

1976/77:92

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

Onsdagen den 23 mars

Kl. 10.00

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

§ 1 Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades
Proposition
1976/77:90 till socialutskottet

§ 3 Föredrogs och hänvisades
Motioner
1976/77:1448 till kulturutskottet
1976/77:1449 och 1450 till skatteutskottet

§ 4 Föredrogs men bordlades åter
utrikesutskottets betänkanden 1976/77:14–16
arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1976/77:16, 17, 20 och 21

§ 5 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen 1976/77:120.

§ 6 Anslag till det obligatoriska skolväsendet m. m.

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1976/77:16 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till det obligatoriska skolväsendet m. m. jämte motioner.

Herr TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 1 (Bidrag till driften av grundskolor m. m.)

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) under punkten D 11 (s. 261–273) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de ändringar för statsbidrag som behövdes med anledning av den höjda socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen och som förordats i propositionen,

2. godkänna vad som förordats i propositionen om statsbidrag till vikariekostnader för skolledare,

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

3. godkänna de riktlinjer i fråga om tjänster som lärarvikarie samt de grunder för statsbidrag till kostnader för lärarvikarier som förordats i propositionen,

4. godkänna vad som förordats i propositionen i fråga om statsbidrag till kostnader för vissa yrkesvalslärare,

5. godkänna de grunder för statsbidrag till verksamheten vid de estniska skolorna, Kristofferskolan och Hillelskolan som förordats i propositionen,

6. till Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 6 850 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:103 av herr Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen uttalade

1. att de graderade betygen borde avskaffas på alla nivåer i skolsystemet,

2. att arbetet med att finna alternativa urvalsmetoder till utbildningar med sökandeöverskott borde ha till utgångspunkt dels att åstadkomma en jämn social fördelning, dels att vid urval bland sökande ta stor hänsyn till erfarenhet från arbetslivet,

3. att stödåtgärder borde vidtas som hade till syfte att förhindra att barn från socialt och ekonomiskt eftersatta hemmiljöer utbildningsmässigt och betygsmässigt slogs ut ur skolan,

1976/77:152 av herr Ångström (fp),

1976/77:197 av fru Lantz m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag om statligt anslag till den kommunala musikskolan från den 1 juli 1979.

1976/77:200 av herr Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen uttalade sig för

1. att en utökning av antalet timmar för stödundervisningen till invandrarbarn borde ske,

2. att sådan stödundervisning borde ges på elevens hemspråk,

1976/77:492 av fru Lantz m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade att hos regeringen begära sådana bestämmelser att som underlag för lärarvikarietjänster inräknades dels 6 % av den undervisning som skulle förekomma enligt läroplanen för grundskolan med undantag för den tjänstgöring som fullgjordes av lärare 3 och 4, dels 6 % av den undervisning som skulle förekomma enligt läroplan för gymnasieskolan i ämnena gymnastik, teckning, svenska, engelska, tyska, franska, historia, religionskunskap, samhällskunskap, matematik, fysik, kemi och biologi,

1976/77:785 av herrar Pettersson i Örebro (c) och Bengtsson i Göteborg (c),

1976/77:794 av herr Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära en översyn av studiesituationen för synskadade i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. till försöksverksamhet enligt motionens förslag anslå 350 000 kr.,

1976/77:990 av herr Werner m. fl. (vpk) såvitt gällde yrkandet att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag, syftande till att förbättra den zigenska folkgruppens utbildningsmöjligheter, så att utbildningsnivån för gruppen som helhet blev jämförbar med övriga grupper i samhället, varvid även högre utbildning borde beaktas (yrkandet 1),

1976/77:1163 av herr Nyhage (m) och fru Rydle (m), vari yrkats att riksdagen beslutade att jämkning av studiegången fick göras för enskild elev vid hela grundskolans högstadium i enlighet med av skolöverstyrelsen utfärdade anvisningar,

1976/77:1173 av herr Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle

1. hos regeringen hemställa att skolöverstyrelsen gavs i uppdrag att uppta diskussion med de politiska ungdomsförbunden rörande regler för ekonomisk ersättning vid medverkan i skolans samhällsinformation,
2. hos regeringen hemställa om särskilt bidrag till kommunerna för denna verksamhet, varvid förutsattes att skolstyrelserna budgeterade expertmedverkan från de politiska ungdomsförbunden, och

1976/77:1300 av herr Palme m. fl. (s) såvitt gällde yrkandet att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att skolöverstyrelsen fick i uppdrag att utreda frågan om skolmiljöns anpassning till handikappade elever (yrkandet 2).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande skolmiljöns anpassning till handikappade elever med anledning av propositionen 1976/77:100 och motionen 1976/77:1300 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför,

2. att riksdagen beträffande översyn av de synskadades situation skulle avslå motionen 1976/77:794 yrkandet 1,

3. att riksdagen med avslag på motionen 1976/77:492 godkände de riktlinjer i fråga om tjänster som lärarvikarie och de grunder för statsbidrag till kostnader för lärarvikarier som förordats i propositionen 1976/77:100,

4. att riksdagen beträffande jämkad studiegång skulle avslå motionen 1976/77:1163,

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

5. att riksdagen beträffande bidrag till kommunal musikundervisning skulle avslå motionen 1976/77:197,
6. att riksdagen beträffande hemspråksundervisning skulle avslå motionen 1976/77:200,
7. att riksdagen beträffande utbildning för zigenare skulle avslå motionen 1976/77:990 yrkandet 1,
8. att riksdagen beträffande statsbidrag till kuratorstjänster m. m. skulle avslå motionen 1976/77:785,
9. att riksdagen beträffande vissa ersättningar skulle avslå motionen 1976/77:1173,
10. att riksdagen beträffande dansarundervisning skulle avslå motionen 1976/77:152,
11. att riksdagen beträffande betyg m. m. skulle avslå motionen 1976/77:103,
12. att riksdagen godkände de i propositionen 1976/77:100 förordade riktlinjerna för statsbidrag till socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen,
13. att riksdagen godkände vad som i propositionen 1976/77:100 förordats beträffande statsbidrag till vikariekostnader för skolledare,
14. att riksdagen godkände vad som i propositionen 1976/77:100 förordats beträffande statsbidrag till kostnader för vissa yrkesvalslärare,
15. att riksdagen godkände de i propositionen 1976/77:100 förordade grunderna för statsbidrag till verksamheten vid de estniska skolorna, Kristofferskolan och Hillelskolan,
16. att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:100 och med avslag på motionen 1976/77:794 yrkandet 2 till Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 6 850 000 000 kr.

Punkten 3 (Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader)

Regeringen hade under punkten D 14 (s. 277–294) föreslagit riksdagen att till Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 70 617 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:372 av herr Hagberg i Örebro (s) och fru Hjelm-Wallén (s), vari yrkats att riksdagen uttalade

1. att föräldrar till utvecklingsstörda barn med syn-, hörsel- och tal-skador borde beredas möjlighet att medverka i den utredning som föregick barnets skolplacering på sätt som arbetsgruppen med uppgift att utarbeta förslag rörande undervisning av utvecklingsstörda barn och ungdomar (BDU-gruppen) föreslagit,

2. att hela denna föräldragrupp borde erbjudas föräldrautbildning,

3. att forskningen beträffande utbildningen av denna föräldragrupp och föräldrarnas medverkan i barnets rehabilitering borde fördjupas,

1976/77:775 av herr Gustavsson i Nässjö m. fl. (s).

1976/77:779 av fru Marklund m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle

1. för budgetåret 1977/78 inrätta fem nya förskolekonsulenttjänster för synskadade,

2. hos regeringen anhålla om förslag om organisationsform och lämplig huvudman för förskolekonsulentorganisationen med målsättningen att all barnrehabilitering skulle bilda en organisatorisk enhet,

1976/77:1144 av herr Andersson i Örebro (fp) och

1976/77:1300 av herr Palme m. fl. (s) såvitt gällde yrkandet att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att skolöverstyrelsen fick i uppdrag att lägga fram en plan för arbetet med en anpassning av specialskolan och särskolan till reformen om skolans inre arbete m. m. (yrkandet 1).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande föräldrars medverkan i visst utredningsarbete med bifall till motionen 1976/77:372 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde,

2. att riksdagen beträffande föräldrautbildning m. m. skulle avslå motionen 1976/77:372 yrkandena 2 och 3,

3. att riksdagen beträffande viss utbyggnadsplan skulle avslå motionen 1976/77:775,

4. att riksdagen beträffande tjänster som förskolekonsulent med bifall till propositionen 1976/77:100 och med avslag på motionen 1976/77:779 yrkandet 1 beslutade anvisa medel till ytterligare två tjänster,

5. att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:100 och med avslag på motionen 1976/77:779 såvitt gällde medelsanvisningen under ifrågasvarande anslag till Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 70 617 000 kr.,

6. att riksdagen beträffande huvudman för förskolekonsulentorganisationen m. m. skulle avslå motionen 1976/77:779 yrkandet 2,

7. att riksdagen beträffande vissa föreståndartjänster skulle avslå motionen 1976/77:1144.

8. att riksdagen beträffande anpassning av specialskolan och särskolan till reformen om skolans inre arbete skulle avslå motionen 1976/77:1300 yrkandet 1.

Reservation hade avgivits beträffande anpassning av specialskolan och särskolan till reformen om skolans inre arbete av herrar Alemyr, Jönsson i Arlöv, Wiklund och Gustafsson i Barkarby, fru Hjelm-Wallén samt herrar Sundgren och Hagberg i Örebro (samtliga s) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1300 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

Fru HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! När riksdagen nu skall ta ställning till utbildningsutskottets betänkande om det obligatoriska skolväsendet, går det knappast att undvika att erinra om riksdagsbeslutet för knappt ett år sedan om reformeringen av skolans inre arbete, SIA-reformen. På sikt tror jag att det mest betydelsefulla i det riksdagsbeslutet är överflyttningen av beslutsrätt över och ansvar för grundskolan från central till lokal nivå. De lokala skolmyndigheterna, enskilda skolenheter och de som direkt berörs av verksamheten, elever och personal, får därigenom ett mycket stort ansvar för fördelningen av de resurser som står till buds och för hur skolarbetet skall bedrivas och förbättras.

SIA-beslutet att decentralisera beslutsrätt och ansvar innebär en kraftig förändring av skolvärlden. Samtidigt vill jag understryka att det är ett vardagligt och successivt reformarbete som SIA-beslutet lagt grunden till snarare än till att den ena eller andra reformdelen införs vid en fastställd tidpunkt och genast blir förverkligad.

Inriktningen av reformarbetet framgår av riksdagsbeslutet, men hur detta skall förverkligas och i vilken takt skall avgöras lokalt. Jag hoppas att informationen, personalfortbildningen och debatten skall öka medvetenheten om de ungas situation i skolan och i samhället och om möjliga lösningar av de många problem som där finns. Jag tror att ett brett förberedelsearbete, där många både inom och utom skolan deltar, kan leda till en process av frigörande och medvetet reformarbete ute i skolvardagen. Så kan en förnyelse mogna fram och skolarbetet och skolans arbetsmiljö förbättras.

Herr talman! Jag förmodar att förra årets beslut om SIA-reformen har inneburit att anspråken på förändringar inom det obligatoriska skolväsendet under nästkommande budgetår är färre än vanligt. Det är också ett nästan enhälligt betänkande från utbildningsutskottet som nu ligger på riksdagens bord. På en enda punkt har vi skilt oss åt. Det gäller ett yrkande från den socialdemokratiska partimotionen om handikappfrågor.

I denna motion ställs två krav som berör det obligatoriska skolväsendet. Det ena gäller behovet att anpassa skolmiljön till handikappade elever. Vi menar att den ökande integreringen av handikappade elever i den vanliga grundskolan måste innebära att man bättre anpassar skollokaler och skolmiljö till de handikappade elevernas behov. Särskilt gäller detta de äldre skolbyggnaderna. Här har utskottet enats om att uttala att den av regeringen aviserade utredningen om lokalbeståndet i allmänhet också bör ta med behovet av anpassningsåtgärder för att förbättra handikappade elevers skolmiljö. Därmed är det socialdemokratiska yrkandet tillfredsställt.

Vi kunde däremot inte ena oss i utskottet om vad riksdagen borde uttala beträffande det andra socialdemokratiska motionskravet, som går ut på att specialskolan och särskolan skall anpassas till reformen om skolans inre arbete.

Jag tror inte det finns någon större åsiktsskillnad i sakfrågan mellan de borgerliga och oss socialdemokrater. Den borgerliga utskottsmajoriteten låter sig dock nöjas med beskedet från SÖ att vissa experter inom skolöverstyrelsen arbetar med att "ta fram underlag för överväganden inom SÖ i vad gäller det inre arbetet i specialskolan och särskolan med anledning av reformen om skolans inre arbete".

Vi har från socialdemokratiskt håll en något högre ambitionsnivå än de borgerliga. Vi menar att riksdagen bör uttala att också elever i specialskolan och särskolan skall få del av de förbättringar som sker i det allmänna skolväsendet genom reformen om skolans inre arbete.

I första hand finns det anledning att försöka tidsmässigt samordna genomförandet av en ny läroplan för specialskolan med SIA-reformen. För särskolans del kan en viss förskjutning vara befogad, eftersom denna skolforms läroplan översetts så relativt nyligen.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till den enda reservation som är fogad vid utskottets betänkande.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Utbildningsutskottets betänkande nr 16 domineras av vpk-motioner. Inte mindre än åtta motioner från vpk behandlas. Därför blir jag tvingad att argumentera ganska kortfattat för var och en av dem.

I motionen 1976/77:103 föreslår vpk att de graderade betygen avskaffas. Betygens negativa effekter är uppenbara och de måste avskaffas om skolan skall kunna fungera socialt.

Skolan, menar vi, arbetar i dag efter två oförenliga principer. Skolan har en övergripande målsättning som syftar till att befrämja elevens sociala utveckling och samarbetet mellan eleverna. Det heter i Läroplan för grundskolan och för gymnasiet att skolan skall ge eleverna social fostran och att eleverna "måste få öva sig leva och verka i gemenskap med andra". Denna målsättning motarbetas av betygssystemet som bygger på tävlan mellan eleverna där de individuella prestationerna betonas och premieras. I stället för att utgå från varje enskild elevs möjlighet och bedöma dennes egna förutsättningar mäter man varje elevs prestation mot alla andra elevers.

Om läroplanens intentioner skall kunna uppfyllas måste de graderade betygen avskaffas. Också därför att samhället påtagit sig skyldigheten att ge alla medborgare ett visst mått av kunskap i den obligatoriska skolan är det fel att gradera och rangordna eleverna.

Betygen tar ju bara hänsyn till den stoffmängd som eleverna lyckats inhämta, dvs. sådant som man kan mäta kvantitativt. Däremot säger betygen ingenting om eleverna i övrigt – egenskaper som samarbetsförmåga, solidaritet med kamraterna osv. Initiativkraft och kreativitet kan man heller inte mäta kvantitativt. Vänsterpartiet kommunisterna har många gånger hävdat att barn från arbetarklassen slås ut i det svenska skolsystemet och den utslagningen börjar redan på lågstadiet för att sedan kulminera i den sociala snedrekryteringen till den högre utbildningen.

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

Nyligen presenterade SÖ en undersökning som visar att elevernas betygsnivå har ett starkt samband med elevernas sociala bakgrund. Arbets sättet i skolan, undervisningens innehåll och de prestationer som värderas gynnar elever från överklassen. Enligt skolöverstyrelsens undersökning påverkar barnens hemmiljö betygen och föräldrarnas utbildningsbakgrund styr till stor del i vilken utsträckning eleverna får gå vidare till gymnasieskolan.

Betygssystemet kan givetvis inte ses isolerat från hur skolsystemet i stort fungerar. För att förhindra att barn som kommer från socialt och ekonomiskt eftersatta hemmiljöer slås ut ur det svenska skolsystemet måste naturligtvis andra åtgärder vidtas. Det räcker inte bara med att avskaffa betygen. Bl. a. måste resurser ställas till förfogande för en ökad lärartäthet och för en intensifierad kontakt mellan hem och skola.

I motionen 1976/77:492 föreslås att reservvikariesystemet skall införas på gymnasieskolan. Förra året motionerade vänsterpartiet kommunisterna om att reservvikarier skulle finnas på både grundskola och gymnasieskola. Vpk-motionens krav har tillgodosetts till hälften; i budgetpropositionen föreslås nämligen att reservvikarier skall finnas på grundskolan. Det är en förbättring att eleverna slipper att ständigt möta nya ansikten vid den ordinarie lärarens frånvaro. Det ger också bättre anställningstrygghet för de lärare som är hänvisade till korttidsvikariat på detta sätt, och det blir mindre bekymmer för skolledningen att ofta under tidiga morgontimmar raggas vikarier.

Men budgetpropositionen har två allvarliga brister. Först och främst är det en allvarlig brist att underlaget för dessa tjänster bara skall tas från grundskolan. Också gymnasieskolan borde ingå i underlaget, eftersom behovet av reservvikarier självfallet också finns där.

Visserligen är det en viss olikhet i ämnes- och läraruppsättningen mellan å ena sidan grundskolan och å andra sidan gymnasieskolan. Men det borde vara möjligt att ta sikte på det som är gemensamt i fråga om ämnes- och läraruppsättning och på det sättet räkna samman underlag från de olika skolformerna för inrättande av tjänster som lärarvikarier.

Den andra allvarliga bristen i regeringsförslaget, herr talman, är att bara 3 % av undervisningen enligt grundskolans läroplan skall ligga till grund för beräkning av dessa tjänster. Det är alldeles för lågt räknat. Bl. a. har skolöverstyrelsen bedömt behovet av korttidsvikarier till 5 % av den totala tjänstgöringsvolymen. Med hänsyn till att behovet av ledighet för facklig verksamhet har ökat och kommer att öka borde man räkna efter 6 %.

Det blir alltså för det första bara grundskolans elever som får fasta reservvikarier och inte gymnasieskolans elever, och för det andra skulle det behövas många fler fasta vikarier, eftersom regeringen bara räknat på hälften av behovet – på 3 % mot det faktiska behovet på 6 %.

För att man till fullo skall kunna få ut de positiva effekterna av ett reservvikariesystem blir det nödvändigt att tillgodose vpk-motionens krav.

Vänsterpartiet kommunisterna tar i motionen 1976/77:197 upp frågan om statsbidrag till den kommunala musikskolan. Den kommunala musikskolans utbyggnad tog fart under 1950-talet, och nu är antalet elever uppe i en kvarts miljon. Kostnaderna för denna verksamhet uppgick år 1975 till ungefär 190 milj. kr. Kommunerna betalar själva hela denna kostnad utan statliga bidrag. Musikskolan är avhängig av resp. kommuns ekonomiska möjligheter att finansiera denna verksamhet, och därför har musikskolan på olika ställen olika profil och omfattning. På grund av bristande ekonomiska förutsättningar saknas i dag möjligheter att ta emot alla sökande. Som exempel kan jag nämna att Västerortsdistriktet i Stockholmsområdet i höstas hade en kö på 800 elever mot 250 stycken förra året.

Musikskolan har en väldigt stor betydelse för alla barn, men framför allt för de barn vars föräldrar saknar ekonomiska möjligheter att betala dyrbara privatlektioner i musik.

Den kommunala musikundervisningen kan öppna vägen för att ge alla elever samma möjlighet att lära sig spela och få kunskap om musik. Eftersom musikskolan fyller en så viktig funktion, borde kommunerna vara berättigade till statsbidrag för den verksamheten.

Frågan om finansieringen av musikskolan har många gånger tidigare behandlats av riksdagen. Två år i rad har riksdagen gett regeringen till känna vad utskottet anfört om finansieringen, men ännu har ingen åtgärd vidtagits som förbättrar kommunernas möjlighet att ge eleverna undervisning i musik.

Utskottet skriver i år att frågan bör vänta till dess propositionen beträffande det nya statsbidragssystemet kommer. Men det vore i allra högsta grad olyckligt, om – som det är tänkt – den kommunala musikundervisningens finansiering blir avhängig av den s. k. förstärkningsresursen. Den i och för sig helt otillräckliga förstärkningsresursen är avsedd att räcka till ett otal aktiviteter inom den kommande SIA-skolan. Därför är det angeläget, herr talman, att ett speciellt statligt anslag utgår till den kommunala musikskolans finansiering.

Det finns en folkgrupp i vårt land som är utsatt för en ständig diskriminering i olika sammanhang. Jag tänker på den zigeniska folkgruppen. Zigenarna är fortfarande som grupp utestängda från normalt deltagande i samhällslivet. Det gäller bl. a. på utbildningens område.

Många zigenare är fortfarande analfabeter. Det gäller framför allt de vuxna generationerna. Och är de inte analfabeter, så har de nästan utan undantag en mycket dålig skolunderbyggnad. Zigenare har numera möjlighet att få en grundläggande undervisning, men den är tidsbegränsad och enligt vårt sätt att se helt otillräcklig.

Zigenarna måste få en skolunderbyggnad som är jämförbar med den som övriga invånare i Sverige får. Därför hemställer vänsterpartiet kommunisterna om förslag från regeringen som skall syfta till att förbättra zigenarnas utbildningsmöjligheter.

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till motionerna 103, 197, 492 och 990.

Det behandlas en motion till i det här betänkandet som är värd att omnämna, och det är centerpartimotionen av herrar Pettersson i Örebro och Bengtsson i Göteborg. I den motionen krävs statsbidrag för kurators- och psykologtjänster i skolan. Det är ett helt riktigt krav, och vänsterpartiet kommunisterna har många gånger krävt detsamma. Vpk-gruppen kommer att rösta för den här motionen, om nu någon av de centerpartistiska riksdagsledamöterna vågar yrka bifall till den.

I motionen 1976/77:1173 tar vänsterpartiet kommunisterna upp de politiska ungdomsorganisationernas möjligheter att medverka i skolorna. Vi anser det väsentligt att ungdomsförbunden har möjlighet att delta inom den reguljära undervisningen på skoltid. Detta har också diskuterats i samråd med skolöverstyrelsen, vilket finns dokumenterat i Aktuellt från Skolöverstyrelsen 1975/76:31.

Men förutsättningen för att ungdomsförbunden skall komma in på skolorna är att de får en rimlig ekonomisk ersättning. En lektion är ju inte bara 40 minuter, utan här måste man få räkna in restider och förberedelser. Ungdomsförbundens medlemmar har självfallet arbeten att sköta på dagtid, och då måste de få betalt för förlorad arbetsförtjänst.

Utskottet har en lång motivering för att avstyrka vpk:s motion – ja, faktiskt ovanligt lång för att gälla en vpk-motion. Men längden på svaret gör inte det hela bättre.

Man hänvisar till anslagsposten Bidrag till allmän fritidsverksamhet i kommuner, som uppgår till 25 miljoner. Dels är det bidraget på tok för snålt tilltaget, dels finns ingen garanti för att kommunerna använder det till vad det är avsett för.

Sedan hänvisar utskottet till de 68 milj. kr. som är till för ungdomsorganisationernas lokala verksamhet. Det är alltså det s. k. aktivitetsstödet, som brukar innebära 10 kr. per aktivitet. Skall det vara ett verkligt alternativ för att ordna ekonomiskt stöd till alla de ungdomar som är villiga att hjälpa till med samhällsdebatten? Svaret på den frågan måste givetvis bli nej.

Utskottet har tydligen inte förstätt vad det handlar om i motionen, utan hänvisar till vissa anslagsposter som inte har med de politiska ungdomsförbundens medverkan i skolans samhällsinformation att göra. Vi kräver från vänsterpartiet kommunisternas sida ett enhetligt system rörande den ekonomiska ersättningen till de politiska ungdomsförbunden.

När det gäller vpk-motionen om förstärkning av antalet förskolekonsulenter för handikappade har jag svårt att förstå varför utskottet yrkar avslag på denna motion. Det handlar ju inte om några jättesummor när vi kräver att det skall inrättas fem tjänster i stället för – enligt utskottets förslag – två tjänster. De sju tjänster som finns i dag är oerhört belastade, och konsulenter kan bara besöka barnen en gång om året. Skolöverstyrelsen vill att barnen skall få besök en gång per månad, och för att det skall vara realiserbart krävs att antalet tjänster utökas till 21 under

en treårsperiod. Detta ligger helt i linje med vpk-motionen.

Vi kräver också att riksdagen hos regeringen begär förslag om organisationsform och lämplig huvudman för förskolekonsulentorganisationen med målsättning att all barnrehabilitering skall bilda en organisk enhet. Det får inte vara så att de här frågorna ligger hos olika myndigheter, så att väsentliga frågor för de handikappade bollas mellan olika myndigheter och ingen tar på sig ansvaret.

I fråga om de synskadades studiesituation måste målet vara att så långt möjligt integrera de synskadade i den vanliga skolan. Därför kräver vänsterpartiet kommunisterna en försöksverksamhet på lågstadiet som sedan skall följas upp med en utvärdering. Vi har ingen erfarenhet på det här området. I Danmark har man en betydligt bättre modell för stöd åt synskadade integrerade elever än i Sverige. Det är därför som vi ställt de krav som finns i motionen.

Vänsterpartiet kommunisterna har varit de mest konsekventa anhängarna av att invandrabarnen skall få undervisning på sitt hemspråk. Vi hade för några veckor sedan en motion som behandlade hemspråksundervisningen i stort. Den avslogs naturligtvis, som nästan alla andra vpk-motioner. Motion 1976/77:200 tar upp hemspråksundervisningen som stödundervisning.

Den nuvarande stödundervisningen sker i regel på svenska, och det måste betraktas som otillräckligt. Det finns mycket som tyder på att invandrabarnens självkänsla skulle förbättras om man införde undervisning på hemspråket. Det skulle också underlätta ett utvecklat samband mellan skolan och invandrarföräldrarna, och det är inte minst viktigt.

Herr talman! Med detta yrkar jag också bifall till motionerna 1173, 200, 779 och 794.

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Först vill jag också uttala tillfredsställelse med den enighet i stort som råder i utskottet i fråga om reformarbetet i grundskolan. Vi ser fram emot en period då många nya krafter på lokal nivå skall tas i anspråk för att finna lösningar på de problem som alltid kommer att finnas i skolans värld.

Också i de frågor som behandlas i utbildningsutskottets betänkande nr 16 är vi i stort sett ense. Utskottets ordförande kommer att tala för utskottets ställningstagande i de flesta frågor. Jag skall bara säga några ord med anledning av att fru Hjelm-Wallén har yrkat bifall till en socialdemokratisk reservation, som siktar till att tidsmässigt samordna genomförandet av en ny läroplan för specialskolan med reformen av grundskolans inre arbete.

Liksom fru Hjelm-Wallén tror jag inte heller att det i sak föreligger någon större skillnad i åsikter i denna fråga mellan utskottsmajoriteten och reservanterna. Utskottet hänvisar till att det inom SÖ målmedvetet arbetas på att få fram en ny läroplan för specialskolan. Man räknar med att ett konkret förslag skall kunna läggas fram litet senare i vår. För-

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

hoppningsvis bör då den av reservanterna önskade samordningen kunna ske. Skillnaden är bara den att utskottsmajoriteten hänvisar till den vedertagna ordning som också fru Hjelm-Wallén i regeringsställning var med om att praktisera. Vi vill nämligen vänta med beslutet i frågan tills ärendet blivit i laga ordning förberett av den instans som har att producera läroplaner, nämligen skolöverstyrelsen. Någon skillnad i ambitionsnivå anser jag däremot inte föreligga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utbildningsutskottets hemställan på samtliga punkter i betänkandet nr 16.

Herr NYHAGE (m):

Herr talman! Utredningen om skolans inre arbete, SIA-utredningen, tog i sitt huvudbetänkande upp begreppet anpassad studiegång. Därmed menade man ett åtgärdsprogram för enskild elev genom vilket ändringar kan vidtas inom timplanen för årskursen. Detta kan innebära såväl omfördelning av tid mellan ämnen som införande eller uteslutning av ämnen och ämnesmoment. Det kan också medföra att hela eller delar av inlärningen kan förläggas utanför de ordinarie skollokalerna.

Enligt utredningen skall förfaringssättet kunna komma i fråga inom grundskolans alla årskurser men torde huvudsakligen gälla elever på högstadiet. Strävan bör vara att tillförsäkra eleven bästa möjliga inlärningsbetingelser, och högsta prioritet skall ges basfärdigheterna och andra funktioner som eleven kommer att vara beroende av efter fullgjord skolplikt.

Utredningen betonar att beslutet om anpassad studiegång skall fattas inom den lokala skolenheten och i samråd med andra berörda myndigheter för att därmed åstadkomma samordning av samhällets resurser.

Sammanfattningsvis är utredningen alltså helt enig om
för det första innebörden och värdet av den anpassade studiegången,
för det andra att den skall kunna tillämpas inom grundskolans samtliga årskurser och

för det tredje att beslutet skall fattas lokalt.

Samtliga remissorgan som berört frågan om anpassad studiegång har uttalat sig positivt om densamma.

I propositionen 1975/76:39 om skolans inre arbete m. m. ställde sig dåvarande föredragande statsråd helt bakom utredningens och remissinstansernas intentioner och synpunkter. Någon avvikande uppfattning beträffande beslutsförfarandet och omfattningen av den anpassade studiegången anfördes definitivt inte.

Utbildningsutskottet ställde sig i sitt betänkande 1975/76:30 enhälligt bakom systemet med anpassad studiegång. Även utskottet ansåg alltså att den ej skulle begränsas till någon årskurs och att beslut skulle fattas lokalt. Riksdagen slutligen beslutade i enlighet med utskottets hemställan. Samtliga som haft med den här frågans handläggning att göra har alltså deklarerat en helt samstämmig uppfattning.

I nu gällande bestämmelser motsvaras den anpassade studiegången till betydande delar av den jämkade studiegången, om vars värde heller

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

inte råder några delade meningar. En betydande skillnad finns dock beträffande tillämpningen – den jämkade studiegången är begränsad till årskurs 9, vilket snart sagt alla som har med det praktiska skolarbetet att göra anser vara betänkligt. Det är ju verkligen inte enbart i årskurs 9 som det föreligger behov av särskilda åtgärder när det gäller den enskilde eleven.

Fru Rydle och jag har i motionen 1163 framhållit detta och föreslagit att den jämkade studiegången också skall få tillämpas i övriga årskurser på högstadiet. Mot bakgrund av den totala samstämmighet som råder beträffande den anpassade studiegången föreställde vi oss att vår framställning skulle kunna få ett positivt bemötande i utbildningsutskottet, så mycket mer som vi ej har begärt ytterligare statsmedel utan har avsett att verksamheten skall få bedrivas inom av regeringen föreslagen anslagsram.

Men nej då! Utskottets enhälliga uppfattning om åtgärder av den här karaktären är tidsinställd att börja gälla fr. o. m. läsåret 1978/79 såväl vad gäller tillämpningen i skilda årskurser som beträffande beslutsfattandet. Enligt min uppfattning går det inte att åberopa ett enda rimligt skäl för att åtgärder om vilkas värde alla är totalt ense inte skall få tillämpas redan tidigare, i all synnerhet som uppenbara behov föreligger.

Utskottet anser det vara tillräckligt med en anordning som innebär att skolstyrelse som önskar modifiera timplanen i bl. a. årskurs 7 och 8 kommande läsår kan ansöka härom hos regeringen i en till skolöverstyrelsen inlämnad skrivelse. Varför denna byråkrati och detta krångel, när man har en helt annan uppfattning om tillvägagångssättet fr. o. m. ett läsår senare? Åtgärder av den karaktär det här är fråga om måste ju kunna sättas in snabbt för att få effekt. Var och en borde kunna inse att med den handläggning som utskottet förordar kommer inga snabba åtgärder till stånd.

Herr talman! All konsekvens – mot bakgrund av riksdagens entydiga ställningstagande till den anpassade studiegången i SIA-skolan – talar för att riksdagen bifaller den hemställan som fru Rydle och jag gjort i vår motion. Ett enhälligt utbildningsutskott har emellertid tyckt något helt annat, och självfallet är jag fullt medveten om vad detta i realiteten innebär, när kammaren strax skall fatta beslut. Eftersom jag anser att vi har allt att vinna på att sätta in förebyggande åtgärder så tidigt som möjligt, dristar jag mig likväl att yrka bifall till motionen.

I detta anförande instämde fru Rydle (m).

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Jag är litet överraskad över herr Nyhages inlägg och framför allt över fru Rydles instämmande i det, eftersom fru Rydle har varit med om att skriva under utskottets betänkande, där den här motionen avstyrks. Det är ett enhälligt utskott, inkluderande en av motionärerna,

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

som avgett betänkandet, och därför är jag överraskad över det som hände allra senast nu under debatten.

Om vi kunde se ut över den svenska skolan just nu skulle vi se över en miljon ungdomar i grundskolan, arbetande i klassrum och andra av skolans lokaler. Vi skulle uppleva en kvarts miljon ungdomar i gymnasieskolan, i viss mån uppblandade med en del äldre studerande, och vi skulle uppleva den stora kåren av 80 000 lärare som gör sin utomordentligt viktiga insats i det svenska samhället.

Det är den största arbetsplatsen i landet vi då skulle blicka ut över. Det är en arbetsplats som berör praktiskt taget varje familj, och det är självklart att vi alla som bär ansvaret för utvecklingen av det svenska samhället med stort intresse då följer vad som händer ute i skolan. Det är också ytterst glädjande att det pågår en debatt ute i samhället om skolan, en debatt som ibland har övertoner åt olika håll, men en debatt som är betydelsefull för den fortsatta reformeringen och förbättringen av skolan. Det är också mycket viktigt att kunna säga att vi här i riksdagen i regel är tämligen eniga när det gäller skolan. De betänkanden vi skall behandla i dag – de gäller dels grundskolan, dels gymnasieskolan – är i allt väsentligt uttryck för en bred samling i den svenska riksdagen bakom skolpolitiken.

Vi är naturligtvis alla medvetna om att det finns många problem som är olösta. Det är vår ambition att hitta vägar att lösa dem. Vi är naturligtvis också medvetna om – det är ett övergripande svar till fru Lantz när det gäller hennes många punkter – att det råder brist på resurser. Vi skulle gärna vilja anvisa mera pengar om det fanns mera pengar tillgängliga.

Det är självfallet så att många av kommunerna har det besvärligt nu och skulle behöva större statsbidrag. Det är till sist en fråga om avvägningar i budgetarbetet. Det är ganska litet som skiljer regeringssidan från den socialdemokratiska oppositionen när det gäller medelsanvisningarna i dessa bägge betänkanden.

Jag skall, herr talman, avstå från ytterligare övergripande synpunkter, eftersom utskottsbetänkandet i huvudsak är enhälligt, och bara i största korthet ta upp de punkter där fru Lantz ställt yrkanden.

De graderade betygen har fru Lantz talat om i dag och många gånger tidigare. Den som läser utskottsbetänkandet finner att utskottet inte går in i någon diskussion i betygsfrågan. Vi avstår från det därför att vi vet att det är ett avsnitt inom skolan där det råder delade meningar – ideologiska motsättningar – mellan olika samhällsgrupper i Sverige. Vi kommer att få den debatten vad det lider. När betygsutredningens betänkande så småningom leder till förslag får vi ta den ideologiska diskussionen om betygsväsendet i skolan. Vi har i utbildningsutskottet tyckt att det är onödigt att riva upp den debatten nu. Därför står vi i det här betänkandet helt neutrala i betygsfrågan. Det kan inte vara rimligt att riksdagen nu drar upp en debatt och binder sig för ställningstaganden, när vi vet att det den vanliga vägen, via utredning – och det på tidigare

beställning av riksdagen – sedermera kommer ett förslag till riksdagen.

Frågan om antalet lärarvikarier som nu skall föras ut till skolsystemet är naturligtvis i hög grad också en ekonomisk fråga: Hur många har vi råd med? Mitt svar till fru Lantz och vpk är att frågan om relationen mellan grundskolan och gymnasieskolan när det gäller vikarier och frågan om hur många de skall vara, på vilken procentuell grund antalet skall vila, håller på att ses över. En arbetsgrupp vid skolöverstyrelsen skall göra denna avvägning och återkomma. Vi startar systemet nu även om det är otillräckligt; det får då byggas ut i takt med att resurserna ökar.

Det gäller självfallet också den kommunala musikskolan. Jag vill gärna understryka att det är angeläget att resursfrågan när det gäller den kommunala musikskolan kan få sin lösning. Den kommunala musikskolan upplever väl alla vi som har följt den ute i landet som utomordentligt betydelsefull. Den fina aktivitet som många ungdomar kommer i kontakt med i den kommunala musikverksamheten är ett viktigt inslag i det svenska kulturlivet. Men det är en dyr utbildning, troligen dyrare än vad fru Lantz sade. Jag skulle vilja runda av det till ungefär 200 miljoner. Vi får nu så småningom se hur relationerna mellan staten och kommunerna blir på skolans område. Det pågår ett omfattande utredningsarbete i det avscendat.

Vi får till hösten, som fru Lantz också vet, ett förslag om statsbidrag till grundskolan mot bakgrund av riksdagens tidigare fattade beslut om SIA-reformen. I samband med det och i samband med att betänkandet från OMUS, organisationskommittén för musikutbildning, bereds återkommer vi till frågan om statsbidraget till den kommunala musikskolan.

När det gäller zigenarna tror jag att vpk alldeles har misstolkat vad som egentligen händer. Det är inte på det sättet att det svenska samhället lämnar den zigeniska folkgruppen åt sig själv när det gäller dess utbildning. Samhället gör en rad olika insatser – dem har utskottet också räknat upp – inom den kommunala vuxenutbildningen, inom arbetsmarknadsutbildningen och inom specialkurserna för invandrare i gymnasieskolan. Där finns goda möjligheter för den zigeniska befolkningen att få utbildning.

De politiska ungdomsförbundens verksamhet i skolan är utomordentligt betydelsefull, och utskottet stryker under det. Vi tror att det är angeläget att stimulera ungdomsorganisationerna att i än högre grad komma in med information och kontaktverksamhet inom skolan. Jag håller med fru Lantz om att de 25 milj. kr. som vi bl. a. hänvisar till inte räcker. Jag vill från den här talarstolen uttrycka den förhoppningen att vi får möjligheter att ge ökade resurser till de politiska ungdomsförbunden för deras insatser inom skolan.

Till sist yrkandet om ett större antal förskolekonsulenter. Det blir nu en ökning med två. Vi kan diskutera om vi har råd med fler. Utskottet har funnit att det inte finns budgetmässiga förutsättningar nu för att öka antalet utan har skrivit i betänkandet att vi förutsätter att det blir en ytterligare utbyggnad så småningom.

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

Herr talman! Med vad jag nu har sagt yrkar jag bifall till vad utskottet hemställt på samtliga punkter utom punkten 3 moment 8, där jag instämmer i yrkandet om bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Herr Alemyr låter påskina att det råder enighet i utbildningsfrågorna. Jag påstår att det inte är så. Det råder ingen enighet om betygen, det råder ingen enighet om resursfördelningen i skolan, och det finns mycket mer som vi inte är eniga om.

För att börja med betygen vill jag påpeka att vpk som enda riksdagsparti har tagit ställning mot dessa och stött eleverna i den verksamhet som utanför detta hus pågår för att få bort dem. Om jag inte tar fel har också den socialdemokratiska partikongressen uttalat sig för att betygen skall bort. Det är i denna fråga som det var med läromedelsfrågan förra veckan: partikongressen fattade ett beslut och riksdagsgruppen ett annat. Det är märkligt.

Vi vet att de graderade betygen har uppenbara negativa konsekvenser. De leder till konkurrens i stället för samarbete, och de leder till hets. SIA-propositionen förordade ju en betygsfri grundskola och en minskning av betygens roll i gymnasieskolan. Vad som nu händer i detta betänkande är att socialdemokraterna viker från den uppfattningen och i stället lierar sig med de borgerliga i den här frågan. Herr Alemyr säger att "vi går inte in i betygsdebatten men vi avstår från att ta ställning". Hur kan man avstå från att ta ställning i en så viktig fråga som betygsfrågan? Jag tror inte att man kan stå neutral i den frågan, och jag finner det anmärkningsvärt att man från socialdemokratiskt håll inte tar ställning.

Vi vet att propositionen när den kommer förmodligen får ett sämre innehåll än det förslag som betygsutredningen har presenterat. Vi vet vilken inställning åtminstone den ena av utbildningsministrarna, fru Mogård, har i denna fråga. Vi vet också att det finns reservationer från centerparti- och folktopirepresentanterna i utredningen. Man kan alltså vänta sig en försämring i propositionen i förhållande till vad utredningen har föreslagit.

Herr Alemyr säger att musikskolan driver en viktig verksamhet men att den är orimligt dyr. Just därför att den är så viktig för eleverna och därför att den är så dyr borde kommunerna få ekonomiskt bidrag för att bedriva denna verksamhet. Man hänvisar till att ett statsbidragsförslag till grundskolan kommer till hösten. Men vi menar att musikskolan måste få ett särskilt ekonomiskt stöd. Man kan förmoda att många aktiviteter skall täckas inom ramen för dessa resurser, och vi är inom vpk rädda för att musikskolan kommer bort. Den är en värdefull verksamhet, och därför borde den få statligt stöd. Den borde inte behöva vara beroende av enskilda kommuners ekonomi.

När det gäller de politiska ungdomsorganisationernas ekonomiska möjligheter att bedriva verksamhet i skolan håller herr Alemyr med om att bidraget på 25 milj. kr. är alldeles för litet. Vore det då inte naturligt

att man stödde vpk:s motion i denna fråga? På väldigt många punkter är herr Alemyr överens med oss om de krav som vi för fram i vår motion, och jag tycker att det då borde vara naturligt att han stöder dessa krav.

Även om den zigenska folkgruppens utbildningsmöjligheter kan synas vara goda, är ändå den utbildning som erbjuds denna folkgrupp alldeles för kort. Jag tror att man när det gäller denna folkgrupp måste inrikta sig på en mer specialsydd utbildning. Framför allt bör utbildningen vara yrkesinriktad och leda till att de som genomgår den kan få ett arbete. Utbildningen skall också vara sådan att denna folkgrupp kommer i nivå med den övriga befolkningen. Denna grupp är tyvärr sämre ställd än övriga invandrargrupper. Därför måste man på alla sätt och vis – bl. a. genom att tillgodose de krav som vpk för fram – stötta denna folkgrupp.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Jag förstod redan när jag höll mitt anförande att fru Lantz inte avsåg att lyssna på mig och att hon inte skulle ta någon hänsyn till de argument jag förde fram. Därför skall jag inte upprepa argumenten en gång till – det är ganska onödigt. Jag skall nu bara ta upp två saker.

När det gäller betygen har ingen sida övergivit sin ideologi eller sina partikongressers beslut. Det som nu sker är att vi säger att vi på vanligt sätt måste avvakta betygsutredningen och de förslag som kommer att läggas fram därefter. Sedan kan det bli strid om betygen och försöken att finna en lösning. De ideologiska uttalanden som våra kongresser gjort – alla partiets kongresser har väl antagit sådana uttalanden – är därmed icke övergivna.

När det gäller skolkostnaderna gör fru Lantz det vanliga vpk-misstaget – hon sätter inte in skolkostnaderna i det stora samhällsekonomiska sammanhanget. Det är i och för sig lätt att säga – och man kan vinna popularitet på det – att vi skall lägga på några miljoner här och några miljoner där. Men man måste ta övergripande hänsyn, och det får vi göra också på skolområdet.

Kommunernas kostnader för skolan är mycket höga. I själva verket går en tredjedel av den primärkommunala skatten till skolan. Det är mer än vad människor i allmänhet tror. Frågan om hur stora kommunernas skolkostnader i framtiden skall vara ses f. n. över i flera olika sammanhang. Frågan om kostnaden för musikskolan får inte ses isolerad, utan den måste betraktas i ett större, övergripande sammanhang. Jag har flera gånger tidigare här i kammaren hänvisat till SSK-utredningen, och jag hänvisar nu även till det förslag om statsbidrag till grundskolan som kommer i höst. När det förslaget föreligger får vi mer i detalj ta ställning till hur bl. a. den kommunala musikskolan skall finansieras.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Herr Alemyr säger att man skall avvakta i betygsfrågan. Men vad skulle man vinna med det? Det är just nu man borde ta ställning till betygen, eftersom det är nu som debatten pågår i alla elevorgani-

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

sationer. Man borde därför kunna ställa kravet att vi nu skall ta ställning. Framför allt bör socialdemokraterna ta ställning i denna fråga, eftersom de tidigare haft åtminstone en något så när rak linje i denna debatt. är alltså just nu man borde ta ställning och inte vänta. Om herr Alemyr är överens med oss om betygens negativa konsekvenser, borde han i dag kunna ta ställning.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Nu förstår jag att fru Lantz inte känner till bakgrunden till behandlingen av denna fråga. Riksdagen har begärt en utredning om betygen. Denna utredning kommer att lägga fram sitt betänkande om drygt en månad. Det står helt i överensstämmelse med praxis i riksdagsarbetet att vi väntar på den utredning som riksdagen själv begärt för att därefter i vanlig ordning ta ställning.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 794 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 punkten 1 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 794 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294

Nej - 14

Avstår - 1

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 492 av fru Lantz m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 punkten 1 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 492.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	296
Nej	–	14
Avstår	–	1

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1163 av herr Nyhage och fru Rydle, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 197 av fru Lantz m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 punkten 1 mom. 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 197.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	295
Nej	–	14
Avstår	–	1

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska*

skolväsendet m. m.

M o m . 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 200 av herr Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 punkten 1 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 200.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294
Nej - 14
Avstår - 1

M o m . 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 990 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 punkten 1 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 990 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 295
Nej - 14
Avstår - 1

M o m . 8

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1173 av herr Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 punkten 1 mom. 9 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1173.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 296
Nej - 14
Avstår - 1

M o m . 10

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 103 av herr Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 punkten 1 mom. 11 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 103.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 295
Nej - 14
Avstår - 1

M o m . 12-16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till det
obligatoriska
skolväsendet m. m.*

Punkten 3

M o m . 1-3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 779 av fru Marklund m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 punkten 3 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 779 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 295
Nej - 14
Avstår - 2

M o m . 5

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 779 av fru Marklund m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 punkten 3 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 779 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 295
Nej - 14
Avstår - 1

M o m . 7

Utskottets hemställan bifölles.

M o m . 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Alemyr m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Hjelm-Wallén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 16 punkten 3 mom. 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Alemyr m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Hjelm-Wallén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160
Nej - 150
Avstår - 1

Punkterna 4 och 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 7 Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1976/77:17 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till gymnasiala skolor m. m. jämte motioner.

Punkten 1

Bidrag till driften av gymnasieskolor

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) under punkten D 18 (s. 304-321) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att meddela bestämmelser om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning i enlighet med vad som förordats i propositionen,

2. bemyndiga regeringen att vidta de åtgärder som behövdes för att möjliggöra en fortsatt avveckling av Ingemundskolan,

3. godkänna de grunder för statsbidrag till inbyggd vårdutbildning som förordats i propositionen,

4. till Bidrag till driften av gymnasieskolor för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 2 026 500 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats

dels den under allmänna motionstiden vid 1975/76 års riksmöte väckta motionen 1975/76:1425 av fru Ingvar-Svensson (c) och fru Fredrikson (c),

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Bidrag till
driften av
gymnasieskolor*

Onsdagen den
23 mars 1977

*Bidrag till
driften av
gymnasieskolor*

dels de under allmänna motionstiden vid 1976/77 års riksmöte väckta motionerna

1976/77:146 av herr Håkansson i Trelleborg (s) och fru Sandéhn (s),

1976/77:151 av herr Persson i Karlstad (s) och fru Nilsson i Sunne (s),

1976/77:198 av herrar Svanström (c) och Bengtsson i Göteborg (c),

1976/77:279 av herr Olsson i Edane m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde förslag om att linjer och specialkurser inom gymnasial vårdutbildning även i fortsättningen, framför allt i glesbygder, fick bedrivas utan krav på klasser med 30 elever,

1976/77:367 av herr Andersson i Lycksele m. fl. (s),

1976/77:371 av herr Gustafsson i Borås m. fl. (fp, c, m),

1976/77:376 av herr Nilsson i Östersund m. fl. (s),

1976/77:494 av herrar Lövenborg (vpk) och Häll (s),

1976/77:495 av fru Mårtensson m. fl. (s),

1976/77:496 av herr Palme m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen skulle

1. besluta att hos regeringen hemställa att skolöverstyrelsen gavs i uppdrag att planera korta, yrkesinriktade och påbyggbara kurser i gymnasieskolan från höstterminen 1977, motsvarande 2 000 årselevplatser, i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. besluta begära att regeringen uppdrog åt skolöverstyrelsen att införa s. k. modifierad intagning till gymnasieskolan i hela landet fr. o. m. läsåret 1978/79 i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om introduktionskurser,

1976/77:497 av herr Segerstedt m. fl. (s),

1976/77:501 av herr Ångström m. fl. (fp, c, m),

1976/77:772 av herr Eliasson (c), vari yrkats att riksdagen uttalade att ett skidgymnasium borde lokaliseras till Sollefteå,

1976/77:778 av fru Lindquist (m),

1976/77:781 av fröken Nilsson m. fl. (s),

1976/77:782 av fru Nilsson i Kristianstad m. fl. (c, m),

1976/77:791 av fru Sundberg m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen till regeringen uttalade att 31 § i förordningen (1971:424) om kommunal och statlig vuxenutbildning borde kompletteras på sätt som angetts i motionen, innebärande att den som var 16 år och som hade 6 månaders arbetslivserfarenhet skulle kunna bli antagen till särskild yrkesinriktad utbildning om vederbörande bedömdes ha förutsättningar att följa utbildningen i fråga,

1976/77:1148 av herrar Boo (c) och Rämgård (c),

1976/77:1153 av herr Häll m. fl. (s),

1976/77:1154 av herr Johansson i Hållsta (c) och fru Nilsson i Kristianstad (c),

1976/77:1174 av fru Winther (fp) och herr Jonsson i Alingsås (fp), vari yrkats att riksdagen beslutade att ge regeringen till känna att kommunerna genom skolstyrkelse och gymnasieskola i ökad utsträckning skulle anordna speciella kortkurser för elever som efter grundskolan inte gick vidare till gymnasieskolan eller jämförbara skolformer eller som saknade arbete,

1976/77:1300 av herr Palme m. fl. (s) såvitt nu var i fråga (yrkandet 3),
1976/77:1316 av herr Johansson i Skärstad m. fl. (c) och
1976/77:1331 av herr Hagel m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen uttalade
att kommunerna borde ges särskilda resurser att ordna yrkesutbildning och
yrkeskurser på invandrarpråk.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande korta yrkesinriktade kurser m. m. skulle avslå
motionerna 1976/77:496 yrkandena 1 och 3, 1976/77:791 och 1976/77:1174,

2. att riksdagen beträffande modifierad intagning till gymnasieskolan
skulle avslå motionen 1976/77:496 yrkandet 2,

3. att riksdagen beträffande specialkurser för omsorg om psykiskt ut-
vecklingsstörda skulle avslå motionen 1976/77:1300 yrkandet 3,

4. att riksdagen beträffande yrkeskurser på invandrarpråk skulle avslå
motionen 1976/77:1331,

5. att riksdagen beträffande musiklinje i Västerbottens län m. m. skulle
avslå motionen 1976/77:367,

6. att riksdagen beträffande musiklinje i Skellefteå skulle avslå motionen
1976/77:501,

7. att riksdagen beträffande musiklinje i Boden skulle avslå motionen
1976/77:781,

8. att riksdagen beträffande förberedande musikutbildning skulle avslå
motionen 1976/77:146,

9. att riksdagen beträffande klasstorlek inom gymnasieskolans vårdlinje
och specialkurser på vårdområdet med anledning av propositionen
1976/77:100 och med bifall till motionen 1976/77:279 som sin mening gav
regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med elitidrott i Ånge
skulle avslå motionen 1976/77:497,

11. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med elitidrott i Sollefteå
skulle avslå motionen 1976/77:772,

12. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med elitidrott i Göteborg
skulle avslå motionen 1976/77:778,

13. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med elitidrott i Gällivare
skulle avslå motionen 1976/77:1153,

14. att riksdagen beträffande maskinförarutbildning i Bräcke skulle avslå
motionen 1976/77:376,

15. att riksdagen beträffande maskinförarutbildning i Ljusdal skulle avslå
motionen 1976/77:495,

16. att riksdagen beträffande utbildning inom gruvnäringen skulle avslå
motionen 1976/77:494,

17. att riksdagen beträffande viss gymnasieskola i Årjäng skulle avslå
motionen 1976/77:151,

18. att riksdagen beträffande inrättande av vissa studievägar utanför gym-
nasicort skulle avslå motionen 1976/77:1148,

*Bidrag till
driften av
gymnasieskolor*

Onsdagen den
23 mars 1977

*Bidrag till
driften av
gymnasieskolor*

19. att riksdagen beträffande tvåårig trädgårdskurs skulle avslå motionen 1976/77:1154,
20. att riksdagen beträffande körkortsutbildning skulle avslå motionerna 1976/77:198 och 1976/77:1316,
21. att riksdagen beträffande viss utredning om Textilinstitutet i Borås m. m. skulle avslå motionen 1976/77:371,
22. att riksdagen beträffande statsbidrag till inbyggd utbildning m. m. skulle avslå motionen 1976/77:782,
23. att riksdagen beträffande urval till gymnasieskolan skulle avslå motionen 1975/76:1425,
24. att riksdagen bemyndigade regeringen att meddela bestämmelser om statsbidrag för skogsbrukets yrkesutbildning i enlighet med vad som hade förordats i propositionen 1976/77:100,
25. att riksdagen bemyndigade regeringen att vidta de åtgärder som behövdes för att möjliggöra en fortsatt avveckling av Ingemundskolan,
26. att riksdagen godkände de grunder för statsbidrag till inbyggd vårdutbildning som förordats i propositionen 1976/77:100,
27. att riksdagen till Bidrag till driften av gymnasieskolor för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 2 026 500 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande korta yrkesinriktade kurser m. m. av herrar Alemyr, Jönsson i Arlöv, Wiklund och Gustafsson i Barkarby, fru Hjelm-Wallén samt herrar Sundgren och Hagberg i Örebro (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1976/77:496 yrkandena 1 och 3 och 1976/77:791 samt med anledning av motionen 1976/77:1174 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförda

2. beträffande modifierad intagning till gymnasieskolan av herrar Alemyr, Jönsson i Arlöv, Wiklund och Gustafsson i Barkarby, fru Hjelm-Wallén samt herrar Sundgren och Hagberg i Örebro (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:496 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförda

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! När det gäller gymnasieskolan kan jag i mycket hänvisa till vad jag sade i den förra debatten om grundskolan, nämligen att vi är eniga om det mesta. Jag kan också tillägga att gymnasieskolan nu utreds av en gymnasieutredning som tillsattes i augusti. Utredningen kunde tyvärr inte starta sitt arbete förrän en kort tid sedan, därför att

regeringsskiftet innebar ett långt uppskov med tilläggsdirektiv, som så småningom kom men då i en mycket kort version. Jag beklagar att det tog så lång tid för gymnasieutredningen att komma i gång, eftersom det är ett omfattande arbete som ligger framför utredningen. Men många av de problem som vi nu har i gymnasieskolan räknar vi med skall kunna få sin lösning under utredningsarbetet.

En socialdemokratisk reservation har fogats till det här betänkandet. I reservationen, som tar upp ett mycket viktigt avsnitt av gymnasieskolans problematik, föreslås åtgärder som kan genomföras redan nu i avvaktan på att gymnasieutredningen på ett övergripande sätt försöker lösa andra problem i skolan.

Alla känner till att många ungdomar slutar i gymnasiet, alla vet också att många är mycket dåligt studiemotiverade och kanske finner sin utbildning ganska meningslös. Somliga går kvar i skolan men känner inte särskilt stor tillfredsställelse. De som lämnar skolan eller inte kommer till gymnasiet blir ofta arbetslösa och tillhör de grupper av ungdomar som har svårast att hävda sig på arbetsmarknaden.

I medvetandet om detta tillsattes för ett par år sedan inom utbildningsdepartementet en arbetsgrupp, som skulle se efter om vissa åtgärder kunde vidtas redan nu när det gäller denna mindre skolmotiverade del av gymnasieungdomen. Detta ledde till en promemoria, och i den föreslås bl. a. att man skall inrätta korta, yrkesinriktade kurser i kommunerna för de ungdomar för vilka den vanliga gymnasieskolan inte passar. Det kan vara kurser på några veckor upp till en termin eller i undantagsfall ett år. Kurserna kan starta när som helst och anpassas efter de önskemål och den personliga läggning som ungdomen i fråga har.

På socialdemokratiskt håll är vi ganska överraskade över att man i budgetpropositionen inte följde upp det här förslaget i rimlig utsträckning. Sedan vår motion framlagts har regeringen föreslagit att den här verksamheten skall kunna komma till stånd som ett led i kampen mot arbetslösheten bland ungdomarna, och det är bra. Men det finns ett allvarligt fel i regeringsförslaget, nämligen att åtgärderna skall vara avslutade vid årsskiftet i år. Det är alltså en åtgärd som sätts in för att möta arbetslösheten under de närmaste månaderna. Enligt vår uppfattning är detta otillräckligt. Vi menar att det bör ingå i kommunernas normala utbildningsplanering att ett sådant här system med korta, yrkesinriktade kurser skall finnas för att hjälpa de ungdomar till rätta som har anpassnings- och sysselsättningsvärigheter.

Man kan naturligtvis gå till väga på olika sätt. Kommunerna har att själva hitta lösningar. Det finns ett intressant uppslag, framlagt i en moderat motion. Överraskande nog har hela kopplet av moderata riksdagsledamöter i utbildningsutskottet vilka motionerat i denna fråga hoppat av. När det gällde att åstadkomma en borgerlig enighet övergav man själva sakfrågan. Nu för den socialdemokratiska reservationen fram också det moderata yrkandet. Det innebär nämligen att i den mån det i en kommun inom kommunal vuxenutbildning redan finns någon kort, yr-

kesinriktad kurs av den typ jag talar om för dem som fyllt 18 år, som är åldersgränsen i KOMVUX, skulle man kunna göra undantag från den regeln och låta även 16- och 17-åringar ta del av utbildningen. Kommunerna slipper då bygga upp ett nytt system, om det inom kommunal vuxenutbildning redan finns lämpliga kurser.

Vi menar alltså att en rad olika åtgärder bör kunna vidtas och ingå i den normala planeringen i kommunerna. Om vårt förslag följs, kommer ungefär 10 000 ungdomar att varje år få del av kortare yrkesinriktade kurser, lämpligt avpassade efter dem.

Vi har en reservation till som också följer upp en tanke, som har prövats på sina håll i landet, nämligen om en modifierad intagning till gymnasieskolan för att undvika den mycket stelbenta intagning som sker nu.

Man skall enligt vårt förslag kunna basera intagningen till gymnasieskolan på det betyg – eller det som kommer i stället för betyg – som eleven får under höstterminen. Elev som anmält sig skall fortlöpande samtala med yrkesvägledning och vad det kan vara för att kunna resonera sig fram till en lämplig utbildning i gymnasieskolan. Man får tid på sig, om man börjar tidigare än f. n. Det systemet kallas för modifierad intagning, och den idén för vi fram i reservationen 2.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter i betänkandet, utom de som täcks av reservationerna 1 och 2.

Där yrkar jag, herr talman, bifall till reservationerna 1 och 2.

Herr KARLSSON i Mariefred (c):

Herr talman! Mycket har skett och mycket sker inom skolans område. Den kontinuerliga uppföljningen av olika skolformer måste tid efter annan kompletteras med mera genomgripande översyner. Efter SIA-reformen är det i dag gymnasieskolan som är föremål för en mera genomgripande översyn. Herr Alemyr erinrade om det nyss.

Enligt min mening står i tur efter detta vuxenutbildningen. Jag vill i anslutning till vad herr Alemyr yttrade erinra om att bakom gymnasieutredningens uppdrag att pröva linjekonstruktion och specialkurser, att undersöka möjligheterna till samband mellan likartad utbildning i olika skolformer och möjligheterna till varvad utbildning står vi i huvudsak eniga i utskottet. Jag vill understryka detta.

I dag fortsätter ungefär 70 % av grundskoleeleverna direkt i gymnasieskolan. Kapaciteten för att ta emot elever i den grundskoleanknutna delen av skolan beräknas öka till 97 % av antalet sextonåringar under nästa läsår.

Mot bakgrund av den omfattningen av gymnasieundervisningen och mot bakgrund av förändringarna i samhällsorganisationen måste en försöksverksamhet ständigt pågå. Budgetpropositionen innehåller också förslag om ny försöksverksamhet, t. ex. när det gäller kombination av gymnasieutbildning och elitidrott, frågan om en transportteknisk gren

av den fordonsmekaniska linjen och en högre specialkurs i musik. Nya utbildningar kommer till på vårdområdet.

Om allt detta är utskottet enigt. Enigheten sträcker sig också till behandlingen av en rad motioner på det område som betänkanudet behandlar. Låt mig bara säga att när det gäller lokaliseringen av den föreslagna kombinationen av gymnasieutbildning och elitidrott – liksom när det gäller lokaliseringen av musikkurserna – anser utskottet att det bör vara utbildningsmyndigheternas sak att bestämma var linjen eller kursen bör finnas. Riksdagens medverkan bör normalt inskränka sig till medgivande till verksamhet, inriktning och dimensionering – vilket naturligtvis inte hindrar att lokala opinioner kommer fram också i riksdagsmotioner, där viktiga synpunkter kan framföras.

Detta är motiveringen till att utskottet inte har kunnat tillstyrka någon av de här motionerna.

Att nå den riktiga dimensioneringen och att utnyttja resurserna är betydelsefullt, och detta har lett utskottet till ett viktigt ställningstagande i fråga om vårdutbildning. När den nuvarande vårdlinjen infördes år 1971 medgavs övergångsvis att en klassavdelning skulle kunna omfatta högst 16 elever, men SÖ skulle sträva efter att övergången till normal klasstorlek skulle vara genomförd till 1978/79. Nu anges i budgetpropositionen att i samband med nya läroplaner som regel en övergång skall ske till 30-klasser.

Utskottet finner att det är av största vikt att utbildningsvolymen på detta område inte minskar. Därför har utskottet kunnat enas om att det fortfarande bör vara möjligt att utifrån lokala förutsättningar, inte minst tillgången på praktikplatser och behovet av utbildning för vissa yrkesgrupper, bestämma också klasstorleken. Flaskhalsen i utbildningen är praktikplatserna. De bör utnyttjas där de finns och där eleverna, som ofta har familjhänsyn att ta, kan utnyttjas dem. Det är därför som utskottet har yrkat bifall till motionen av herr Olsson i Edane, men självfallet måste kostnadshänsyn leda till att mindre klassavdelningar bara får förekomma där förutsättningar för större saknas.

Den socialdemokratiska minoriteten har inte kunnat ena sig med utskottsmajoriteten på ett par punkter. Jag vet inte om jag kan hålla med herr Alemyr om att skillnaderna i uppfattning är så stora ens här. Det må vara minoritetens sak att markera en skillnad, men låt mig erinra om att det inte finns någon skillnad mellan oss och minoriteten i synen på behovet av s. k. korta yrkesinriktade kurser efter grundskolan för ungdomar som är dåligt motiverade för vidare utbildning och som har svårigheter – på grund av detta eller annat – att få anställning. Svårigheterna är ju särskilt markerade i rådande sysselsättningsläge och med omställningssvårigheter inom olika branscher. Regeringen har också föreslagit ett visst antal sådana kurser inom den s. k. lilla ramen, ungefär 25 000 årselevplatser. Enligt den socialdemokratiska reservationen, som herr Alemyr yrkade bifall till, skall inom en oförändrad ram planering fr. o. m. nästa läsår ske för ytterligare 1 750 årselevplatser.

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Bidrag till
driften av
gymnasieskolor*

Jag vill då bara peka på två ting. För det första skulle en lösning av den omfattningen av platserna inom ramen kunna medföra svårigheter för planeringen av vissa andra viktiga kurser, t. ex. för utbildning av personal till förskolan och för fritidsverksamhet för ungdom – ytterst viktiga uppgifter – och för det andra finns det, också enligt propositionen, en viss möjlighet till omfördelning redan nu för SÖ. Den omfördelningsmöjligheten måste vara inte bara en rättighet för SÖ utan också en skyldighet, om det skulle visa sig nödvändigt. Däri inbegrips också rätten att begära en utökad ram, vilket vi har fått se exempel på i SÖ:s skrivelse i slutet av december förra året.

Det viktiga är att regeringen med anledning av den framställningen från SÖ för hela 1977 har ställt ytterligare 15 milj. kr. till förfogande för att möjliggöra en sådan utökning av antalet platser inom ramen – jag betonar att det gäller kalenderåret 1977, och det gäller även en del av kommande budgetår – med 1 700 årselevplatser. I paketet ingår också medel för studie- och yrkesorientering, för utbildningsbidrag och för faktiska merkostnader i kommunerna.

Vi är ense om målet, att kunna erbjuda alla ungdomar sysselsättning i form av arbete, praktik eller studier. Det är nödvändigt att ta vara på alla resurser. Det gäller också förslaget om att den som är 16 år och har minst sex månaders yrkespraktik under vissa förutsättningar skall kunna få antas till särskild yrkesinriktad kurs inom den kommunala vuxenutbildningen. Det är självklart, säger utskottet, att regeringen bör ha möjlighet att anpassa bestämmelserna för intagning till sådan utbildning efter arbetsmarknadssituationen. Lika självklart tycker jag att det är att olika aspekter måste bedömas när det gäller generella ålderskrav och generella kursutbud. Det är alltså en fråga som naturligt hör hemma i gymnasieutredningen.

Den andra reservationen gäller den s. k. modifierade intagningen. Jag vill erinra om att det i budgetpropositionen föreslås att den uppföljande verksamhet med studie- och yrkesorientering som är förknippad med denna modifierade intagning för nästa läsår skall få omfatta samtliga kommuner. Utskottet finner det naturligt att det modifierade intagningsförfarandet – som ju hänger samman med systemet – då också skall kunna få användas, och förberedelser för detta pågår. En annan sak är om detta intagningsförfarande i den utformningen skall bli det som kommer att användas generellt i framtiden. Det måste i så fall vara beroende av vad betygsutredningen kommer fram till. För majoriteten i utskottet är det naturligt att vänta med ställningstagandet till det definitiva intagningssystemet tills vi har sett betygsutredningens förslag, det har remissbehandlats och beslut fattats i anslutning till detta. Ett ställningstagande nu skulle kunna föregripa vad som kommer ut av ställningstagandet i betygsfrågan. Detta, herr talman, är – jag vill understryka det – skillnaden mellan utskottsmajoriteten och reservanterna på den här punkten.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Herr ALEMYR (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Karlsson i Mariefred gör här ett försök att reducera skillnaden mellan majoriteten och minoriteten. Jag tycker att det uttalande han nu har gjort är värdefullt, och jag skall inte invända något emot det. Jag noterar att det sedan budgetpropositionen skrevs har skett en glidning när det gäller 16–19-åringarna inom den borgerliga delen av utbildningsutskottet, och också det är utomordentligt värdefullt. Man har närmat sig de yrkanden som socialdemokraterna framställde i partimotionen i januari.

Men, herr talman, ett par saker måste jag ändå tillägga. Naturligtvis låter det bestickande att säga att om de korta yrkesinriktade kurserna skulle öka kraftigt så räcker inte den s. k. lilla ram som riksdagen beslutar om. Det vet vi också, och därför har vi i vår motion bestämt sagt ifrån, att visar det sig att den lilla ramen inte räcker måste den vidgas, och det har också skolöverstyrelsen föreslagit. Då får regeringen återkomma och meddela att behovet är större, och så får riksdagen i ett tilläggsbeslut vidga ramen för antalet kurser i gymnasieskolan.

Det som verkligen skiljer majoriteten och minoriteten på denna punkt – yrkesinriktade kurser för ungdom – är att regeringssidan nu betraktar dessa kurser uteslutande som ett inslag i kampen mot arbetslösheten bland ungdomar, medan vi vill vidga det hela till att inte enbart vara en arbetslöshetsfråga utan också gälla de icke studiemotiverade ungdomar som, även om de skulle kunna få jobb på arbetsmarknaden, ändå skulle ha behov av en kortare yrkesinriktad kurs. Vi vet ju att det alltid är de lågutbildade som i framtiden får det svårast, även om de i en aktuell situation inte är arbetslösa. När åren går hamnar de i nya svårigheter. Därför vill vi ta in dessa kurser i skolans ordinarie resursplanering så att det skall finnas ett utbildningsutbud för de här unga människorna.

Vi vill alltså vidga synen på frågan om korta yrkesinriktade kurser. Detta är icke bara ett arbetsmarknadspolitiskt problem för dagen, utan vi måste på lång sikt bygga in kursverksamheten som ett inslag i skolans utbildningsutbud.

Herr KARLSSON i Mariefred (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill gärna instämma när herr Alemyr påpekar att skillnaderna mellan majoriteten och minoriteten inte är stora, och jag tar det som ett bra exempel för framtiden.

Sedan kan vi ju alltid diskutera från vilket håll närmandet har skett. När det gäller en rad reformer på skolans område har initiativet kommit från de nuvarande regeringspartierna.

I fråga om möjligheterna att vidga den lilla ramen finns det inte heller några skillnader. Regeringen har möjlighet – det står i budgetpropositionen – att återkomma till riksdagen om arbetsmarknadsmässiga skäl eller andra skäl talar för detta. Det var ju ett exempel på det som gavs när regeringen ställde ytterligare medel till förfogande.

Självfallet är det en kombination av arbetsmarknadsmässiga förhål-

Onsdagen den
23 mars 1977

*Bidrag till
driften av
gymnasieskolor*

landen och svårigheter för vissa elever att anpassa sig till undervisning i de existerande skolformerna som bidrar till svårigheterna. Det finns i regeringens och utskottsmajoritetens ställningstagande ingenting som talar emot en kombination av dessa två faktorer – svårigheter vid anpassning till det rådande skolsystemet och arbetsmarknadsmässiga förhållanden.

När det gäller hur detta problem skall mötas på längre sikt så är det naturligt att det måste ske mot bakgrund av de bedömningar som gymnasieutredningen kommer till. Jag kan instämma i herr Alemyrs beklagande av att det dröjde innan gymnasieutredningens arbete kom i gång.

Herr ALEMYR (s) kort genmäle:

Herr talman! Med tacksamhet noterar jag att herr Karlsson i Mariefred nu på alla punkter ansluter sig till vad vi har skrivit i de socialdemokratiska reservationerna. Det enda jag saknade var yrkandet om bifall till dem.

Herr HAGEL (-):

Herr talman! I motion 1976/77:1330 pekas på den allmänt svåra situation som råder på arbetsmarknaden för ungdomen. Men motionen pekar också på det speciellt svåra läget för invandrarungdomen.

Bara 5 à 10 % av invandrarungdomen fortsätter sin skolgång efter grundskolan – alltså skaffar sig yrkesutbildning. Motsvarande siffra för svensk ungdom är 85 %. Orsakerna till att invandrarungdomarna i så liten utsträckning fortsätter sin utbildning efter grundskolan är dels att de känner lägre motivation för fortsatt utbildning – vilket i sin tur har sin förklaring i hemmen – dels att gymnasieskolan rent språkmässigt ofta är för svår för invandrarungdomar.

Med sämre skolutbildning och ofta bristfälliga kunskaper i svenska har invandrarungdomen därefter en ännu svårare situation på arbetsmarknaden än motsvarande grupper svenska ungdomar. I den djupa ekonomiska krisen med åtföljande sysselsättningsproblem blir det alltså en ytterst prekär situation.

Rätten till den enligt vår uppfattning mycket blygsamma och otillräckliga språkundervisningen på 240 timmar utgör också – hur hemskt det än kan låta – en orsak till att företagen är mindre benägna att anställa invandrare.

Synpunkten – som framförs – att vi har gjort mer i vårt land kring dessa frågor än vad som har gjorts i något annat land är en klen tröst för alla invandrarungdomar som hårt drabbats av den ekonomiska kris vi nu befinner oss i. Undersökningar och erfarenheter från andra länder med invandrarbefolkning har visat att just invandrarungdomar utan arbete, med dålig utbildning och bristfälliga språkkunskaper, löper stor risk att hamna i kriminalitet, drogmissbruk osv., vilket kommer att orsaka samhället betydligt större kostnader än förebyggande verksamhet.

Motion 1330 tar i huvudsak upp åtgärder som är knutna till AMS-åtgärder. Men den motion som vi nu behandlar, 1331, pekar på att kommunerna bör ges särskilda resurser för att ordna yrkesutbildning och yrkeskurser för invandrarungdomar.

Dessa åtgärder för invandrarungdomar blir för kommunerna mer betungande än likartad verksamhet för svensktalande ungdomar just därför att det krävs speciella kunskaper av handledare och lärare.

Inom olika delar av de kommunala förvaltningarna i vårt land finns ett stort och akut behov av tvåspråkig personal. Genom att bereda invandrarungdomar praktikantplatser och kortare yrkesinriktade utbildningar inom kommunala förvaltningar skulle de här bristerna kunna avhjälpas.

Dessutom krävs det någon form av uppsökande verksamhet för att informera invandrarungdomar om olika utbildningsmöjligheter och för att höja deras studiemotivation, som också är en angelägen uppgift.

I dag är det på det sättet att kommunernas besvärliga ekonomiska läge blir argument för att inte vidta motiverade och nödvändiga åtgärder. Det är just de problemen som motionen 1331 vill delvis undanröja.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionen 1976/77:1331.

Herr ELIASSON (c):

Herr talman! I motionen 772 har jag tagit upp frågan om lokalisering av ett skidgymnasium till Sollefteå kommun. Utskottet har med hänvisning till vad som sägs i budgetpropositionen om försöksverksamhet med kombination av gymnasieskolor och elitidrott föreslagit avslag på motionen. Någon annan motivering har inte utskottet lämnat. Det finns emellertid en del synpunkter att beakta vid valet av lokaliseringsort för ett idrottsgymnasium även nu som i framtiden, och jag tänker här helt kort ge några synpunkter på Sollefteå som lämplig lokaliseringsort.

Skidintresset är enastående stort i Ångermanland. Ångermanlands skidförbund har drygt 10 000 medlemmar i 89 föreningar, varav hälften är under 25 år. Man beräknar att det finns uppemot 2 000 aktiva på ungdomssidan, och det är längdåknningen som dominerar. Det finns tillräckligt med instruktörer för att tillgodose intresserade ungdomar med träningsprogram eller liknande. De här siffrorna är ett mått på underlaget vad avser ett skidgymnasium, och Sollefteå ligger mycket lämpligt placerat i Ångermanland för att med en sådan verksamhet fånga och vidareutveckla det omfattande skidintresse som ungdomen i detta område bevisligen har.

Jag tror därför att inrättandet av ett skidgymnasium i Sollefteå inte skulle innebära någon konkurrens med andra orter som har den här typen av verksamhet. Det är ju fråga om ett underlag som kanske mer än väl är tillräckligt för att fylla elevantalet. Däremot skulle ungdomar som är intresserade av att kombinera studier med träning slippa resa långt bort från hemorten för att få den här möjligheten. Det är positivt om ungdomar i den här situationen inte behöver bo långt borta från sin

Onsdagen den
23 mars 1977

*Bidrag till
driften av
gymnasieskolor*

familj, sina kamrater och sin förening. Och vad gäller Sollefteå kan det faktiskt bli så, mot bakgrund av det stora skidintresset, att flertalet kanske kan bo hemma. Det måste alltså betraktas som positivt.

Har man en bred verksamhet inom någon idrottsgren i ett område, som man nu t. ex. har på skidsidan i Ångermanland, bör detta väga särskilt tungt när man diskuterar valet av lokaliseringsort sett från elevens, föräldrars och föreningars synpunkt.

En sådan här bedömning behöver inte strida mot principen att hela landet skall utgöra upptagningsområde. Tvärtom – det finns fortfarande möjlighet för ungdomar med denna inriktning och detta intresse att komma till en ort som har de absolut bästa förutsättningarna för verksamheten. I Sollefteå har man goda träningsmöjligheter. Man har god snö-tillgång i anslutning till skolan. Det finns förutsättningar inte bara för längdåkning utan också för alpina grenar, backhoppning, skidskytte och nordisk kombination, om man så vill. Speciellt beträffande skidskytte finns det möjlighet att samordna träningen med kommunens båda regementen, som också sagt sig vara villiga att medverka till detta. Och det är en mycket vettig disponering av resurser. Att träningsmöjligheterna ligger i direkt anslutning till skolan innebär att man slipper tidsödande resor till och från träningsplatserna eller träningslokalerna. Det finns goda sjukvårdsresurser, ifall man skulle komma i den situationen att man behöver sjukvård när man tränar eller för att hålla sig i god form.

Riksidrottsförbundet har i en utredning konstaterat alla de här fördelarna med Sollefteå som lokaliseringsort för ett skidgymnasium. Även om utredningen är några år gammal har saken inte ändrats på annat sätt än till det bättre. Fler anläggningar och bättre träningsmöjligheter har tillskapats av kommunen. Och kommunen är naturligtvis, efter allt arbete man har lagt ned för att få den här lokaliseringen, väldigt intresserad av att den här verksamheten tillförs skolan i Sollefteå. Svenska skidförbundet önskar också en utvidgning av försöksverksamheten när det gäller speciellt längdlopp och har angett bl. a. Sollefteå som lokaliseringsort för denna. Som jag nämnde har Sollefteå ansökt och ansöker fortfarande om att få ingå i försöksverksamheten med idrottsgymnasier. Kommunens ansökan tillstyrks av länsstyrelsen och länskolnämnden.

Det är givetvis min förhoppning att den försöksverksamhet som nu inleds slår väl ut och att man efter en utvärdering kan medge fler orter att komma i fråga för idrottsgymnasieverksamhet. Jag finner ändå, mot bakgrund av det stora skidintresset i området, kommunens engagemang i frågan samt de goda förutsättningarna för elitträning, kombinerad med god utbildning, att ett skidgymnasium bör inrättas i Sollefteå.

Herr talman! Jag ber med anledning av vad jag anfört att få yrka bifall till motionen 772.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Herr talman! Jag vill foga några kommentarer till en avstyrkt motion, nr 146. Motiven för avstyrkande är att organisationskommittén för högre musikutbildning, OMUS, har behandlat de här frågorna och att ärendet nu bereds i regeringens kansli. Det här är både rätt och fel. Den kommunala musikskolan, som utskottet hänvisar till, är i dag en parallellskola med alla de bekymmer som det innebär. Gymnasieskolans musiklinje förutsätter i praktiken ett tämligen definitivt yrkesval, något som i detta sammanhang tyvärr ofta måste ske på rätt lösa grunder. Konsekvenserna av detta kan jag inte utveckla här.

Motionärerna vill någonting annat – kort uttryckt skapa möjlighet för den konstnärliga mognadsprocess som musikutbildning ändå är på för individen rimliga villkor. De frågor som motionen berör har OMUS inte behandlat, och i remissomgången har en del organ påtalat detta, t. ex. skolöverstyrelsen, som säger: Det finns skäl att ägna situationen för elever i gymnasieskolan som också bedriver förberedande musikstudier särskild uppmärksamhet. Man borde därför försöksvis t. ex. pröva någon form av anpassad studieform för sådana elever för att få större erfarenhet beträffande behovet att skapa mer individuellt anpassade studiegångar för vissa elever i gymnasieskolan.

Sveriges orkesterföreningars riksförbund, SOR, instämmer i sitt remissvar i uppfattningen att gymnasielinjen skall byggas ut men ser samtidigt svårigheter i att en ung människa inför gymnasiet skall ta definitiv ställning till sitt framtida yrkesval. Av den anledningen föreslår styrelsen för SOR en utvärdering av Växjöprojektet. Samtidigt pekar man på att ett förslag om den individuella musikundervisningen bör studeras.

OMUS har, herr talman, inte ägnat detta någon omsorg och skall inte heller göra det, som jag ser det. Utskottet anför att denna fråga nu bereds i regeringens kansli. Jag är medveten om att utskottet inte har några garantier för att ett förslag i den riktning SÖ och motionärerna önskar nu övervägs av regeringen, men huvudfrågan för mig är vad utskottet och regeringen egentligen tycker om en ökad grad av individualisering av musikutbildningen i den riktning som motionen talar om. Utskottet har avstått från att behandla sakfrågan, och vi lär inte få besked i dag om utskottets inställning men kanske när regeringens förslag så småningom kommer eller i andra sammanhang.

Herr NILSSON i Östersund (s):

Herr talman! Jag vill ta upp en annan utbildningsgren som behandlas i föreliggande betänkande, nämligen maskinförarutbildningen för byggnads-, anläggnings- och skogssidan, och jag gör det i anslutning till min motion, nr 376. I den yrkar jag och mina medmotionärer att en försöksverksamhet med maskinförarutbildning skall startas med anknytning till den pågående liknande utbildningsverksamheten vid AMU-centret i Bräcke kommun.

Motionen anknyter i huvudsak till den utredning som maskinförar-

utbildningskommittén överlämnade till departementet redan i maj 1974. Bakom den utredningen står ett tjugotal parter, representerande arbetstagare, arbetsgivare, statliga verk, Kommunförbundet, armén m. fl. Samtliga är överens om att det föreligger ett stort behov av en systematiserad och målinriktad yrkesutbildning på detta område.

Det gäller här utbildning av maskinförare både inom byggnadsbranschen och inom skogsbruket, där den fortgående mekaniseringen skapar behov av en stor och växande maskinförarkår, med skärpta krav på bättre yrkeskunnande. Forskningsstiftelsen Skogsarbeten har uppskattat det årliga behovet av maskinförare inom skogsbruket för avverkning, terrängtransport och skogsvård till 250–300 man vid oförändrad avverkning och hög mekaniseringstakt. Behovet av utbildade maskinförare på byggsidan är också stort och väl dokumenterat genom den stora maskinpark som är i bruk vid byggnads- och anläggningsarbeten inom olika samhällssektorer.

Utvecklingen både på byggnadssidan och inom skogsbruket går, genom den fortgående mekaniseringen, obönhörligt i den riktningen att allt större, dyrbarare och mer komplicerade maskiner tas i bruk. Samtidigt ställs det egentligen inga direkta kompetenskrav på den som skall hantera och ansvara för dessa maskiner. Detta är naturligtvis helt otillfredsställande, bl. a. från rekryteringssynpunkt men även med hänsyn till de stora olycksfallsrisker som maskinförarna utsätter sig själva och även andra för i sin yrkesutövning.

Som framgår av budgetpropositionen har skolöverstyrelsen föreslagit en försöksverksamhet för utbildning av maskinförare med utgångspunkt i maskinförarutbildningskommitténs förslag. Departementschefen avvisar emellertid förslaget, och även utskottet yrkar avslag på de båda motioner som väckts i ämnet.

Jag kan förstå att utskottet inte velat ta ställning till lokaliseringsorten. Den frågan betraktar även jag som en andrahandsfråga. Det viktigaste för dagen är att utbildningen förbereds och kommer i gång. Därför är jag något besviken över att inte utskottet i sin skrivning klart markerat behovet av att en försöksverksamhet snarast kommer i gång, med hänsyn till det klart dokumenterade behovet. Det hade varit värdefullt om så skett.

Utskottet pekar däremot på att utrustningen för maskinförarutbildningen är mycket dyrbar. Man nämner siffran 9,75 milj. kr. Det är i och för sig riktigt att det här är en mycket dyrbar utbildning. Men det är bl. a. med tanke på kostnaderna som vi motionärer föreslagit en försöksverksamhet, anknuten till AMU-centret i Bräcke, där de tunga investeringarna i lokaler och maskiner redan är gjorda. Där har redan investerats ca 4 milj. kr. i maskiner och anläggningar, och dessutom tillhandahåller länsarbetsnämnden och SCA maskiner för ca 8 milj. kr. för utbildningsändamål vid den begränsade förarutbildning som pågår där. Viss ledig kapacitet finns också vid AMU-centret. Det är alltså möjligt att utan nämnvärda investeringar starta en begränsad försöksverksamhet

i Bräcke och på så sätt vinna erfarenheter och kunskaper för framtiden. Man kanske även skulle kunna tänka sig en försöksverksamhet på de två platser som nämns i de båda motioner som nu behandlas, den ena försöksverksamheten anknuten till ett AMU-center och den andra till en befintlig skogsbruksskola.

Jag förstår, herr talman, att det är helt utsiktslöst att mot ett enigt utskott yrka bifall till min motion. Därför får jag nöja mig med att starkt understryka angelägenheten av att både skolöverstyrelsen och regeringen på nytt tar upp denna fråga till allvarlig prövning och snarast kommer med ett förslag i positiv riktning.

Fru MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Under de senaste decennierna har produktionsökningen varit snabb i vårt land. Inte minst gäller detta inom byggnads- och anläggningsverksamhet, jordbruk och trädgårdsnäring, skogsbruk, underhåll av gator och vägar samt transporter med motorredskap i anslutning till anläggnings- och underhållsverksamhet. Detta har möjliggjorts dels genom ökade maskininsatser, dels genom ständigt pågående organisations- och metodförbättringar.

Man kan i dag konstatera att storleken av den maskinpark – i huvudsak av motorredskapstyp – som används i nyss nämnda verksamheter, uppgår till 30 000–40 000 enheter.

Med den ökade mekaniseringen har det vuxit fram en stor maskinförarkår med snabbt växande krav på ett allt bättre yrkeskunnande, men dess utbildning har varit – och är fortfarande – av mycket varierande volym och kvalitet.

Mekaniseringen och den tekniska utvecklingen av maskinerna fortsätter. Inom vissa områden går den snabbt mot ständigt nya specialmaskiner, inom andra områden är utvecklingen något mer dämpad.

Sedan 1959 har för byggbranschens del frågan om en systematiserad maskinförarutbildning varit föremål för överläggningar mellan berörda arbetsmarknadsparter. I varje avtalsrörelse har berörda fackförbund krävt en gedigen maskinförarutbildning och skärpta körkortsregler för framförandet av motorredskap.

Den 9 mars kom nummer 8 av Byggnadsarbetaren ut. Där kan man läsa en artikel om en 16-åring, som utan utbildning kört en mobilkran. Skyddsombudet slog genast larm. Det inträffade är bara ett av många fall som aktualiserar kravet på en gedigen maskinförarutbildning.

Utbildningsfrågorna löses ej om de praktiska delarna skjuts över på företagen. Med hänsyn till den nyckelposition maskinförarna intar i det moderna samhället är det nödvändigt att en fast utbildning etableras inom ramen för den allmänna gymnasieskolan.

Som min partivän herr Nilsson i Östersund sade står sammanlagt 21 myndigheter – både arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer – bakom MUK:s (maskinförarutbildningskommitténs) PM från maj 1974. Alla dessa parter var redan från början i sitt utredningsarbete eniga om att det

Onsdagen den
23 mars 1977

*Bidrag till
driften av
gymnasieskolor*

fanns gemensamma intressen när det gällde förbättrad yrkesutbildning för blivande förare av bygg- och skogsmaskiner samt att det fanns en hel del gemensamt att utgå ifrån i uppläggningsen av själva utbildningen. Detta skulle förhoppningsvis kunna ge avsevärda ekonomiska fördelar.

Man menar också i dag, att det hela skulle kunna starta försöksvis i mindre skala med 16 elever första året för att sedan successivt kunna byggas ut.

Ett enhälligt utbildningsutskott har avstyrkt min motion om förläggning av maskinförarutbildning till Ljusdal. I utbildningsutskottets betänkande nr 17 sägs att några konkret utformade förslag inte föreligger från SÖ. Man poängterar också att maskinförarutbildningen är kostsam. Visserligen vet jag att "läromedlen" i det här fallet är kostnadskrävande, men man hade ändå kunnat vara litet mer positiv till en mjukstart tillsammans med den redan befintliga skogsbruksskolan. Utbildning som det finns behov av får inte eftersättas bara därför att de är svårstartade och kostnadskrävande.

Herr talman! Jag vill uttala förhoppningen att SÖ snart kommer fram till värderingen att maskinförarutbildning är ett attraktivt utbildningsalternativ och att den bör inlemmas i den ordinarie gymnasieutbildningen samt att Ljusdal, såsom vi motionärer föreslagit, blir utbildningsort med de fina förutsättningar som finns i vår kommun tack vare en ny skogsbruksskola, som ligger helt i anslutning till kommunens befintliga gymnasieskola.

I detta anförande instämde herrar Gillström och Alftin, fru Cederqvist samt herrar Andersson i Gävle, Östrand och Westberg i Hofors (samtliga s).

Herr JOHANSSON i Hållsta (c):

Herr talman! I motionen 1154 har fru Nilsson i Kristianstad och jag, liksom under de tre senaste åren, föreslagit att den nuvarande tvååriga trädgårdskursen ändras till en linje inom gymnasieskolan. Enligt betänkandet har nu en utredning tillsatts i frågan. Därmed anser jag att det föreligger stor förståelse för att tillmötesgå oss motionärer. Jag vill nu bara uttrycka förhoppningen om att ett positivt förslag skall komma från utredarna.

Herr LÖVENBORG (-):

Herr talman! Jag har kommit överens med min medmotionär om att avstå från att yrka bifall till motion nr 494. I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen skall anhålla om åtgärder i syfte att förbättra utbildningen inom gruvnäringen och att åtgärder vidtas för att integrera densamma med gymnasieskolan.

Vi har i motionen belyst hur illa ställt det är på det här området, hur bristfälligt undervisningen är upplagd. Vi är något förvånade över att utskottet så lätt halkar över den här frågan. Det konstaterar bara,

såsom även vi motionärer gör, att det har bildats en arbetsgrupp bestående av företrädare för SAMGRUV och SÖ. Det hade måhända varit på sin plats att utskottet i någon mån betonat att det här föreligger ett behov och nödvändigheten av att gruppen arbetar snabbt.

Motionen om en förbättrad utbildning för gruvarbetare kom till efter kontakter med företrädare för facket, där man är otålig över att det inte har hänt någonting på området. Det finns ett klart dokumenterat utbildningsbehov, som inte tillgodoses genom nuvarande utbildningsformer. Det är helt klart, och det är också fackets mening. Man tycker inte heller att det finns någon anledning att genomföra en lång och omfattande utredning, innan det läggs fram konkreta förslag.

Även för oss motionärer är det viktigaste att det sker någonting, och vi kan i och för sig tänka oss att ge den här arbetsgruppen ett års respekt. Händer det inte någonting inom den tidrymden, kommer vi med stöd av vad de fackliga organisationerna anför att återkomma i ärendet.

Herr KARLSSON i Mariefred (c):

Herr talman! De senaste talarna har varit inne dels på lokaliseringsfrågor, dels på i och för sig angelägna utbyggnadsuppgifter inom den gymnasiala utbildningen.

Jag vill understryka vad jag sade tidigare, att enligt den princip som riksdagen länge har följt måste det i fråga om lokalisering vara utbildningsmyndigheternas sak att ta ställning, vilket inte tar bort möjligheten att här i riksdagen framföra argument som kan tillföra diskussionen utgångspunkter och förslag. Det är en viktig princip att ta ställning till.

När det sedan gäller de olika förslagen om försöksutbildningar, som har diskuterats, har flera av talarna redan varit inne på resursfrågan. Det gäller t. ex. det i och för sig angelägna förslaget om maskinförarutbildning, som herr Nilsson i Östersund och fru Mårtensson talade om. Det är inget tvivel om att vi här har en viktig uppgift. Som påpekas i utskottsskrivningen har riksdagen redan tagit ställning i det här avseendet. Vad vi nu måste avvakta är konkreta underlag för utformningen av verksamheten. Självklart är det viktigt att SÖ och andra berörda parter arbetar snabbt. Men den utrustning som behövs är dyrbar, och det är nödvändigt att ta hänsyn till många omständigheter.

Samma sak gäller givetvis den verksamhet som herr Lövenborg alldeles nyss var inne på. Vi måste ta hänsyn till vad den tillsatta arbetsgruppen kommer fram till för resultat. Detsamma kan gälla i fråga om de yrkesinriktade kurser för framför allt invandrarelever som herr Hagel talade om.

Jag vill understryka att utskottet har erinrat om att den här frågan diskuterades i samband med att beslut togs om hemspråksundervisningen. De korta, yrkesinriktade kurser, som jag alldeles nyss diskuterade med herr Alemyr om och till vilka regeringen nyss har lämnat ett ytterligare anslag, står givetvis också öppna för invandrarelever. Det är viktigt att dessa invandrarelever får möjlighet till den anpassning i det svenska

Onsdagen den
23 mars 1977

*Bidrag till
driften av
gymnasieskolor*

samhället som en sådan utbildning innebär. Allt måste emellertid vägas mot de tillgängliga resurserna och mot de anspråk som ställs på utbildningsbudgeten också från andra håll.

Jag håller med herr Håkansson i Trelleborg om att det finns skäl att ägna uppmärksamhet åt de elever som i anslutning till gymnasiestudier bedriver musikstudier. Jag har själv haft möjlighet att – visserligen ytligt med ändå – lyssna till det resultat som man har åstadkommit inom Växjöprojektet. Det råder inget tvivel om att just den form av samverkan som också OMUS diskuterar är ytterligt viktig. Det är något – och det säger också utskottet – som kommer att bli föremål för behandling när OMUS-betänkandet tas upp och när vi tar ställning till den kulturella utbildning som berörs i det betänkandet.

Jag har, herr talman, tidigare yrkat bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Alemyr m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Alemyr begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 punkten 1 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Alemyr m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Alemyr begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159

Nej – 146

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Alemyr m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Alemyr begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 punkten 1 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Alemyr m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr *Alemyr* begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 159
Nej - 148

M o m . 3

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1331 av herr *Hagel* m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr *Hagel* begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 punkten 1 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1331.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr *Hagel* begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 293
Nej - 12

M o m . 5-10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 772 av herr *Eliasson*, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m . 12-27

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 8 Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande

1976/77:18 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. jämte motioner

Onsdagen den
23 mars 1977

Översyn av
förköpslagen m. m.

Civilutskottets betänkanden

1976/77:9 med anledning av propositionen 1976/77:100 i vad avser anslag till bostadsdepartementet m. m.

1976/77:10 med anledning av propositionen 1976/77:100 i vad avser anslag till planväsendet

1976/77:11 med anledning av propositionen 1976/77:100 i vad avser anslag till lantmäteri- och kartväsendet

1976/77:12 med anledning av propositionen 1976/77:100 i vad avser anslag till kommundepartementet m. m.

1976/77:13 med anledning av propositionen 1976/77:100 i vad avser anslag till länsstyrelserna m. m. jämte motion

1976/77:14 med anledning av propositionen 1976/77:100 i vad avser vissa anslag till räddningstjänst m. m. jämte motion

1976/77:15 med anledning av propositionen 1976/77:100 i vad avser anslag till centralnämnden för fastighetsdata

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 9 Översyn av förköpslagen m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1976/77:16 med anledning av motioner om översyn av förköpslagen (1967:868), m. m.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! I motionen 69 har vi motionärer tagit upp förköpslagen och förordat en förändring av rutinen vid inskrivningsförfarandet. Jag avser inte att yrka bifall till motionen. Men jag tycker det är viktigt att något redogöra för vårt resonemang, då utskottet har behandlat motionen tämligen summariskt.

Man kan givetvis ha vilken uppfattning som helst om förköpslagen. Jag föreställer mig att den fyller en funktion för många kommuner, dock under förutsättning att både lag och kungörelse fungerar i praktiken.

Vi motionärer har vid flera tillfällen i olika motioner hävdat att av riksdag och regering stiftade lagar och utfärdade förordningar skall kunna följas. Klarar man inte av detta skall lagar och förordningar antingen överses eller tas bort. Lagar som inte går att efterleva fyller ingen funktion. I detta fall är det hela avhängigt av att en viss myndighet – tingsrätten – inte klarar av sina uppgifter. Det för oss primära är alltså inte förköpslagen som sådan utan främst det faktum att här finns en lag resp. en kungörelse som verkar olika för olika kommuner.

Förköpskungörelsen fungerar alltså enligt vår uppfattning föga tillfredsställande. I princip har kommunerna tio veckor på sig för att hinna med det kommunala beredningstvånget – från byggnadsnämnd via kommunstyrelsens arbetsutskott och kommunstyrelsen fram till beslut av kommunfullmäktige. Detta kan ske om inskrivningsväsendet fungerar. Men

gör det inte det, så kommer kommunen i en tvångssituation. Och inskrivningsväsendet fungerar som bekant ganska bristfälligt vid en del tingsrätter. Det kan bero på personalsituationen, på rutinerna osv. De två veckor som är maximitid enligt förköpskungörelsen blir på åtskilliga ställen betydligt flera.

Genom riksdagens upplysningstjänst har jag fått fram aktuella siffror för tingsrätterna i Malmöhus län. Under förra året var det inte ovanligt att inskrivningsförfarandet tog upp till fem à sex veckor. Vid ett besök hos domstolsverket i Jönköping nämndes där siffror på upp till åtta veckor. Riksrevisionsverket å sin sida har analyserat expeditionstiden hos inskrivningsmyndigheten och konstaterar missförhållandet även om verket kommer till att en viss förbättring skett, något som mina siffror för Malmöhus län dock inte bekräftar.

Civilutskottet har inte i klartext påpekat det missförhållande som råder mellan å ena sidan den utfärdade kungörelsen och å andra sidan de svårigheter som finns i praktiken och som gör kungörelsen värdelös för vissa kommuner men inte för andra – allt beroende på under vilken tingsrätt kommunen sorterar.

Det väsentliga för mig är alltså varken förköpslagen som sådan i detta sammanhang eller omsorgen om kommunens möjligheter att komma förbi andra köpare. Det viktiga är att lagar och förordningar skall kunna följas och följas lika i hela landet.

Civilutskottet förutsätter att en översyn av lagen görs inom regeringens kansli i syfte att förbättra dess tillämpbarhet. Om denna översyn också gäller att komma till rätta med inskrivningsförfarandet kan jag vara någorlunda nöjd, om inte ställer jag mig frågande till hur vi kan ha lagar och förordningar som inte fungerar eller i varje fall fungerar mycket olika i olika delar av vårt land.

Herr MATTSSON (c):

Herr talman! Civilutskottet ställs varje år inför krav på olika typer av förändringar av förköpslagstiftningen. De förslag som vi haft att behandla i år är av två typer. Den ena gäller förslag där man vill göra lagen mer effektiv och utvidga området där den skall kunna användas. Den andra gäller själva de hanteringsmässiga formerna, och det är närmast ett förslag av sistnämnda art som herr Petersson i Röstånga har framställt.

Vi har avvisat tankegångarna om att förköpslagens användningsområde skulle utvidgas och håller starkt på att man bör se till att förköpslagen även i fortsättningen har en hanteringsmässigt enkel karaktär. De mål man vill uppnå genom att göra lagen mer effektiv kan uppnås genom annan lagstiftning.

Beträffande de delar av motionerna som gäller lagens tillämpbarhet säger vi däremot att vi förutsätter att det görs en översyn inom regeringens kansli. Detta bygger vi på att det från Svenska kommunförbundets styrelse har kommit en framställning till regeringen med en rad olika förslag.

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

Översyn av
förköpslagen m. m.

Bl. a. tidsfristen för det formella förfarandet inom kommunen har tagits upp som en punkt där förbundet vill ha ändring.

Men det finns inte enbart en part, när det gäller avvägningen av hur lång tidsfristen skall vara. Det finns ett legitimt intresse från köpare och säljare att det inte dröjer alltför länge innan deras affär blivit definitivt klar och lagfart utfärdats i enlighet med det köpeavtal som upprättats. Och i de allra flesta lagfartsärenden är det ju på det sättet att kommunen inte utnyttjar sin förköpsrätt.

Man kan också hävda att det inte är säkert att ändringen bör göras på det sättet att tidsfristen för den kommunala handläggningen förlängs. Man kan också vilja se på hanteringen i tingsrätten – hur den fungerar i de här avseendena. Därför har utskottet inte funnit skäl att tillstyrka motionen utan hänvisar till den avvägning emellan dessa skilda intressen som regeringen kommer att göra med anledning av att det finns, som jag nyss nämnde, en framställning från Kommunförbundet hos regeringen, som bl. a. omfattar den formella handläggningstiden hos kommunerna.

Därför yrkar jag bifall till civilutskottets hemställan.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Civilutskottet har i detta betänkande inte med ett ord berört inskrivningsförfarandet och de nackdelar och konsekvenser det får att tingsrätterna har olika expeditionstider. Inte med ett ord har utskottet konstaterat att förköpskungörelsen fungerar olika i olika kommuner, allt beroende på arbetsförhållandena i den tingsrätt kommunen sorterar under.

För mig är det, som jag framhöll i mitt första inlägg, inte förköpslagen eller förköpskungörelsen som är det väsentliga, utan det viktiga för mig är att av riksdagen stiftade lagar och av regeringen utfärdade förordningar kan efterlevas. Går det inte att efterleva dem tappar människorna respekten för lagar och förordningar i samhället.

Vidare anser jag att utskottet något litet kunde ha diskuterat både orsakerna till de rådande missförhållandena och åtgärder för att komma till rätta med dem. Är det t. ex. enbart brist på personal som föranleder missförhållandena? Gäller det rutinerna? Hur skall man kunna ändra detta? Vore det inte riktigt att kommunerna så att säga automatiskt finge en förhandsanmälan vid inskrivning? Det finns också andra frågor att ställa: Behövs det så högt kvalificerade jurister som inskrivningsdomare? Skulle man inte kunna lägga om systemet på data?

Hela denna diskussion glider utskottet fullständigt förbi i sitt betänkande. Det finns i alla fall inte i betänkandet något som helst synbart bevis för en sådan diskussion.

Herr MATTSSON (c):

Herr talman! Vi har inte utvecklat oss så mycket om just den detalj som herr Petersson i Röstånga tar upp. Vi har i utskottet gått igenom förhållandena, och vi är medvetna om att skillnaderna finns. Men som jag nämnde i mitt första inlägg varierar det i hanteringen beroende på vilken tingsrätt som handlägger ärendet. Därmed är det inte absolut klart att förändringen skall ske i förköpslagen. Men om det fungerar på en tingsrätt som det enligt gällande kungörelse skall göra så skulle inte kravet från herr Petersson i Röstånga finnas. Därför tycker vi att det riktiga är att den avvägning som måste göras av var förändringen skall sättas in – beträffande tingsrätternas funktion eller den formella handläggningstiden för kommunerna – görs av regeringen, eftersom den har bättre möjlighet att bedöma och komma med förslag till förändringar på det område där ändringar eventuellt erfordras.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Något resonemang om förhållandena finns över huvud taget inte utvecklat i civilutskottets betänkande. Det är detta jag tycker är både beklagligt och beklämmande.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 10 Begränsning av antalet hundar i tätort

Föredrogs civilutskottets betänkande 1976/77:17 med anledning av motion om begränsning av antalet hundar i tätort.

Herr ANDERSSON i Gävle (s):

Herr talman! I vår motion nr 428 tar vi upp de sanitära problem som är förknippade med den snabba ökningen av hundbeståndet i våra tätorter. Tyvärr har motionen på sina håll uppfattats som fientligt inställd till hundägande. Det är helt felaktigt. Tvärtom menar vi att om de av ingen bestridda olägenheter som vi påtalar i motionen avhjälps på ett för alla parter tillfredsställande sätt, säkras i stället möjligheterna att även i framtiden hålla hund i våra tätorter.

Civilutskottet redogör i sitt betänkande över motionen, 1976/77:17, för vad man hittills åstadkommit på det här området och vad man just nu håller på med för att lösa de här frågorna. Vi hittar en glädjande uppgift i utskottsbetänkandet. Det är upplysningen om att den utredning som arbetar med översyn av hälsovårdsstadgan och som enligt uppgift skall bli klar hösten 1977, även kan ta upp frågor som inte direkt har angetts i direktiven. Vi menar alltså att problemet med hundar i tätort är en fråga av sådan art och storlek att den absolut bör tas upp av den

Onsdagen den
23 mars 1977

*Begränsning av
antalet hundar i
tätort*

här utredningen, även om man kanske inte har fått det uppdraget i utredningsdirektiven.

Herr talman! De med hundhållning förknippade sanitära problemen har ytterligare en dimension, och det är den som har gjort att jag har velat ta kammarens tid i anspråk några minuter. Vi tänker alldeles för litet på de tusentals människor – park-, renhållnings- och anläggningsarbetare, barnstugepersonal – som varje dag i sitt arbete berörs av de här problemen. De känner naturligtvis en växande irritation allteftersom problemen och volymen av dem ökar under det att så litet händer på det här området. Kraven från fackligt håll på en godtagbar lösning kommer obevekligt att öka. Därför, herr talman, finner jag att frågan måste tas upp av utredningen om översyn av hälsovårdsstadgan.

Herr talman! Det vore inte särskilt realistiskt av mig att yrka bifall till motionen mot ett enhälligt utskott, så det skall jag inte göra. Men jag vill sluta med att uttrycka den förhoppningen att utredningen tar upp frågan, behandlar den med förtur, ser till att man får en lösning som är godtagbar för de människor som arbetar i parker, med anläggningsarbeten, på daghem osv. Vi kommer från motionärernas sida att uppmärksamt följa den här frågan och dess lösning.

Med detta anförande, under vilket herr förste vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, var överläggningen slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande

1976/77:29 med anledning av framställning i budgetpropositionen 1977 (prop. 1976/77:100) om anslag under justitiedepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1977/78 till vissa kostnader i anledning av allmänna val

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12 Föredrogs och lades till handlingarna

Konstitutionsutskottets betänkande

1976/77:30 med anledning av granskning av riksdagsbibliotekets förvaltning under år 1976

§ 13 Föredrogs finansutskottets betänkande 1976/77:12 med anledning av i propositionen 1976/77:100 framlagda förslag om vissa anslag för budgetåret 1977/78 inom ekonomidepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

Anslag till statistiska centralbyrån

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 10 (ekonomidepartementet) under punkten B 1 (s. 8–24)

1. givit riksdagen till känna vad som anförts i propositionen om statistikproduktionen vid statistiska centralbyrån,
2. föreslagit riksdagen att bemyndiga regeringen att vid statistiska centralbyrån inrätta en tjänst för avdelningschef i Fe 25,
3. föreslagit riksdagen att till Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 170 238 000 kr.

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

Anslag till statistiska centralbyrån

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1976/77:596 av herrar Gadd (s) och Hugosson (s), vari hemställts att riksdagen till regeringen skulle framhålla vikten av

1. att den fortsatta konsolideringsverksamheten av SCB:s statistikproduktion skedde under full öppenhet och på så sätt att riksdagen kunde bedöma vilka olika meningar som rått mellan SCB och regeringen i detta arbete,
2. att en fortsatt konsolideringsverksamhet inte fick gå ut över en relevant information som inte minst var nödvändig för riksdagen i dess arbete, samt 1976/77:1006 av herr Biörck i Värmdö (m) och fru Sundberg (m).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1006,
2. att riksdagen med anledning av propositionen och med avslag på motionen 1976/77:596 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde om statistikproduktionen vid statistiska centralbyrån,
3. att riksdagen bemyndigade regeringen att vid statistiska centralbyrån inrätta en tjänst för avdelningschef i Fe 25,
4. att riksdagen till Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 170 238 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar Feldt, Knut Johansson i Stockholm, Jansson, Pettersson i Malmö, Gadd och Nilsson i Visby samt fru Gradin (samliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motionen 1976/77:596 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde om statistikproduktionen vid statistiska centralbyrån.

Herr GADD (s):

Herr talman! Under punkten som gäller anslag till statistiska centralbyrån har väckts en motion nr 596, där vi tar upp en för riksdagen principiellt viktig fråga.

I ekonomidepartementets anslagsframställning har vi fått en text där nuvarande ekonomiministern ansluter sig till de sedan flera år pågående

Onsdagen den
23 mars 1977

Anslag till statistiska centralbyrån

konsolideringssträvandena när det gäller anslagen till statistiska centralbyrån. Det var under 1960-talet en mycket stark expansion av dataproduktionen i Sverige, som nu har efterträts av en strävan att stabilisera utgifterna.

Motionen ställer sig bakom de här strävandena att begränsa kostnaderna, men ställer sig mycket kritisk till ekonomiministerns sätt att presentera sina försök att stabilisera utgifterna. I motionen tas upp ett antal exempel där statistiska centralbyrån har drabbats av blåpennan, och de exemplen tyder på att det verkligen inte har varit genomtänkta strävanden till konsolidering.

Under utskottsbehandlingen av motionen har det dessutom dykt upp ett par fakta som bör komma till riksdagens kännedom. När statistiska centralbyråns anslagsäskanden mer eller mindre stabiliserats – det är praktiskt taget ingen tillväxt alls – har detta gått ut över flera för den politiska debatten viktiga informationskällor. Det gäller t. ex. syftet att ta bort produktionen av det s. k. partiprisindex. Det är från vissa företags synpunkter en allvarlig besparing, därför att de sluter avtal med företag i andra länder där ett av avtalsvillkoren är att betalningarna skall regleras enligt prisutvecklingen i Sverige, och där partiprisindex har använts som mått på prisutvecklingen. Nu skall det försvinna, och då kan man naturligtvis misstänka att företag som har avtal slutna med indexklausul där partiprisindex skall användas ställs inför svårigheter som statsfinansiellt sett är helt meningslösa. Det rör sig om några tiotusentals kronor som man kan spara.

Men om ekonomiministern finner för gott att trassla till det för företag som har avtal med andra länder må det vara hans sak.

Vida allvarligare är att med de besparingsåtgärder som föreslås kommer arbetskraftsundersökningarna i fortsättningen inte på långt när att bli av den kvalitet som de har varit hittills. Statistiska centralbyrån har också i ett speciellt brev till ekonomiministern konstaterat att det inte längre går att ge en bra beskrivning av arbetslöshetens och sysselsättningens utveckling i Sverige, om ekonomiministerns förslag går igenom i riksdagen. Det märkliga är att i budgetpropositionen över huvud taget ingenting nämnts om att vi i det här landet under den tid som denna budget skall verka kommer att ha väsentligt sämre information om sysselsättningens utveckling. Detta har förtigits. Motionens krav om en bättre och öppnare redovisning från ekonomiministerns sida finner vi reservanter helt befogat.

Om nu detta beslut är en akt av genomtänkt handlande finns det givetvis anledning att reagera. Det är helt oacceptabelt att en sysselsättningspolitik i Sverige inte skall kunna baseras på ordentlig information. Skulle det vara så att blåpennan har gått bara för att den skall gå, så är det i och för sig en annan situation, men även då finns det anledning att reagera. Under alla förhållanden vill jag yrka bifall till den reservation som är fogad till finansutskottets betänkande nr 12 vid punkten 3.

Herr BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Finansutskottet har i sitt betänkande nr 12 haft älsk-värdheten att utförligt diskutera fru Sundbergs och min motion 1976/77:1006 rörande personalförstärkning vid statistiska centralbyrån.

Jag kan väl inse att utskottet i sin prövning av medelstilldelningen till SCB, i landets nuvarande ekonomiska läge, inte funnit möjlighet att gå utöver vad ekonomiministern föreslagit. Jag kan emellertid inte dela den uppfattning som kommit till uttryck i utskottets uttalande att den verksamhet motionärerna åsyftat inte "primärt är en uppgift för SCB". I själva verket ingår ju dödsorsaksstatistiken som en av SCB:s primära historiska uppgifter – det är just på grund av den noggranna svenska folkbokföringen och den därpå byggda statistiken, som vårt land internationellt är ett föregångsland inom den epidemiologiska forskningen i vid bemärkelse. En hel rad publikationer med sådant innehåll har också utgivits av SCB under den senaste tioårsperioden, dels i form av "råmaterial", om jag så får säga, dels i samarbete med medicinska forskare, som med detta material försökt analysera orsaker och samband, speciellt i vad gäller våra stora folksjukdomar.

I dessa sammanhang är det nödvändigt att ha tillgång till dödsfallsregister, som kan relateras till andra faktorer – yrkesmässiga, regionala och många andra – som endast statistiska centralbyrån disponerar. Inom statistiska centralbyrån har man emellertid hittills, av allt att döma, inte haft tillräckliga personella resurser för att bearbeta materialet på önskvärt sätt.

I vår motion har vi pekat på en av de intressenter som finns i bilden och som – relativt sett – har mer pengar till förfogande än de flesta statliga organ, nämligen arbetarskyddsfonden. Man får nu hoppas att intresset härifrån kan materialiseras.

Sedan motionen skrevs har jag också fått kännedom om att det även inom SCB finns medel avsatta, som åtminstone delvis borde kunna utnyttjas för hithörande ändamål, nämligen för s. k. demografiska studier. Det finns på medicinskt håll självfallet ett starkt intresse för en koppling just av dödsorsaks- och sjukdomsstatistiken till demografiska variabler. Jag har velat nämna detta också därför att ekonomiministern förutskickade att statistiska centralbyråns verksamhet skall göras till föremål för översyn.

Utskottet ansluter sig till ekonomiministerns förord för en ökad inriktning på "självfinansierad uppdragsverksamhet" vid statistiska centralbyrån. Hittills har många av de uppgifter vi inom den socialmedicinskt orienterade forskningen behövt tillhandahållits av SCB enligt den gamla regeln att myndigheterna skall räcka varandra handen. Om man nu, för att travestera Snoilsky, vill säga: Tryck ej blott den valkiga handen! Tryck ock en penning i den! så är detta naturligtvis rimligt när det gäller kommersiella intressenter men knappast i fråga om det som åsyftas i vår motion.

Herr talman! Jag har inget yrkande, men jag hoppas att man gör vad

man kan för att tillgodose de i motionen framförda önskemålen – vilka utskottet betecknar som angelägna – inte först efter en kommande översyn av statistiska centralbyråns verksamhet utan helst redan dessförinnan.

Herr AF UGGLAS (m):

Herr talman! Av de anslag inom ekonomidepartementets verksamhetsområde som behandlas i finansutskottets betänkande nr 12 är det endast ett bland dem som avser statistiska centralbyrån som gett anledning till motioner och en reservation vid betänkandet.

Den socialdemokratiska reservationen, som i stort upprepar de synpunkter som uttrycks i motionen 596 och här av herr Gadd, är av flera skäl inte så lätt att förstå.

Utskottet instämmer i vad föredragande statsrådet framhåller i propositionen, nämligen att statistiska centralbyrån bör sträva efter att konsolidera och se över sin verksamhet och att inte minst integritets- och sekretessfrågorna liksom frågorna om medborgarnas och företagens uppgiftsskyldighet bör uppmärksammas.

Vad reservanterna har att säga härvidlag tycks närmast vara, att detta inte är någonting nytt utan också hade kunnat bli den föregående regeringens inställning, och det är inte mycket att tillägga till det.

Reservanternas krav, att konsolideringssträvandena bör ske under full öppenhet, förefaller mot bakgrund av vad som sagts av utskottet vara detsamma som att försöka slå in en öppen dörr. Det är, säger utskottets majoritet, "en självklarhet att denna konsolideringsprocess sker under full öppenhet".

Reservanterna förefaller instämma i att de mycket stora kostnader som samhället svarar för kan sänkas genom en avgiftsfinansiering. Deras påpekande att denna finansieringsväg inte får leda till att svagare konsumentgrupper belastas till fördel för starkare är en självklarhet.

Jag vet inte, herr talman, om det är just denna synpunkt som kommer reservanterna att oroa sig för näringslivets behov av att behålla partiprisindex ett tag till. Reservanterna talar om "mycket allvarliga incidenter". Alla har nu varit överens om sedan 1975 att detta index skall läggas ner och ersättas med ett annat index, som bättre mäter det som man avser att mäta. Det är riktigt att det finns ett antal avtal inom näringslivet, som är knutna till partiprisindex. Ett tjugofemtal företag skall enligt uppgift vara berörda innevarande år. Efter 1978 lär det vara fyra företag som fortfarande har sådana avtal. Det är sannolikt också så att det med hänsyn till tillämpningen av dessa avtal är av viss betydelse att statistiken i fråga är offentlig.

Det är dock ingenting som hindrar de berörda företagen att betala SCB kostnaderna för en förlängning av denna statistikproduktion. Kostnaderna uppgår till ca 65 000 kr. Näringslivet har självt visat med hur litet allvar det betraktar frågan genom att inte vilja betala dessa 65 000 kr., och socialdemokraternas oro för näringslivets intresse på denna punkt

förefaller litet svårförklarlig.

Reservanternas andra exempel på att regeringens krav på sparsamhet skulle kunna få icke önskade effekter gäller arbetskraftsundersökningarna. Det är naturligtvis allvarigare. Även här tycks det dock föreligga missförstånd. Det är inte alls avsikten att, som det sägs i reservationen, "konsekvenserna av regeringens konsolideringssträvanden skulle gå ut över arbetskraftsundersökningarna" eller att dessa, för att använda herr Gadds ord, inte på långt när skulle bevara kvaliteten.

Situationen är denna. Dåvarande regeringen förbjöd för ett par år sedan av integritetsskäl s. k. individanknuten imputering. Jag skall bespara kammarens ledamöter ett försök att närmare klargöra vad som menas med det. Detta beslut – det var man medveten om – skulle komma att leda till vissa kostnadsökningar, osäkert då hur stora. Trots medvetenheten därom plussade den förutvarande regeringen inte på anslaget för 1975/76, men statistiska centralbyrån klarade sig ändå.

Statistiska centralbyrån har nu skrivit till regeringen om denna kostnadsökning. Den skrivelsen har föranlett ett arbete inom regeringen och centralbyrån för att utröna möjligheten att klara arbetskraftsundersökningarna utan kostnadsökningar. De s. k. AKU-undersökningarna ligger inom en anslagspost på 19,6 milj. kr., och det är där man i första hand skall försöka spara och rationalisera. Utrymmet bör rimligtvis vara ganska stort. I och för sig finns det heller inget som hindrar att man försöker spara också inom andra anslagsdelar. Regeringen avser inte att försämra arbetskraftsstatistiken utan vill behålla statistik av tillräcklig kvalitet men ämnar försöka hålla den inom denna kostnadsram.

Till herr Biörck i Värmdö vill jag säga, att vad utskottet har skrivit beträffande hans och fru Sundbergs motion måste uppfattas så, att utskottet har den största förståelse för önskemålen om en förstärkning av verksamheten inom det epidemiologiska området. Det är också enligt utskottets mening något mycket angeläget. Utskottet ansåg att det var tvivelaktigt om detta primärt var en uppgift för centralbyrån. Herr Biörck i Värmdö hade en annan uppfattning. Vad som för utskottet stod alldeles klart var, att även om detta mycket väl skulle kunna finansieras inom ramen för arbetarskyddsfonden, borde det inte ankomma på riksdagen att uttrycka någon vilja när det gäller vilka projekt som fonden skall stödja.

Herr GADD (s):

Herr talman! Det var ett rätt märkligt inlägg som herr af Ugglas gjorde.

Han gör gällande att efter statistiska centralbyråns brev den 2 mars där SCB framhöll risken för allvarliga försämringar av kvaliteten i arbetskraftsundersökningarna så har förhandlingar påbörjats mellan ämbetsverket och regeringen som skulle kunna leda till att man omfördelade resurserna för att kunna bibehålla kvaliteten på arbetskraftsundersökningarna. I så fall vilka då? Detta sker alltså under pågående statbehandling i riksdagen! Motionärerna kräver full öppenhet, så att riksdagen

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till statistiska
centralbyrån*

kan fatta de beslut som är väsentliga för sysselsättningen. Det som sker här är verkligen raka motsatsen till full öppenhet.

Faktum är att statistiska centralbyrån påvisade redan i sina petita att det var nödvändigt med anslag på en viss nivå. Detta beaktades inte av ekonomidepartementet. Resultatet blir en skarp skrivning från SCB där riskerna för kvalitetsförsämringar anses påtagliga. Nu får vi då mitt under riksdagsbehandlingen reda på att det finns pengar på annat håll. Var då?

Motionens krav på full öppenhet är ytterst aktuellt efter herr af Ugglas försvar av ekonomiministerns behandling av anslagen till arbetskraftsundersökningarna.

Herr AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag begärde egentligen inte replik för att svara på herr Gadds senaste inlägg utan närmast för att säga att jag blev så engagerad i detta ämne att jag glömde bort att yrka bifall till utskottets hemställan, vilket jag nu ber att få göra.

Medan jag har ordet skall jag kanske tillägga att det nog ändå är ett missförstånd att tro att regeringen, i sin strävan att verka för att man skall vara sparsam och när den vill ålägga statistiska centralbyrån sparsamhet, haft någon som helst avsikt att detta skall gå ut över just AKU-undersökningarna. Det har inte heller vid behandlingen av detta ärende kommit någon ny information, som ger något som helst belägg för detta.

Regeringens avsikt är att på detta område upprätthålla en statistikproduktion av fullt tillräcklig kvalitet.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Vi har i många sammanhang hört talas om att de borgerliga, när de kom till makten, skulle skära bort onödiga byråkratiska utväxter och utveckla en sparsamhetsanda. Här ser vi nu ett konkret exempel på hur denna sparsamhetsanda drabbar totalt missriktat och hur den uppenbarligen grundar sig på bristande kännedom om den praktiska verklighetens krav. Det är fullständigt orimligt att sätta sysselsättningsstatistiken i skottgluggen för några former av besparingar. Det är icke så, som herr af Ugglas påstår, att denna statistik skulle vara tillfredsställande eller att det med nuvarande metoder skulle finnas en garanti för att den förblir så. AKU-undersökningarna och övrig sysselsättningsstatistik har redan när det gäller sifferaggregaten på det nationella planet en lång rad diskutabla metodiska drag. Metoderna skulle behöva förfinas avsevärt för att fylla de ändamål som en nutida, modern samhällsplanering kräver.

Detta är emellertid inte det stora problemet. Detta kommer på det regionala planet, i länsmyndigheterna, där man verkligen har behov av en lokalt väl avspeglade och väl fungerande sysselsättningsstatistik. För detta ändamål är AKU-undersökningarna i sin nuvarande form fullständigt oanvändbara. Det kommer att krävas ett avsevärt, och kanske rätt

kostnadskrävande, arbete för att få fram information som kan ligga till grund för den regionala planeringen. Man kan behöva välja en helt annan bas för att få fram regional och lokal sysselsättningsstatistik som fungerar. Det är möjligt att man inte alls kan använda den urvalsmetodik som gäller för AKU. Man måste kanske använda t. ex. skattedata som bas eller utveckla ett fortlöpande företagsregister.

Kort sagt kan man konstatera, att för att den regionala planeringen skall fungera tillfredsställande och inte hänga i luften när det gäller centrala avsnitt, måste man på ett helt annat sätt lägga ned arbete och metodisk granskning, och satsa pengar, för att få denna del av den statistiska informationen att fungera. Att regeringen inte har förstått och uppfattat det tyder på en sällsynt dålig verklighetsförankring. Man har anledning att känna fruktan ifall det övriga besparingsnitet, som vi kommer att få se exempel på i framtiden, skall utgå från samma dåliga verklighetsförankring.

Från vpk:s sida kommer vi givetvis i detta ärende att stödja reservationen.

Herr AF UGGLAS (m):

Herr talman! Till herr Jörn Svensson vill jag säga att AKU-undersökningarna skulle kunna förbättras. Det är en sak som jag inte ett ögonblick vill förneka. Jag är övertygad om att de kan förbättras steg för steg. Jag är övertygad om att detta är ett område där vi ännu inte vet tillräckligt. Att mäta arbetslöshet, sysselsättningsgrad – i synnerhet när man kommer ned på olika kategorier eller olika regioner – hör till det absolut svåraste inom samhällsstatistik över huvud taget.

Men detta har absolut ingenting att göra med de påståenden som här har framförts från annat håll, att regeringens strävan efter sparsamhet, efter en konsolidering av centralbyråns verksamhet, skulle vara direkt ägnade att försämra arbetskraftsstatistiken. Detta är nämligen inte regeringens avsikt.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Feldt m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gadd begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Skatteutjämnings-
bidrag till kommu-
nerna, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betän-
kandet nr 12 punkten 3 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Feldt m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gadd begärde rösträkning
verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 156

Nej – 148

M o m . 3 o c h 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkterna 4–9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 14 Föredrogs finansutskottets betänkande 1976/77:13 med anledning av
i propositionen 1976/77:100 framlagda förslag om vissa anslag för budgetåret
1977/78 inom budgetdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Punkterna 1–15

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 16

Skatteutjämningsbidrag till kommunerna, m. m.

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 11 (budgetdeparte-
mentet) under punkten D 2 (s. 126–129) föreslagit riksdagen att till Skat-
teutjämningsbidrag till kommunerna m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa
ett förslagsanslag av 3 370 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:442 av herr Lövenborg m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen
som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om
extra skatteutjämningsbidrag till Luleå kommun,

1976/77:1009 av herrar Lindahl i Hamburgsund (fp) och Åberg (fp) samt
1976/77:1010 av herr Nordberg m. fl. (s).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:442,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1009,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1010,
4. att riksdagen till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m. för
budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 3 370 000 000 kr.

Vid denna punkt hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Jansson, Pettersson i Malmö, Gadd och Nilsson i Visby, fru Gradin samt herr Karlsson i Motala (samliga s).

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! På initiativ från vpk:s lokalorganisation i Luleå har vår riksdagsgrupp väckt motion om Luleå kommuns problem i samband med den uteblivna statliga industrisatsningen. Vi menar att riksdagen skall ge regeringen till känna att Luleå bör ges ett stöd som bättre motsvarar den faktiska belastning som kommunen och dess invånare måste bära.

Man kan anlägga tre olika synvinklar för att motivera en större statlig solidaritet.

Den ena har att göra med den speciella situationen just i Luleå. Det som orsakade kommunens trångmål var inte svårigheter i största allmänhet. Det var inte heller stora privatföretags godtyckliga dispositioner. Det var ett stort statligt företag som övergav sina tidigare planer. Det var ett företag för vars planer riksdagen påtagit sig ett särskilt ansvar. Det var ett företag vars projekt hade en grundläggande effekt på hela regionens ekonomiska läge. Och det låg därtill i en region där alla nedskärningar av ekonomiska projekt får allvarligare följder än annars på grund av att regionen är mer drabbad än flertalet andra delar av landet.

Så mycket allvarligare framstår statens ansvar som det numera står klart att Stålverk 80 i sin ursprungliga version inte motsvarade vad staten djupare sett var beredd att ställa upp på. Luleåborna kan därför med visst skäl göra gällande att man blivit offer för förespeglingar, vilkas grund var vacklande och diskutabel. Det är då ett anständighetsvillkor att staten tar konsekvenserna så långt som dessa vållats av statens handlande. Det är inte rimligt att en kommun i en region med utpräglat ekonomiska problem skall betala i ett sådant läge.

Nästa synvinkel utgörs av det faktiska läget i Luleå kommuns ekonomi. De direkta och indirekta förlusterna är långt större än de stödåtgärder som hittills har garanterats. Det framstår som orimligt att man vid stora och tunga statliga investeringar skall kunna påfordra att kommuner, belägna i regioner med sociala och ekonomiska problem, skall bära följdinvesteringar av den storleksordning det här är fråga om. En kommun är en för liten enhet för sådant. Bördan måste spridas på ett annat sätt. I annat fall blir följden att en kommuns invånare måste avstå från social service eller ta på sig extrema räntekostnader för lånefinansiering på grund av omständigheter som kommunen har saknat möjligheter att kontrollera.

Slutligen sammanhänger dagens frågeställning med den allmänna frågan om kostnadsfördelning mellan stat och kommun. Ur fördelningspolitisk synvinkel kan man inte fortsätta att på det här sättet binda kommuner vid vittgående skyldigheter och stora konsekvensinvesteringar utan att också aktualisera frågan om ett helt nytt fördelningssystem, en annan princip. Gör man inte det, får man en rad fördelningseffekter

Onsdagen den
23 mars 1977

*Skatteutjämnings-
bidrag till kommu-
nerna, m. m.*

som slår hårt på de små inkomstagarna och de värst drabbade länen och kommunerna.

Mot denna allmänna bakgrund är det därför principiellt betydelsefullt att staten tar ett verkligt kostnadsansvar för den situation som har uppstått i Luleå. Om vi hade haft ett rättvist och solidariskt skatte- och fördelningssystem i landet, skulle Luleå och dess invånare aldrig ha kunnat belastas som nu sker. Detta borde riksdagen göra klart.

Jag yrkar bifall till motionen 442.

Herr LÖVENBORG (-):

Herr talman! Sedan vi skrev denna motion har frågan om Luleå kommuns ekonomi kommit i ett något annorlunda läge. I början av året fanns inga andra garantier än att Luleå kommun skulle få ett extra skatteutjämningsbidrag på 1 kr. Detta skulle innebära sammanlagt 110 milj. kr. Senare har NJA beslutat kompensera kommunen med drygt 100 miljoner. Såsom har sagts här tidigare innebär detta ändå inte någon full kompensation för de förluster och bekymmer som kommunen har drabbats av sedan man beslutade att slopa projektet Stålverk 80.

De ytterligare 100 miljoner kronorna innebär alltså att NJA skall stå för en stor del av fiolerna. Men NJA har, som alla vet, sina särskilda bekymmer efter de beslut som från början och fram till avvecklingen har fattats av riksdag och regering. Det korrekta vore naturligtvis att staten genom anslag ur statskassan tar de fulla konsekvenserna av besluten.

Nu får Luleå kommun som plåster på såren ett par hundra miljoner ur skilda källor, men detta innebär inte att någon skall inbilla sig att kommunen får tillräcklig ersättning. Verkningarna av att slopa Stålverk 80 är inte möjliga att mäta i hela sin vidd. Man kan inte mäta besvikelse och grusade förhoppningar. Man kan inte mäta verkningarna av den minskade sysselsättningen i förhållande till vad man hade räknat med. Man kan inte mäta det reella bortfallet i skattekrönor. 200 miljoner utgör heller ingen kompensation för den industriella spridningseffekt som man hade räknat med.

Klart är att Luleå kommun har stora ekonomiska bekymmer. Kommunen har mycket stora och dyrbara lån som drar väldiga summor i form av räntor och amorteringar. Man har höjt skatten med 1 kr. och har nu en av landets högsta kommunala skattesatser. Inte hela men en stor del av orsaken till detta är de stora investeringar som gjordes medan siktet ännu var inställt på byggandet av Stålverk 80.

Jag ber att få yrka bifall till motionen 442.

Herr NORDBERG (s):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att nu ta upp en sakdebatt i de frågor som behandlas i motion 1010. En sådan debatt har vi anledning att föra när den kommunalekonomiska utredningen har lämnat sina för-

slag och vid den tidpunkt när regeringens förslag lagts på riksdagens bord.

Jag vill emellertid ta tillfället i akt att stryka under nödvändigheten av att utredningen lämnar sina förslag så snart som möjligt och senast i november månad i enlighet med de direktiv som utredningen har fått. Den försening som redan har uppstått är nämligen tillräckligt allvarlig. Kommuner som exempelvis Botkyrka och Haninge kommer att befinna sig i en mycket svår ekonomisk situation även under 1978. Eftersom bl. a. de kommunerna inte kan komma i åtnjutande av en eventuell inomregional skatteutjämning förrän tidigast 1979, är det nödvändigt att regeringen är beredd att ge dessa kommuner erforderligt ekonomiskt stöd i avvaktan på mer permanenta lösningar.

Utskottet har i sin skrivning sagt att det anser att det bör ankomma på regeringen att göra en prövning av enskilda kommuners behov. Jag tillåter mig dock att uttrycka den förhoppningen att den borgerliga regeringen är beredd att se lika allvarligt på dessa kommuners problem som den socialdemokratiska regeringen gjorde, och även behandla de här kommunernas framställningar om ekonomiskt stöd på samma positiva sätt.

När det gäller frågan om den inomregionala skatteutjämningen tolkar jag utskottets betänkande så, att det tillkännagivande som riksdagen på utskottets förslag gjorde till regeringen förra året står fast.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Herr talman! Vi är alla medvetna om att Luleå kommun har råkat i betydande ekonomiska svårigheter genom att de högtflygande planer man haft beträffande Stålverk 80 har visat sig, efter konfrontation med verkligheten, vara alltför vågade. Det finns nu inte möjlighet att förverkliga dem – det är vi också alla överens om.

Som bekant har regeringen utlovat ett extra skatteutjämningsbidrag under en femårsperiod med början 1978, tillsammans motsvarande 110 milj. kr. Vidare har överenskommelse träffats med NJA, innebärande att ytterligare drygt 100 milj. kr. ställs till kommunens förfogande. Om Luleå därutöver har behov av ytterligare stöd får bli en senare fråga, och det finns ingen anledning för riksdagen att binda sig i detta läge.

Direktiven till den kommunalekonomiska utredningen innehåller också så en passus där det heter att den ordinarie bidragsgivningen även i fortsättningen bör kompletteras med extra skatteutjämningsbidrag till kommuner med behov av särskilt stöd. Kommittén bör undersöka om skäl inte föreligger att disponera en relativt större andel av de totala skatteutjämningsbidragen än f. n. för extra bidrag.

Därmed finns det alltså möjligheter för Luleå kommun att återkomma, om det visar sig att de pengar som hittills har ställts till förfogande inte räcker till.

Beträffande utredningsarbetet har, som herr Nordberg också angav, direktiven sagt att det skall bedrivas skyndsamt. Kommitténs övervä-

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Skatteutjämnings-
bidrag till kommu-
nerna, m. m.*

ganden bör föreligga före den 1 december 1977. Man är alltså från regeringens sida väl medveten om att det brådskar med att få klarare linjer i fråga om de statliga bidragen till kommunerna.

Herr talman! Med anledning härav yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Det är kanske en illustration till den nya regeringens attityd till allvarliga samhällsproblem att herr Wachtmeister i Staffanstorp avfärdar de här problemen så lättvindigt. Han förebrår staten för dess "högtflygande planer" när det gäller NJA. Nåja, ni var ju på sin tid själva med om att godta dessa "högtflygande planer" i alla deras aspekter. Er kritik har ju kommit mycket sent. Om ni redan på den tiden då ni själva godkände dessa planer tyckte att de var högtflygande har ni i själva verket ett mycket stort ansvar, och då borde ni verkligen nu när ni är i regeringsställning ta konsekvenserna av eventuella felbedömningar.

Ni har drivit kritiken på senare tid mot Stålverk 80. Ni har också kritiserat NJA för att det har engagerat sig i belastande projekt. Men det hindrar inte att ni nu fått en lösning där en del av de kostnader som det uteblivna projektet har orsakat skall vältras över på NJA och därmed indirekt belasta regionen och regionens ekonomi. Det rimliga hade väl ändå varit att staten centralt hade tagit sitt ansvar. Det hade varit mera solidariskt. Nu blir det obestridligen så att situationen kommer att framtvunga besparingar i Luleå kommuns ekonomi, som annars icke hade varit behövliga.

Från den utgångspunkten skulle jag vilja fråga: Är ni, för att undvika diskriminatoriska sociala effekter för befolkningen i Luleå, villiga att ge några allmänna utfästelser eller löften om ytterligare stöd och ytterligare uttryck för solidaritet med denna drabbade region?

Jag kan slutligen, herr talman, inte underlåta att påpeka att herr Wachtmeister som skåning bör se med litet större vyer på det rent principiella i den problematiska situation som Luleå hamnat i. Vi har en för herr Wachtmeister icke obekant stad i västra Skåne, Malmö, som är utsatt för en mycket allvarlig utglesningsprocess, som i den nuvarande konjunkturen drabbats av allvarliga bakslag på sysselsättningsområdet. Detta kommer att leda till – det kan man förutse – betydande problem när det gäller den kommunala ekonomin och därmed också invånarnas sociala standard. Det hade kanske varit bättre om man i dag från utskottets sida hade ägnat sig åt att litet mer djupgående ta upp den sociala problematik som kan uppstå i situationer av den typen. Det är nämligen ett nationellt problem, och det som nu sker i Luleå är bara en bland många illustrationer till detta nationella fördelnings- och planeringsproblem. Ni må väl ändå se detta problem från nationell basis och inte bara, om jag får vara en smula elak, från Staffanstorps horisont.

Herr LÖVENBORG (-):

Herr talman! Det går väl inte att förvandla detta till en debatt om Stålverk 80, men jag tillhör dem som i likhet med de flesta andra norrbottningar aldrig har godkänt att man lägger Stålverk 80 i malpåse. Vårt resonemang har varit att godkänner man det, så rycker man samtidigt undan grundvalen för den industriella expansion som vi vill ha och som måste komma. Det är den ena sidan av saken. Den andra, som vi nu diskuterar, är naturligtvis att Luleå kommun har drabbats oförtjänt hårt av de olika kastningar som har skett när det gäller det här ärendet.

Jag tycker att det är synd att man inte vill ha en sakdebatt. Det handlar nämligen inte bara om pengar, utan det handlar också i mycket hög grad om principer. Men jag skall sluta med att säga att med hänsyn till läget i den aktuella kommunen håller jag det för mycket troligt att riksdagen senare kommer att få ta ställning till ytterligare insatser för att reda upp vad man har ställt till med.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Herr talman! Det förvånar mig något att herr Svensson i Malmö nu försöker att lägga över ansvaret för vad som hänt med Stålverk 80 på den nya regeringen, när alla vet bakgrunden. När herr Svensson i Malmö säger att vi också var med och beslutade om Stålverk 80 vill jag erinra herr Svensson om att vi hade två moderata reservationer till utskotts-
betänkandet den gången.

Den ena reservationen innebar att man skulle knyta annan ekonomisk expertis till projektet, men då fick vi svaret att den expertis som fanns inom NJA mer än väl räckte till. Vidare föreslog vi att även andra företag än NJA skulle vara med och lösa problemen där uppe med tanke på det kunnande som finns hos många andra svenska stålföretag. Även det avvisades av majoriteten.

Sedan vill jag också erinra herr Svensson om att regeringen nu har ställt inte mindre än 1,8 miljarder till NJA:s förfogande för att nollställa företaget – en satsning som är väsentlig.

Slutligen förvånar det mig när herr Svensson i Malmö talar om Malmös problem i detta sammanhang som om jag inte hade dem klara för mig. Om herr Svensson hade följt med riksdagsdebatten tidigare, hade han kunnat ta del av den interpellation som jag förra året ställde just beträffande sysselsättningen i Malmöhus län.

När sedan herr Svensson säger att jag ser frågorna från Staffanstorps horisont, är jag naturligtvis tacksam för att han nämner min hemkommun – men bl. a. det förhållandet att jag talar om Luleå visar ju att jag inte talar för min egen kommun.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag försökte bara förklara för herr Wachtmeister i Staffanstorp att det här är ett generellt fördelningsproblem som man måste ta ställning till och att man borde ha sett det hela på ett annat vis än

Onsdagen den
23 mars 1977

*Skatteutjämnings-
bidrag till kommu-
nerna, m. m.*

man gjort.

Jag har fortfarande inte fått något svar på min fråga: Är ni beredda att ta ytterligare ansvar om det skulle visa sig nödvändigt för att förhindra allvarliga bakslag för Luleå kommuns ekonomi och för invånarnas sociala standard? Det var det jag frågade efter.

Sedan noterar jag att herr Wachtmeister åberopar sig på tidigare moderata reservationer rörande Stålverk 80. Det ligger väl litet ironi i det, och jag tror inte ens att han är riktigt medveten om vad han gör. Jag skall inte ta upp någon Stålverk 80-debatt, men det må väl vara mig tillåtet att påminna om att herr Wachtmeister här i dag inte representerar och inte talar för moderata samlingspartiet. Han talar för en regering som skall ta ett samlat ansvar och där de olika partierna inte kan springa åt olika håll och säga: Vi var inte med på det eller det. De två andra regeringspartierna var med på Stålverk 80-projektet, och nu är herr Wachtmeister med i regeringssamarbetet och talar för den samlade regeringen. Då duger det inte att skydda sig med partipolitik. Då får man ta ansvar på en annan nivå.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Herr talman! Jag talade om för herr Svensson i Malmö att vi den gång det var fråga om – nämligen i de reservationer som moderata samlingspartiet lade till det då aktuella utskottsbetänkandet – inte var i regeringsställning. Det finns väl anledning att i dag redogöra för de reservationerna – även om mitt parti nu är i regeringsställning.

Den fråga herr Svensson ställde, om regeringen kommer att välvilligt behandla ytterligare propåer från Luleå kommun, kan jag inte svara på. Men jag är övertygad om att regeringen kommer att i positiv anda ta ställning till de berättigade krav som kan komma, om det visar sig att de 210 miljonerna inte räcker till.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 442 av herr Lövenborg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 13 punkten 16 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 442.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 284
Nej - 12

Nr 92

Ondsdagen den
23 mars 1977

Anslag till tullverket

M o m . 2-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkterna 17-27

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 15 Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1976/77:29 med anledning av propositionen 1976/77:100 bilaga 11 i vad avser vissa anslag inom budgetdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1977/78

Kammaren biföll vad utskottet i detta betänkande hemställt.

§ 16 Föredrogs skatteutskottets betänkande 1976/77:30 med anledning av propositionen 1976/77:100 bilaga 11 i vad avser vissa anslag inom budgetdepartementets (numera inom handelsdepartementets) verksamhetsområde för budgetåret 1977/78 jämte motioner.

Punkten 1

Anslag till tullverket

Herr PETERSSON i Helsingborg (s):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 30 behandlas en motion om tullens möjligheter att minska narkotikasmugglingen till landet via Helsingborg.

Vi har i motionen beskrivit situationen för tulltjänstemännen i Helsingborg. Jag skall inte ta upp kammarens tid med att återge innehållet, men jag kan rekommendera motionen till läsning. Det är skrämmande siffror!

Utskottet har skickat motionen till tullstyrelsen för utlåtande. I tullstyrelsens svar verifieras de uppgifter som lämnats i motionen, vilket innebär att tullstyrelsen är medveten om att tullfiltren i Helsingborg är obemannade under ca 3 000 timmar per år.

Utskottet hänvisar i sitt betänkande till tullstyrelsens svar, där det sägs att de av motionärerna förordade resursförstärkningarna endast på kort sikt skulle påverka det totala inflödet av narkotika. Jag skulle vilja fråga utskottets talesman: Tycker inte utskottet att det skulle vara bra om man kunde minska inflödet av narkotika om så bara för tillfället? Jag vill också få en förklaring till vad man menar med "på kort sikt".

Sedan säger tullstyrelsen att narkotikasmugglingen främst skall bekämpas med andra metoder. Vi motionärer anser att alla krafter måste hjälpas åt för att i så stor utsträckning som möjligt motverka narkotikans

utbredning. Tullen måste ha en stor uppgift då det gäller att begränsa den här smugglingen. Vilka andra metoder vill utskottet rekommendera för att stoppa den mycket stora insmuggling av narkotika som nu sker?

Man säger också att tullstyrelsen tillsammans med de lokala tullmyndigheterna skall bedöma behovet av personalinsatser och andra insatser i Helsingborg och Öresundsregionen. Det har man naturligtvis gjort, det är bara det att bedömningarna går isär. Den lokala ledningen anser att det behövs mer personal för att klara av en tillfredsställande bevakning av de passagerarförande färjorna, så att inte flera hundratusental passagerare obehövligt kan vandra in i landet. Vi är väl medvetna om att insmugglingen av narkotika inte kan stoppas totalt, men man skall inte, som nu är fallet, lämna stora luckor i bevakningen av en hamn där gjorda undersökningar visar att mycket stora mängder narkotika och annat smugglas in.

Nu får Helsingborg enligt budgetpropositionen nio nya tjänster. Det har också sagts att fyra till skulle kunna omfördelas. Det är bra, men det räcker inte. Vi föreslog i motionen en översyn av förhållandena i Öresundsregionen, och vi anser fortfarande att en sådan behövs. Vi rekommenderar att de lokala tullmyndigheternas krav tas på allvar.

Herr talman! Jag har inget yrkande – ett enigt utskott står bakom betänkandet – men vi motionärer hyser förhoppningen att fler tjänster kan omfördelas till Helsingborg, så att bättre förhållanden kommer att råda där.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Nya tullprocedurer, ny distriktsindelning och viss successiv avtrappning av industritullarna har under senare år ändrat arbetsuppgifterna för tullverket.

Den ändrade distriktsorganisationen har föranlett att somliga tullkammare har dragits in och ersatts med tullstationer. Ytterligare tullkammare föreslås bli indragna.

Enligt generaltullstyrelsen bör tullkammaren i Oskarshamn behållas längst intill utgången av budgetåret 1977/78. Detta skulle innebära att det i Kalmar län därefter endast skulle finnas en tullkammare. Det blir på så sätt stora avstånd för näringslivet till tullkammaren. Någon personalbesparing medför organisationsändringen inte heller.

De praktiska erfarenheter som redan nu finns av den nya tullagen visar att det även i fortsättningen behövs direktkontakt mellan tullkammare och trafikanter. För näringslivet i en region är det av stor betydelse att kunna undvika långa resor. Det är inte heller önskvärt att tullverket tvingar personal till långa tjänsteresor.

Efter industri- och sysselsättningskriser i slutet av 1960-talet har näringslivet nu en progressiv utvecklingstendens i Oskarshamsregionen. Godsomsättningen i hamnen har ökat årligen. I takt med den ökande trafiken byggs nu magasin och terminaler ut av såväl den kommunala hamnförvaltningen som åkeriföretagen.

I sitt yttrande över departementspromemorian Planering av de svenska hamnarna har länsstyrelsen föreslagit Oskarshamn som differentierad hamn eller centralhamn för berörd kuststräcka.

I årets budgetproposition föreslås att tullkammaren i Oskarshamn övergångsvis skall finnas kvar även under nästa budgetår och därefter ersättas av en tullstation.

I motionen 239 krävs att tullkammaren i Oskarshamn bibehålls. Jag menar att en tullstation inte helt kan fylla samma uppgift som en tullkammare. Det gäller främst vid importen av vissa varor. Nu är Oskarshamns hamn kanske främst en exporthamn, och då kan, enligt vad utskottet och generaltullstyrelsen anför, tillfredsställande service lämnas av en tullstation. Jag hoppas att man har rätt därvidlag.

Vidare förutsätter utskottet att tullstyrelsen – om behovet av kvalificerad tullservice skulle öka inom regionen – snabbt kan göra erforderliga omDispositioner. Och vidare: Rubbas förutsättningarna för organisationen och ändringarna blir bestående. ankommer det på tullstyrelsen att föreslå förändringar. Det innebär att det kan ske omprövning i framtiden.

Som motionär har jag menat att den ändring som nu föreslås kunde anstå. Men framtiden och behovet får väl visa om och när en ändring åter blir aktuell. Det är ju inte heller decentralisering som nu sker. Det är tvärtom.

Herr talman! Jag ställer inget yrkande nu men tar fasta på möjligheten till omprövning i framtiden av det föreliggande förslaget.

Herr ANDERSSON i Knäred (c):

Herr talman! Jag tror inte att motsättningarna i de här frågorna egentligen är särskilt stora. Det visar sig ju också i att ingen av motionärerna ställer något yrkande, eftersom ett enigt utskott har behandlat motionerna på ett realistiskt sätt.

Yrkandet gäller en förstärkning av tullorganisationen i Öresundsregionen men främst i Helsingborg. De satsningar som har gjorts för att stärka resurserna i Öresundsregionen är betydande.

Jag hänvisar till generaltullstyrelsens yttrande, som återges på s. 12 i betänkandet. Där framgår att bevakningspersonalen i Öresundsregionen 1969 uppgick till 360 personer och sedan successivt har ökat för att 1977 uppgå till 446 personer. Den helt dominerande delen av denna ökning har skett i Helsingborg, där bevakningspersonalen har ökat från 137 till 202 personer. Enbart mellan 1976 och 1977 har förstärkningen varit 13 personer.

Det är uppenbart att helt andra resurser behövs, om man skall kunna ha en fullständig övervakning av alla gående. Både motionärer och myndigheter torde väl vara på det klara med att en sådan kontroll är otänkbar. Tullmyndigheterna påpekar att det inte är hos de gående passagerarna på båtarna som de stora smugglingsriskerna finns utan hos de fordon som transporteras över. För den kontrollen måste polis och tullmynd-

digheter tillsammans ha ökade resurser. Det har de också fått.

Utskottet har inte ansett sig behöva rekommendera en ny översyn av organisationen, då tullstyrelsen förklarar att man i och för sig har ett fullständigt grepp över situationen, vilka behov som föreligger osv. Vi förutsätter emellertid att man följer utvecklingen med den allra största uppmärksamhet och att myndigheterna begär de förstärkningar såväl på polissidan som på tullsidan som verkligen är nödvändiga.

Herr Rosqvist tog upp den motion som berör frågan om organisationen av tullkamrar och deras ersättande med tullstationer. Det är en utveckling som har pågått under åtskilliga år. En hel rad tullkamrar har förändrats till tullstationer med den enklare bemanning som behövs för den i och för sig något begränsade verksamheten. Med de förenklade metoder som används för en betydande del av importen, dvs. hemtagningen, har tullbehandlingen fått en helt annan karaktär. Det har skett en väsentlig förändring, vilket inte minst har visat sig i fråga om de ärenden som avgjorts i Oskarshamn.

I någon av motionerna görs jämförelser med tullkamrarna i Falkenberg och Kristinehamn, vilka man tidigare hade för avsikt att ändra till tullstationer. De har fått behålla sin ställning som tullkamrar. Man menar att förhållandena skulle vara ungefär desamma i Oskarshamn, därför att antalet förtullningar är ungefär lika många, eller 9 000, vid varje tullstation. Men antalet förtullningar av icke hemtaget gods uppgick år 1976 till 4 566 vid tullkammaren i Falkenberg och 1 380 vid tullkammaren i Kristinehamn. I Oskarshamn var antalet 292.

Vi har inte ansett oss kunna ställa oss bakom motionärernas yrkande. Men vi har understrukit att om förhållandena i Oskarshamn ändras väsentligt, så att man där behöver större resurser än vad en tullstation kan ge, då har tullverket uppenbarligen att se till att man får den erforderliga bemanningen. Detsamma gäller i Oskarshamn och på andra ställen om förhållandena ändras väsentligt, dvs. en ur motionärernas synpunkt positiv ändring i fråga om godshanteringen.

På många håll har emellertid förhållandena ändrats i en annan riktning. Behovet av tullservice har i själva verket väsentligt minskat. Då är det knappast rimligt med en personalorganisation som är större än den som erfordras för att fullgöra uppgifterna under det år som det här närmast gäller att ta ställning till.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr PETTERSSON i Helsingborg (s):

Herr talman! Den rätt betydande personalökning som herr Andersson i Knäred talade om har i stor utsträckning gått åt för arbetstidsförkortningen och de ändrade förhållanden som blivit följderna av den nya tullorganisationen med bevakning av kilometerskatten och en massa andra arbetsuppgifter. Man har förelagts nya arbetsuppgifter, som kräver att man fyller i blanketter, och dessa uppgifter kan man inte gå ifrån. I

tullfiltren däremot, där de gående resenärerna passerar, behöver man inte av det skälet ha någon bevakning. När det fattas personal för tullklarering och när det gäller att bevaka kilometerskatt och fordon, tas därför den man som skulle ha stått i passagen för gående passagerare.

Herr Andersson säger att det inte är de gående passagerarna som smugglar. Jo, jag tror att man i stor utsträckning har ändrat metoderna, åtminstone vid Helsingborgsöverfarten. Där har man så nära kommunikationer med folk på andra sidan. Man kan ganska lätt tala om hur förhållandena är i Helsingborg. Godset transporteras ofta till Helsingör per bil och tas sedan i en vanlig plastkasse vid passagen genom tullen. Om tullfiltren då är obebakade under 3 000 timmar, förstår var och en att någonting är galet.

Jag frågade om inte herr Andersson tyckte att det vore bra om man på kort sikt kunde minska tillförseln av narkotika. Jag fick inget svar. Jag förstår att utskottet har tagit stor hänsyn till det utlåtande som tullstyrelsen lämnat. Men vi alla som har verkligen intresse av att lösa dessa problem skulle sätta stort värde på om tullstyrelsen ville bekanta sig med Tulltjänstemannaförbundets bekymmer i Helsingborg. Dessa människor gör allt som står i deras makt för att lösa problemen, fastän situationen är ohållbar.

Herr ANDERSSON i Knäred (c):

Herr talman! Jag tar för givet att den lokala personalen i det centrala verket rimligtvis har de erforderliga kontakterna och att man på centralt håll vet hur det fungerar på det lokala planet. Jag har väldigt svårt att tänka mig att vi här i riksdagen kan säga att vi fullständigt nonchalerar de yttranden som det centrala verkets ansvariga ledning avger över motioner, därför att dessa yttranden inte är fotade på realiteter, vilket däremot skulle vara fallet med de lokala kontakterna. Arbetar vi på det sättet är det ganska förskräckande. Jag kan emellertid inte tänka mig annat än att det fungerar annorlunda.

Tullstyrelsen skriver att en sådan här satsning skulle kunna ge resultat enbart på mycket kort sikt. I och för sig är även en sådan insats av värde, men insatserna här måste väl ändå betraktas i ett något längre perspektiv. Det får inte vara fråga om punktvisa tillfälliga insatser.

Jag förutsätter att de ansvariga myndigheterna kommer att begära de förstärkningar som behövs såväl på polissidan som på tullsidan, så att man i samverkan kan göra de insatser som är erforderliga för att så långt möjligt bekämpa den besvärliga narkotikasituationen. På det området är vi väl helt överens. Narkotika strömmar in i landet i en utsträckning som är helt oacceptabel, och vi måste med alla de medel som står oss till buds försöka rätta till förhållandena.

Herr PETERSSON i Helsingborg (s):

Herr talman! Som jag sade i mitt första inlägg har tullstyrelsen verifierat de uppgifter vi lämnat i motionen. Man vet alltså om att förhållandena

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

Anslag till tullverket

är sådana som vi har beskrivit dem. Då undrar jag varför utskottet helt har accepterat resonemanget att om narkotikatillförseln stoppas på ett ställe så kommer narkotikan in på ett annat. Ja, naturligtvis gör den det. Vi blir inte av med narkotikan därför att man stryper tillförseln vid Helsingborg. Men vi måste väl ha en flexibel organisation, för annars står vi oss ganska slätt. Vi kommer alltid att vara tvungna att finna nya lösningar på nya problem. Vi kan inte ha en statisk organisation, för en sådan växer vi ifrån ganska snabbt.

Herr ANDERSSON i Knäred (c):

Herr talman! Motionärerna har begärt en översyn av förhållandena, och det är detta vi har yttrat oss om. Utskottet konstaterar att tullstyrelsen anser sig ha god överblick över smugglings- och bevakningssituationen i Öresundsregionen och att den inte finner någon särskild översyn erforderlig.

Sedan är det en annan sak, om verket behöver ytterligare resurser, men det är ju inte detta vi här har att ta ställning till. Motionärerna har inte begärt någon personalförstärkning, utan ni har begärt en särskild översyn, utgående ifrån att man inte har tillräcklig kännedom om förhållandena. Det är detta motionskrav som utskottet har tagit ställning till.

Herr PETTERSSON i Helsingborg (s):

Herr talman! Det var ett mycket egendomligt inlägg herr Andersson i Knäred gjorde nu. Visst har vi begärt en översyn av förhållandena, men den skall väl resultera i någonting, herr Andersson! Vi är inte nöjda med förhållandena i Helsingborg, och därför vill vi ha en översyn för att se om det behövs fler tjänstemän. Och naturligtvis behövs det, när 3 000 timmar är obevakade.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 17 Vissa ändringar rörande den bokföringsmässiga redovisningen av inkomst av jordbruksfastighet m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1976/77:31 med anledning av motioner om vissa ändringar rörande den bokföringsmässiga redovisningen av inkomst av jordbruksfastighet m. m.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 31 behandlar bl. a. motionen 170 av Karl-Eric Norrby och mig. I den har vi yrkat att riksdagen beslutar att omläggningen till bokföringsmässig redovisning för jordbrukare begränsas till att omfatta jordbruksföretag med en bruttoomsättning överstigande 50 000 kr.

Nu gäller att den som under 1975 hade en bruttointäkt som översteg 35 000 kr. skall tillämpa bokföringsmässig redovisning i 1978 års deklaration, att den som hade en bruttointäkt av 20 000–35 000 kr. skall tillämpa bokföringsmässig redovisning fr. o. m. 1979 års taxering och att återstoden skall göra det fr. o. m. 1980. De personer som så vill kan gå över till bokföringsmässig redovisning redan tidigare.

För de människor som känner förhållandena ute i bygderna står det klart att det inte är något att vinna på att personer med bruttointäkter under 50 000 tvingas att redovisa sina inkomster efter det nya systemet. Detta gäller såväl för samhället som för den enskilde. Vem som vill kan ju – såsom jag tidigare var inne på – gå över till det nya systemet, alltså deklaration enligt bokföringsmässig redovisning.

Men vi vill inte att människor skall tvingas till detta. Äldre människor kan inte acceptera den ökade byråkrati som en redovisning enligt bokföringsmässiga grunder innebär. De vill ha det som tidigare. Då en ändring inte heller är till fördel för vare sig den enskilde eller samhället tjänar det inte mycket till att tvinga in äldre människor i det här nya systemet. Om så sker måste de anlita speciell sakkunskap. Sådan finns helt enkelt inte i nödvändig utsträckning för att dessa människor skall få möjlighet att lämna in sina deklarationer i rätt tid.

Med hänsyn till dessa förhållanden har riksdagen också tidigare förlängt tiden för den här övergången. Men detta räcker inte. En ytterligare förlängning av övergångstiden måste enligt min mening absolut ske.

Dessutom är det alldeles nödvändigt att de allra minsta inkomstagarna bland jordbrukarna helt befrias från denna skyldighet. Utskottet säger nu att man inte vill ha två system. Min erfarenhet från taxeringsarbetet ger vid handen att det inte varit särskilt besvärande med två system, vilket vi har haft och fortfarande har.

Utskottet framhåller vidare: "I direktiven för den utredning, som nyligen fått i uppdrag att utreda frågan om nya regler för bokföringen inom jordbruket, har särskilt framhållits, att därvid bör övervägas om det behövs en regel som fritar de mindre jordbrukarna från skyldigheten att tillämpa årsbokslutsbestämmelserna. Utredningsarbetet skall vara slutfört

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Vissa ändringar
rörande den
bokföringsmässiga
redovisningen av
inkomst av
jordbruksfastighet
m. m.*

Onsdagen den
23 mars 1977

*Vissa ändringar
rörande den
bokföringsmässiga
redovisningen av
inkomst av
jordbruksfastighet
m. m.*

före utgången av 1977.”

Med detta avstyrker utskottet bifall till motionen 1976/77:170.

Jag skall, herr talman, inte yrka bifall till denna motion. Jag tolkar den sista skrivningen positivt. Här måste en ändring av lagstiftningen ändå komma så småningom, så att de mindre jordbrukarna befrias från denna skyldighet.

Jag utgår också ifrån att den utredning som utskottet nu hänvisar till skall komma med positiva förslag, så att de mindre fastigheterna inte behöver dras med onödig byråkrati och pappersexercis. Därför har jag på denna punkt inget yrkande.

Utskottet behandlar i det här betänkandet även andra angelägna motioner. Speciellt angelägen är värderingen av djurlager. Efter vederbörligt utredande hoppas jag att förslag kan framläggas, som innebär att inflationen inte skall drabba djurägare skattemässigt så hårt som nu sker.

Herr talman! Jag ställer alltså inte något yrkande.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 1976/77:31, som vi nu behandlar, finns ett paket av motioner, vilka alla begärt ändringar av gällande beskattning av jordbruksföretag.

I detta paket finns också den motion som vi nu hört herr Jonasson redogöra för. Jag ber att få instämma i de synpunkter han framfört när det gäller bokföringsmässig redovisning av inkomst av jordbruksfastighet till de gränser han här har förordat.

Men i det här betänkandet finns även motionen 321, som väckts av mig och några övriga moderater, där vi begärt undanröjande av beskattning av levande inventarier, så länge den skattskyldige inte genom avyttring tillgodogör sig någon värdetillväxt som ger någon inkomst.

Vi motionärer anser denna inflationsbeskattning på stamdjur, vilken genomfördes i samband med övergången till bokföringsmässig redovisning, mycket orättvis och betungande för bl. a. mjölkproducenterna. Den förorsakar stora påfrestningar på den enskilde lantbrukarens likviditet. Enligt de nu gällande reglerna för denna beskattning skall i jordbruksdriften ingående djur anses som en lagertillgång och årligen beskattas, även under pågående produktion, för den värdetillväxt som skett under året på grund av inflationen, oavsett om djuren sålts eller inte. Det finns visserligen en nedskrivningsregel som för tillfället i någon mån kan begränsa effekterna av skatten, men den undanröjer ändå inte problemet.

Att denna fråga av den enskilde lantbrukaren med specialiserad animalieproduktion upplevs som ett mycket stort och allvarligt problem bevisar inte minst de många motioner och debatter denna beskattning förorsakat på jordbrukarnas möten och sammankomster.

Från såväl rättvise- som produktionssynpunkt måste en ändring av skattereglerna på detta område komma till stånd, så att inkomst av levande inventarier beskattas först vid en försäljning.

Ondsdagen den
23 mars 1977

*Vissa ändringar
rörande den
bokföringsmässiga
redovisningen av
inkomst av
jordbruksfastighet
m. m.*

I ett läge där samhället gör stora ansträngningar för att främja en rationell mjölkproduktion och för att upprätthålla en viss mjölkinvägning bör skattereglerna utformas så, att dessa ansträngningar inte onödigtvis hindras.

För min egen del tror jag bestämt att vi måste vara aktsamma om denna arbetskrävande produktionsform när antalet mjölkproducenter minskat i oroväckande takt. Jag har i dag varit i förbindelse med mitt eget mejeri i Skövde, som bl. a. meddelade att antalet mjölkleverantörer inom mejeriområdet har minskat från ca 2 200 år 1945 till 387 i dag.

Herr talman! Skatteutskottet, som behandlat motionen, har inte helt velat tillmötesgå motionärernas önskemål utan hänvisat till den nu arbetande företagsskatteberedningen, vilken har att utreda liknande skatteproblem. Utskottet har dock skrivit att det förutsätter att företagsskatteberedningen kommer att pröva den av oss motionärer aktualiserade frågan, och det tycker jag är mycket bra. Med detta får vi väl nöja oss den här gången, då vi vet att företagsskatteberedningen kommer att framlägga ett förslag redan under innevarande år; så vi får väl avvakta detta.

Herr talman! Jag har med mitt inlägg endast velat ge utredningen några ord på vägen och hoppas till sist att man kommer att finna en lösning, som undanröjer de på det här området rådande skatteproblemen. Jag har, herr talman, inget särskilt yrkande.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Det vore naturligtvis frestande att i de här frågorna ta upp en debatt i sak, men jag skall inte göra detta, eftersom ingen av de föregående talarna yrkat bifall till sina motioner utan tills vidare nöjt sig med utskottets skrivning.

Man har kanske på olika sätt gjort sig skyldig till vissa tolkningar av utskottets skrivning. I utskottets skrivning finns det emellertid ingen tolkning i sakfrågorna, utan där står bara att vi skall invänta de utredningar som i år kommer att pröva dessa frågor och eventuellt framlägga förslag. Om det då föreslås ändringar eller ej vet vi ingenting om. Vi vill alltså inte alls ta ställning i sakfrågorna förrän utredningarnas förslag föreligger.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Herr Wörnberg ifrågasätter den tolkning som vi har gjort i de här frågorna. Om detta skulle vara utskottsmajoritetens uppfattning vore det väldigt synd, därför att jag hade ändå tänkt mig att utskottsmajoriteten skulle kunna ha samma inställning som tidigare i varje fall till ett ytterligare uppskov med övergången till bokföringsmässig redovisning. Jag ser det som i hög grad nödvändigt att vi får ett system som gör det möjligt för de här minsta jordbrukarna att deklarera efter den vanliga kontantprincipen.

Vi skall väl ändå inte, herr talman, ha en lagstiftning som åstadkommer

Onsdagen den
23 mars 1977

*Förlängd tid för
särskilt investeringsavdrag och
statligt investeringsbidrag*

mer byråkrati och administrativt krångel än vad som är praktiskt nödvändigt. Därför tror jag att utredare bör få fundera över dessa frågor.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! På den sista punkten håller jag med herr Jonasson. Vi skall inte ha mer krångel än vad som är nödvändigt. Det är bara det att utskottet kanske inte har samma uppfattning som herr Jonasson om vad som är det mesta krånglet.

Sedan vill jag bara fortsätta diskussionen något om hur man skall tolka och läsa innantill i utskottsbetänkandet. Det står så här: "Utskottet vidhåller sin uppfattning att det av principiella och praktiska skäl är olämpligt att annat än under en övergångsperiod ha två skilda system för redovisning av inkomst av jordbruksfastighet."

Det är ingen tolkning i den riktning som herr Jonasson vill ha.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Efter det sista inlägget av herr Wärnberg vill jag bara ha sagt det att detta skulle vara mera byråkratiskt och besvärande väl ändå är felaktigt. Jag tycker det skulle för både skattemyndigheter och enskilda vara en fördel om man kunde undanta de här mindre jordbrukarna.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 18 Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1976/77:32 med anledning av motioner om avdrag för bilresor till och från arbetet m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 19 Förlängd tid för särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1976/77:33 med anledning av propositionen 1976/77:73 om förlängd tid för särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag jämte motioner.

Regeringen (budgetdepartementet) hade i propositionen 1976/77:73 föreslagit att riksdagen skulle anta vid propositionen fogade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1975:1147) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt,

2. lag om ändring i lagen (1975:1149) om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning.

De i propositionen framlagda lagförslagen innebar att giltighetstiden för det särskilda investeringsavdraget och det statliga investeringsbidraget – som enligt nuvarande regler gick ut den 31 mars i år – skulle förlängas t. o. m. utgången av år 1977.

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1976/77:1420 av herr Komstedt (m),

1976/77:1421 av herr Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen med avslag på propositionen 1976/77:73 beslutade förlänga giltighetstiden för det särskilda investeringsavdraget och det statliga investeringsbidraget t. o. m. den 30 juni 1977, och

1976/77:1422 av herr Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen beslutade att avslå propositionen 1976/77:73 om förlängd tid för särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag.

Utskottet hemställde

1. beträffande förlängning av giltighetstiden för investeringsavdraget och -bidraget att riksdagen med avslag på motionerna 1976/77:1421 och 1422 samt med bifall till propositionen 1976/77:73 skulle anta de vid propositionen fogade förslagen till

a. lag om ändring i lagen (1975:1147) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt,

b. lag om ändring i lagen (1975:1149) om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning,

2. beträffande differentiering av investeringsavdraget och -bidraget att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1420.

Reservation hade avgivits av herrar Wårnberg, Kristenson, Johansson i Jönköping, Carlstein och Westberg i Hofors, fru Normark samt herr Boström (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1421 och med anledning av propositionen 1976/77:73 samt med avslag på motionen 1976/77:1422 skulle anta av reservanterna framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1975:1147) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt.

2. lag om ändring i lagen (1975:1149) om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning.

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Vid varje förändring i konjunkturerna uppåt eller nedåt måste samhället ingripa på ett så tidigt stadium som möjligt.

Vi kan konstatera att vi under de senaste två åren har haft en mycket stark lågkonjunktur, bl. a. med mycket stora problem för sysselsättningen. Man kan därför ställa sig frågan: Har vi i vårt land klarat oss i denna kris? Svaret är obetingat ja. Om vi jämför oss med övriga industrinationer,

*Förlängd tid för
särskilt investe-
ringsavdrag och
statligt investerings-
bidrag*

Onsdagen den
23 mars 1977

*Förlängd tid för
särskilt investe-
ringsavdrag och
statligt investerings-
bidrag*

kan vi obetingat konstatera att vi har upprätthållit en mycket hög sysselsättningsnivå. Förklaringen till detta är att vi använt samhällets resurser på de områden där insatserna bäst har behövts. Dessa insatser har i första hand varit selektiva och endast i undantagsfall av generell karaktär. Till den senare typen av åtgärder kan hänföras lagen om investeringsavdrag och statliga investeringsbidrag. Dessa avdrag och bidrag har varit tidsbestämda. Beroende på fördröjningen av konjunkturuppgången har lagens giltighetstid förlängts.

Vissa erfarenheter tyder på att dessa tidsreglerade avdrag och bidrag har haft avsedda effekter för att uppmuntra ifrågavarande slag av investeringar och därmed förbättra sysselsättningen. Den stimulerande inverkan på investeringsaktiviteten genom dessa åtgärder är mest påfallande mot slutet av investeringsperioden.

I propositionen 1976/77:73 har regeringen – och nu med instämmande av utskottets majoritet – föreslagit att tiden för avdraget och bidraget utsträcks till att gälla hela året 1977. Med beaktande av tidigare erfarenheter kan detta komma att leda till att investeringarna uppskjuts till slutet av år 1977.

Enligt den av regeringen i finansplanen redovisade konjunkturbedömningen borde vårt samhälle vid denna tidpunkt befinna sig i en konjunkturuppgång. För att då erhålla bästa utbyte av en förlängning av avdraget och bidraget bör tiden för dess giltighet upphöra den 1 juli 1977.

Genom denna förkortning av tidsperioden uppnås en riktigare fördelning av stimulansen. Kostnaden för denna subventionering kan för helt år beräknas till ca 2 miljarder. Reservanternas förslag betyder alltså att man kan spara ca 1 miljard.

Med en avkortning av bidragsperioden med sex månader kommer ej heller någon subventionering av företagens normala investeringar, som alltid ägt rum när konjunkturen vänder uppåt, att ske.

Då kan det inte uteslutas att det även efter den 1 juli 1977 kommer att föreligga strukturella problem som måste angripas och avhjälpas. De avdrags- och bidragsregler som vi nu behandlar kommer då inte att vara till den hjälp som industrin och samhället behöver för att kunna lösa de problemen. Det stöd som då kan komma att erfordras kräver mycket större ekonomiska och andra insatser från samhällets sida. Dessa bör då få den utformningen att både anställda och samhället får delta i planering och verkställighet av åtgärderna.

Med detta yrkar jag bifall till reservationen, herr talman!

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna yrkar avslag på propositionen om särskilt investeringsavdrag och investeringsbidrag till företagen. Det gör vi av både principiella och praktiska skäl.

I ständigt ökad grad har staten utvecklats till en subventionskälla åt de privata företagen. Dessa subventioner, som betalas av de arbetande

via skatterna, har blivit en växande belastning i statens ekonomi. Samtidigt med detta har staten fått allt svårare att ta itu med många sociala och miljömässiga brister.

Skatteutskottets betänkande är ett säreget aktstycke. Alla är rörande överens om att bolagen skall ha pengar. Det enda socialdemokraterna vill i sin reservation är att subventionerna skall utgå under första halvåret 1977 för att bättre stimulera konjunkturen. Ideologiskt är de helt överens med de borgerliga. Det finns inte ett enda ord av tvivel på staten som en subventionskälla åt kapitalet och inte heller ett enda ord om vad dessa växande subventioner betyder ur social fördelningssynpunkt.

Kapitalismen uppvisar i sitt utvecklingsskede efter 1965 allt tydligare stagnations- och kristendenser. I de kapitalistiska industriländerna har därvid utvecklats omfattande stöd- och subventionssystem, skattelättnader, direkta subventioner, styrd lönepolitik, rustningar, uppbyggnad av militärindustriella komplex osv.

Hela denna tankegång bakom den sortens politik går tillbaka på en gammal klassisk princip i borgerlig nationalekonomi, nämligen att stimulera genom att direkt påverka företagets överskott och vinster. Ge bolagen förmåner och lättnader, så går det oss alla väl! Ju rikare kapitalägarna blir, desto bättre får vi det! – det har varit kärnan i all borgerlig ekonomisk politik, vare sig den företräts av Joseph Schumpeter, Milton Friedmann, Adolf Hitler eller Jimmy Carter.

Nu är det märkliga att detta står i skarp motsättning till det tänkande som exempelvis vägledde Ernst Wigforss i 1930-talets krispolitik. Wigforss tanke var att stimulera från efterfrågesidan och med hjälp av en fördelningspolitisk styrd insats. Socialdemokratin har satt Ernst Wigforss bild på sitt förstamajmärke i år. De firar honom i handling genom att i skatteutskottet träda in just för de 1800-talsmässiga ekonomiska tankar som Wigforss bekämpade. Politiken har anpassats till kapitalet. Tänkandet har anpassats till vad som är nyttigt för kapitalet. Ideologin har blivit blott ett museum.

Främst på tre områden innebär denna subventionspolitik en allvarlig felsyn.

Det första området är det effektmässiga. I både betänkandet och reservationen påstås att dessa förmåner stimulerar investeringarna. Hur vet man det? Företagens investeringar beror i första hand på framtidsförväntningarna, dvs. på möjligheterna att ur en vidgad marknad ackumulera vinster. Om förväntningarna är svaga är det inte alls säkert att subventioner leder till större investeringar. Är de starka, kan investeringarna komma i alla fall och speciella subventioner behövs inte. Hur kan utskott och reserver veta att det är subventionerna som spelat den avgörande rollen? Om nu maskininvesteringarna de senaste tio åren har varit betydande, kan det ha berott på helt andra ting. Det kan ha berott på andra förmåner som kapitalet har fått, på framtidsförväntningarna, på att lönerna i Sverige relativt sett har sackat efter ända sedan 1960 i förhållande till andra kapitalistiska industriländers exkl. USA:s.

*Förlängd tid för
särskilt investeringsavdrag och
statligt investeringsbidrag*

Hur kan utskottet veta att det inte berott på detta? Det kan det inte veta. Men det passar kapitalets intressen att slunga ut sådana lösa påståenden.

Samtidigt med subventionssystemets framväxt kan man konstatera en ökande utförsel av kapital ur landet. Hur kommer det sig? Det kan ju lika gärna vara så, att företagen även utan subventioner hade gjort sina maskininvesteringar, men att subventionerna har givit dem ett extra utrymme som har stimulerat deras kapitalexport.

Inte heller kan vi veta om subventionerna leder till rätt sorts investeringar. Om subventionerna i huvudsak kanaliseras till de s. k. extraktiva industrierna och processindustrierna, dvs. råvarorna och halvfabrikaten, då ger de i varje fall knappast någon sysselsättningseffekt, eftersom sysselsättningen inte ökar i den sektorn. Vad som produceras och vad slags maskiner det handlar om kan man över huvud taget inte påverka med denna typ av subventioner. Man kan i själva verket råka ut för att förstärka en ekonomisk struktur som man i stället hade bort ändra och förnya.

Utskottets andra felsyn är principiell. Det är nämligen enbart i den borgerliga vulgärekonomin man finner tesen att en direkt stimulans av investeringar är den rätta och sanna vägen. Det är ju bara därför att det passar profitintressena som den borgerliga ekonomin rör sig med den tesen. Det är inte alls säkert att det för folkflertalet och samhället som helhet är fördelaktigt därför att det är fördelaktigt för företagen.

I själva verket har subventioner åt företagen en rad nackdelar. De gör att företagsinvesteringarna blir ett drivande moment i inflationen. Det medför en fördelningspolitisk förskjutning till de breda lagrens nackdel, eftersom de får bära effekten av en inflation som företagen utnyttjar. Företagen tjänar dubbelt på de lönearbetandes bekostnad: dels får lönearbetarna betala subventionerna direkt, dels tjänar företagen på den realvärdestegring som följer i inflationens spår.

Subventionerna medför heller ingen ökad sysselsättning, om inte samtidigt avsättningsmöjligheterna ökas. Och det gör de inte genom subventionspolitiken som sådan. Tvärtom medför kostnaderna för subventionerna att andra statliga aktiviteter hålls tillbaka och att den nationella köpkraften undanhålls motsvarande stimulans. Det är endast under förutsättningen av en relativt jämnt växande exportmarknad som man kan påstå att någon positiv effekt av sådana subventioner är tänkbar. Och vi vet ju hur det f. n. är med den förutsättningen. Inte heller medför subventionerna någon stimulans av effektiviteten. Att öka företagets profitmarginal kan tvärtom minska trycket att noga överväga investeringarnas kvalitativa innehåll.

Kan man då gå en annan väg än subventionernas? Ja, givetvis – förutsatt att man inte tror att borgerlig 1800-talsekonomi är en gåva av Gud fader som man inte får visa ifrån sig.

Det finns två alternativa huvudvägar, som f. ö. i lämpliga proportioner kan kombineras. Den ena är att ta direkta statliga initiativ i form av

industriell aktivitet eller i form av investeringar av utvecklingsbefrämjande karaktär på andra områden. I motsats till vad som gäller i fråga om subventionerna kan man då påverka investeringarnas kvalitativa form. Man kan främja nya, framtidsbetonade branscher. Man kan höja förädlingsgraden i ekonomin. Man kan välja att investera i verksamheter där varje kapitalinsats ger högsta möjliga sysselsättningseffekt.

Men – ropar då de ängsliga små borgerliga ekonomerna – då tar man ju ifrån företagen en del av deras investeringsutrymme. Nej, inte alls, för de statliga initiativen vidgar ju den nationella marknaden. Det medför indirekt fördelar även för privatföretagen. Skillnaden är bara att man genom det direkta statliga engagemanget kan styra investeringsutvecklingen mera, och göra det efter samhällseliga intressen, inte efter kapitalets. Det medför att långsiktigt fördelaktiga och socialt betydelsefulla investeringar kan sättas främst. Det medför att man kan foga in en statlig industripolitik i ett sysselsättningspolitiskt perspektiv. Det medför säkrare kännedom om investeringarnas utformning och effekter.

En annan väg, som alltså kan kombineras med den första, är att på skilda sätt stärka de breda lagrens köpkraft. Det kan ske över budgeten, men det kan också ske genom att släppa fram en offensiv lönepolitik. Det är ju nämligen en borgerlig fördom att bättre förhållanden för folkflertalet leder till inflation och ökade kostnader för företagen. Tvärtom medför det en vidgad nationell marknad, ur vilken vinster kan ackumuleras. Dessa vinster är då tillgängliga för maskininvesteringar i privatföretagen lika väl som om företagen fått direkta subventioner. Man kan t. o. m. med skäl påstå att det är bättre för investeringarna att de åstadkoms på denna väg. Höga och ökande löner sätter ju nämligen företagen under ett tryck när det gäller att investera i arbetsbesparing och effektivitet. I motsats till subventionerna befrämjar detta en riktig kvalitativ sammansättning av investeringarna. Den vidgade efterfrågan ger sedan de avsättningsmöjligheter som bidrar till att betala investeringarna. Investeringarna blir dessutom på denna väg mer motverkande när det gäller inflation än om de åstadkoms med hjälp av direkta subventioner som ges utan tryck och utan villkor.

Det tredje området, där subventionspolitiken innebär en social felsyn, är det rent fördelningspolitiska.

Växande statliga subventioner åt företagen bidrar till en ojämnare fördelning i samhället och ökar klasskillnaderna. Det sker på olika sätt. Bolagssubventioner som ges via budgeten måste ju betalas av skattebetalarna, dvs. av den stora massan arbetare och lägre tjänstemän. Eftersom de indirekta skatterna ökat i betydelse med åren, är det alltså låginkomsttagarna som får bära den tyngsta bördan av gåvorna till kapitalägarna.

Subventioner och lättnader för bolagen minskar statens utrymme för socialt angelägna utgifter. Det drabbar också de breda folklagren och särskilt låginkomsttagarna. Slutligen blir, som jag tidigare påpekat, den inflatoriska effekten av subventionen i dubbel bemärkelse en börda för

Onsdagen den
23 mars 1977

*Förlängd tid för
särskilt investe-
ringsavdrag och
statligt investerings-
bidrag*

dem som inte äger kapital. Dels är det kapitalägaren som får subventionen och kompenserar sig för inflationen redan i utgångsläget, dels håller sig kapitalägaren skadeslös genom att inflationen ökar hans realvärden och kanske rent av leder till spekulations effekter som ytterligare gynnar honom.

Det är mig oförståeligt, herr talman, att socialdemokraterna har kunnat gå med på uppbyggnaden av ett sådant svällande subventionssystem. Det strider mot varje jämlikhetspolitisk målsättning, och det är en primitiv väg med osäkra och okontrollerbara effekter. Det överlämnar utvecklingen av ekonomin helt och hållet åt det privata kapitalet.

Den borgerliga regeringen är naturligtvis fast förankrad i 1800-talets nationalekonomiska tänkande. Det förvånar väl ingen av oss. Men av socialdemokraterna i riksdagen hade man kanske kunnat vänta något mer än så. Åtminstone kunde de intagit en ståndpunkt som varit i nivå med 1930-talets, dvs. med Ernst Wigforss tankegångar.

Jag säger inte detta för att få tillfälle att vara spydig mot socialdemokraterna. Jag säger det därför att det borde vara uppenbart att den borgerliga regeringen, som arbetarrörelsen måste bekämpa och kasta ur sadeln, inte kan bekämpas med en lätt annorlunda variant av samma borgerliga politik. Den kan bekämpas bara med en progressiv och radikal politik. Det är arbetarrörelsens uppgift att bryta mot det borgerliga tänkandet och de borgerliga värderingarna – i ekonomin likaväl som på alla andra samhällsområden. Det är en ny och alternativ politik, byggd på ett ideologiskt alternativ till borgarsamhället, som kan tända och engagera människorna, som kan mobilisera dem för en stor och långsiktig samhällsomvälvning. Sådan var Ernst Wigforss tanke. Den borde tjäna oss som vägledning.

I vpk ser vi det som vår uppgift att efter måttet av våra krafter föra fram en radikal samhällskritik och ett socialistiskt alternativ som arbetarrörelsens nödvändiga drivkraft i kampen mot den allt reaktionärare politik som nu förs i samhället.

Det är mot den bakgrunden som vi yrkar avslag på propositionen och bifall till motionen 1422.

Herr KRISTENSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle bara vilja replikera herr Svensson i Malmö – jag skall inte heller vara spydig – genom att göra det konstaterandet att vi inom socialdemokratin har en idépolitik beträffande samhällsekonomin som har hållit ihop partiet och som vi har fått väljarnas sympatier för.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Ja, men det är ju inte det saken gäller, utan vad det gäller är vilken politik ni träder in för och vilken politik ni så att säga har bundit er för under en lång följd av år. Det har ju varit en uppbyggnad av ett subventions- och överföringssystem som framför allt har gynnat

de stora företagen, och befast drag i den kapitalistiska strukturen som man i stället hade bort bekämpa.

Det är tacksamt för dagen för herr Kristenson att vara en smula spydig mot vpk för att vi inte har lyckats hålla vissa avvikare, som vi f. ö. lika gärna är av med, inom våra skrankor, men det är inte den saken som står till diskussion här utan det är den ekonomiska politik och den fördelningspolitik som blev aktuell och diskuterades på 1930-talet genom Wigforss tankegångar och som har varit bärande i mycket av arbetarörelsens tänkande. Det är fråga om vad ni som det stora arbetarpartiet egentligen har gjort av dem. Det är den frågan som herr Kristenson skall sysselsätta sig med mera.

Våra svårigheter i vpk skall vi nog klara av i god tid till valet 1979. Jag tror inte att herr Kristenson behöver bekymra sig för just den saken.

Herr JOSEFSON (c):

I skatteutskottets betänkande nr 33 behandlas frågan om en förlängning av investeringsavdraget och investeringsbidraget. Det föreslås att detta system skall förlängas att gälla från den 1 april fram till den 31 december i år. Syftet är, som det sägs i propositionen, att ge en extra stimulans till näringslivets maskininvesteringar under denna tidsperiod.

Systemet med investeringsstimulans via investeringsbidrag och investeringsavdrag har tillämpats vid flera tillfällen under det senaste årtiondet, då lågkonjunkturen har dämpat efterfrågan. Avsikten har varit och är att stimulera näringslivet att tidigarelägga investeringar och utnyttja konjunkturläget för att förbättra förutsättningarna för de framtida produktionsresurserna genom nyinvesteringar i maskiner och inventarier. Tidigare har i riksdagen rått nära nog fullständig enighet om att dessa åtgärder skall tillämpas i en lågkonjunktur. Det är därför med en viss förvåning man nu tar del av den socialdemokratiska motionen. I denna motion accepteras visserligen en förlängning till den 1 juli, men man har ansett att behovet av särskild investeringsstimulans via skatte- och bidragsförmåner ända fram till årsskiftet 1977-1978 inte i dag är tillfredsställande dokumenterat.

Vi hade förra året en konjunkturutveckling framför oss som enligt uttalanden av dåvarande finansministern ansågs vara ganska lik den vi har i dag. Men trots Gunnar Strängs optimism då angående konjunkturuppgången föreslog den dåvarande regeringen en förlängning av investeringsavdrag och -bidrag från den 1 maj fram till den 31 december. Dessutom föreslogs dispensmöjligheter för leveranser under tiden 1 januari-31 mars 1977, och i kommentarerna från regeringen uttrycktes tydligt att man skulle vara generös vid tillämpningen av dispensreglerna för leverans senare än 31 december.

Alla hoppas vi på bättre konjukturer och på att de kommer så snart som möjligt – men även om de skulle göra det kommer det ändå att dröja en tid innan efterfrågeökningen verkligen framträtt, framför allt på grund av den lageruppbbyggnad som skett under den tid när vi haft

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Förlängd tid för
särskilt investe-
ringsavdrag och
statligt investerings-
bidrag*

Onsdagen den
23 mars 1977

*Förlängd tid för
särskilt investe-
ringsavdrag och
statligt investerings-
bidrag*

en lågkonjunktur. Jag tror att man i den socialdemokratiska motionen något har feltolkat investerings- och bidragssystemets stimulansverkan tidsmässigt sett. När riksdagen i höstas beslöt om en förlängning av tidsperioden från den 1 januari fram till den 31 mars i år bedömdes det närmast som en utsträckning av tiden för leverans av gjorda beställningar. Det antyddes att anledningen närmast var att slippa ta ställning till en mängd dispensansökningar – eftersom man redan vid beslutet hade uttalat att man skulle vara generös och alltså kunde förvänta ett stort antal ansökningar om dispens för senare leverans.

Min erfarenhet av näringslivets bedömning av vad som skedde i höstas är att man ansåg tidsperioden 1 januari–31 mars alltför kort för att både göra beställningar och få leveranserna utförda. I många fall är det välbetänkt att räkna med att beställningar måste göras tre, fyra eller kanske fem månader innan leverans kan ske.

Om vi vill ha någon effekt av den förlängning som föreslås måste därför förlängningsperioden vara längre än ett kvartal. Enligt min uppfattning kommer flertalet beställningar att göras före semesteruppehållet i sommar, vilket jag anser nödvändigt för att man skall vara säker på att leveranserna är fullgjorda före årsskiftet 1977-1978. På den punkten är det klart utsagt i propositionen att leveranserna skall vara fullgjorda före utgången av år 1977.

Om man tar fasta på detta är inte motsättningarna så förfärligt stora mellan regeringens proposition och den socialdemokratiska motionen. Det finns heller ingen anledning, tycker jag, att förstora dessa eventuella motsättningar. Man är angelägen om att få effekt så snabbt som möjligt, och så som jag bedömer det hela kommer effekten när det gäller beställningarna att märkas under första halvåret och givetvis kommer leveranserna i stor utsträckning att ske under andra halvåret i år. Men eftersom man är ense om att man här vill stimulera efterfrågan och att vi skall utnyttja denna tid för att förbättra våra framtida produktionsmöjligheter, anser jag det riktigt att här följa regeringens förslag och hålla öppet hela året för utnyttjande av dessa stimulansåtgärder.

Vad sedan gäller motionen från vpk så har vpk även tidigare i denna fråga intagit en annan ståndpunkt än de andra partierna i riksdagen. Utskottet och riksdagen utom vpk har i stort sett varit eniga om att tillgripa denna stimulansåtgärd vid lågkonjunktur för att därmed förbättra näringslivets förutsättningar att i framtiden medverka till en fortsatt standardstegring i vårt samhälle.

Jag skall inte vidare gå in på det resonemang som Jörn Svensson förde. Vi har helt olika uppfattningar om hur ett näringsliv skall fungera. Diskussionen härom får väl föras i någon näringspolitisk debatt.

Herr Komstedts motion bygger på att man skall kunna tillämpa särbestämmelser för i Sverige producerade varor. Med de internationella överenskommelser som Sverige har anslutit sig till är dessa möjligheter ytterst begränsade, för att inte säga obefintliga. Utskottet har också uttalat detta.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 33.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig bara först säga att jag tycker att det skulle kännas litet bittert för socialdemokraterna att sitta och höra hur de borgerliga komplimenterar dem för att motsättningen dem emellan är så liten. Nog hade det varit bättre om arbetarrörelsen mer beslutsamt och på en bättre ideologisk grundval enigt kunnat bekämpa den konservativa politik som nu förs.

Herr Josefson säger att vi inte skall ta upp någon diskussion om vilken näringspolitik vi skall föra. Det tycker jag visst att vi skall göra. Vi behöver ju inte diskutera om vi skall ha socialism eller kapitalism – det är kanske att gå litet långt; det var inte heller min avsikt. Men vi kan diskutera vilken ekonomisk politik man skall föra i ett kapitalistiskt samhälle – om det skall vara en progressiv politik eller en politik som är reaktionär och bara gynnar kapitalet. Det må väl ändå höra hemma under denna ärendetitel att diskutera det, och jag skall försöka göra det med herr Josefson.

När man beviljar sådana här förmåner, bygger upp ett stort system med direkta subventioner och stöd åt företagen, företrädesvis då de stora bolagen, får man också en viss fördelningspolitisk effekt. Man tar alltså statliga pengar eller avstår från skatteinkomster i form av lättnader. De pengar som man på detta sätt ger bolagen tar man från någonting annat, från dem som skall betala dem eller dem som skall avstå från sociala förmåner. Hur får herr Josefson det att stämma med en någorlunda rimlig socialt ansvarig syn på fördelningspolitiken?

Har det aldrig föresvävat herr Josefson att man kan driva en stimulanspolitik på ett helt annat sätt? Vad skulle det vara för fel på att i stället stimulera den efterblivna och eftersläpande daghemsutbyggnaden, som en del moderata trumpetstötter nu angriper – om centern skall vika sig för dem eller ej vet man aldrig.

Är det då viktigare att subventionera företagen direkt än att skapa en marknad för dem genom viktiga sociala investeringar, som samtidigt fyller ett behov för folkflertalet och viktiga kategorier människor, vilkas behov är eftersatta? Är det viktigare än att föra en direkt statlig industripolitik med statliga industriinitiativ, som skulle kunna bli ett skapande inslag för att bekämpa den strukturkris som håller på att utvecklas i många landsändar och i många branscher? Är det verkligen viktigare och bättre med förmåner och direkta subventioner, över vilkas användning man inte alls har någon kontroll? Finns det i herr Josefsons tänkande ingen plats för ett alternativ till en 1800-talsmässig konventionalism som härstammar från den borgerliga ekonomins vulgärupplaga?

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Förlängd tid för
särskilt investe-
ringsavdrag och
statligt investerings-
bidrag*

Onsdagen den
23 mars 1977

*Förlängd tid för
särskilt investe-
ringsavdrag och
statligt investerings-
bidrag*

Herr JOSEFSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Som jag sade i mitt förra inlägg har vi olika uppfattningar om hur vårt samhälle skall se ut och vilken inverkan de åtgärder kommer att ha som föreslås. Jag tror ingen kan förneka att investeringsbidragen innebär en stimulans och förbättrar förutsättningarna för sysselsättningen. Och en av våra målsättningar är att i en lågkonjunktur skapa förutsättningar för bibehållen sysselsättning och förbättra förutsättningarna för framtida produktionsmöjligheter. Herr Svensson i Malmö kan väl inte förneka att det har betydelse för hela det svenska samhället om vi kan åstadkomma en förbättrad produktion och om vi, när ett bättre konjunkturläge inträder, kan producera varor till konkurrensmässiga priser och avsätta varorna i utlandet. Det är väl ändå på det sättet vi skapar förutsättningar för bättre förhållanden för hela svenska folket. Jag anser att man inte skall bortse från detta.

De principiella åsiktsskillnaderna mellan oss tänker jag inte spinna vidare på – de är helt klara. Riksdagens övriga fyra partier står i princip bakom det förslag som har lagts fram i propositionen, och utskottet har tillstyrkt det.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Då fick vi syn för sägen, att det som är bra för bolagen är bra för oss alla och det skall vi fortsätta att acceptera. Det är precis den reaktionära utgångspunkt som den borgerliga regeringen har för all sin politik. Det förvånar mig att det inte väcker skarpa kritiska anmärkningar från den socialdemokratiska sidan.

Herr Josefson säger att detta att sätta in stödåtgärder är bästa sättet att stärka företagen och åstadkomma ökad sysselsättning. Hur vet han det? Det beror ju alldeles på vad de används till, var de sätts in, vilken utformning de får. Det kan herr Josefson inte säga ett dugg om, för när han släpper pengarna ifrån sig har han och riksdagen och staten över huvud taget ingen kontroll. De pengarna kan ju flöda ut ur landet – indirekt naturligtvis, genom att pengar som annars skulle ha använts för maskininvesteringar nu frigörs genom subventioner och kan användas för kapitalexport. Då måste deras verkan på sysselsättningen bli negativ. Hur kan herr Josefson påstå att verkan på sysselsättningen skulle bli positiv? Det kan han aldrig garantera, för han avhänder sig varje kontroll över processens vidare steg när han väl har beviljat bolagen dessa förmåner.

Jag har inte diskuterat socialism kontra kapitalism – den diskussionen för jag inte här – utan jag har diskuterat vilken politik som under kapitalistiska förhållanden är den mest folkliga, den mest progressiva, den mest demokratiska på detta område. Då vill jag fråga herr Josefson: Vilket anser han ur social fördelningssynpunkt vara den riktiga stimulansåtgärden

1. att genom direkta stöd och subventioner öka bolagens vinster utan någon garanti för vad de tar sig för med dessa pengar eller

Ondsdagen den
23 mars 1977

*Förlängd tid för
särskilt investe-
ringsavdrag och
statligt investerings-
bidrag*

2. att genom riktade statliga investeringar i industri eller t. ex. daghem öka efterfrågan på sådant sätt att det även blir ökat utrymme för de privata företag som levererar materiel och utrustning till dessa statliga projekt? Genom dessa vidgade avsättningsmöjligheter kan de ackumulera vinster som de sedan kan använda för de maskininvesteringar som är till fördel för dem.

Man når på den andra vägen ett bättre fördelningspolitiskt resultat – man åstadkommer daghem eller nya typer av industrier, vilket måste vara ett framsteg jämfört med den traditionella väg som herr Josefson är så att säga frälst på. Vilket tycker herr Josefson är ur folkflertalets och de små inkomsttagarnas synpunkt det mest progressiva, det fördelningspolitiskt riktiga? Det var den frågan som Ernst Wigforss en gång ställde, när han presenterade en från den gamla borgerliga konjunkturpolitiken skild ny konjunkturpolitik.

Herr JOSEFSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Den principiella frågan är huruvida man skall stimulera eller dirigera näringslivet, och det är på den punkten som vi har helt olika uppfattningar.

När herr Svensson i Malmö ställer frågan, om investeringsbidrag och investeringsavdrag är det bästa sättet att åstadkomma stimulans, vill jag svara att detta bara är en av de stimulansåtgärder som både den nuvarande och förutvarande regeringen använt för att upprätthålla sysselsättningen och utnyttja den tillgängliga arbetskraften effektivt också under en lågkonjunktur. Stimulansåtgärderna spänner över ett mycket brett område. Det är således felaktigt att, såsom herr Svensson gjorde i sitt anförande, framhålla investeringsbidragen och investeringsavdragen som den enda åtgärd som vidtas i dagens läge. Det förekommer ett mycket brett fält av åtgärder för att vi på bästa sätt skall klara oss ut ur lågkonjunkturen, och dessa åtgärder har också haft en betydande effekt utan att man har behövt gå in på den hårda statliga reglering som herr Svensson i Malmö gör sig till talesman för.

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Det besvärliga ekonomiska läge som vårt land befinner sig i gör att olika stimulansfrämjande åtgärder måste vidtas.

I propositionen föreslår regeringen att man för att stimulera sysselsättningen nu skall förlänga de befintliga investeringsbidragen resp. investeringsavdragen. Den socialdemokratiska regeringen införde systemet med investeringsbidrag resp. investeringsavdrag, och man förlängde giltigheten av dessa strax före valrörelsen. Som nämnts tidigare i debatten är detta f. ö. någonting som praktiserats tidigare.

I vissa lägen kan det naturligtvis vara en bra åtgärd att på detta sätt stimulera investeringar. Man kan diskutera hur länge sådana stimulansåtgärder bör få finnas kvar. Jag tror att man uppnår den bästa effekten om intervallerna är kortare än vad som nu blir fallet.

Onsdagen den
23 mars 1977

*Förlängd tid för
särskilt investe-
ringsavdrag och
statligt investerings-
bidrag*

Men varför behöver vi egentligen dessa åtgärder? Jo, helt enkelt därför att företagen i vårt land har kommit upp i ett sådant kostnadsläge att de under normala förhållanden inte kan göra de investeringar som de behöver göra. Näringspolitiken skall enligt mitt synsätt bedrivas på ett sådant sätt att skatter och avgifter på företagen inte är större än att företagen kan göra sina investeringar efter normala företagsekonomiska principer. Jag hoppas att den borgerliga regeringen kommer att nå dithän. Men den vägen blir naturligtvis besvärlig efter de många åren av socialdemokratiska misslyckanden när det gäller näringspolitiken.

Naturligtvis är det den svenska tillverkningen som särskilt bör stimuleras med sådana här åtgärder. Det skulle också ge ett värdefullt tillskott till vår föga tillfredsställande bytesbalans.

I motionen 1420 har jag föreslagit att produkter, tillverkade inom Sverige, skulle få ett högre bidrag resp. avdrag än importerade varor. Den differentierade skala som jag har föreslagit skulle gynna den industri som finns inom landets gränser.

Det är många människor i detta land som delar den här uppfattningen, och jag kan väl knappast vara den ende ledamoten av denna kammare som möter de här problemen ute i landet.

Nu har inte utskottet ansetts sig böra ta någon större hänsyn till den här enskilda motionen. Det är tydligen en politisk tradition i Sveriges riksdag – oavsett vilken regering som sitter – att några nya idéer inte bör prövas. Nej, den här idén är förmodligen inte tillräckligt progressiv; den skulle gynna svensk tillverkning. Det är tydligen bättre att man ger stimulans till varor som köps utomlands och att man lånar pengar utomlands till statskassan för att kunna ge bidrag till de importerade produkterna.

Det har myntats uttrycket den svenska modellen, och den har i de flesta fall gällt arbetsmarknadens parterers sätt att göra upp. Men det har också funnits andra svenska modeller, då den svenska flaggan kanske stod litet högre. Nu skall det i stället vara flaggor från mer revolutionära stater längre bort.

Vad är det majoriteten av politikerna vill? Jo, vi skall hålla full selsättning i Sverige. Vi skall inte lägga ned företag. Vi får inte tolerera någon arbetslöshet i Sverige. Vi skall ha världens högsta löner. Vi skall ha världens bästa sociala förmåner. Vi skall utan urskillning ge hjälp åt länder i olika hörn av världen. Är det egentligen någon som tror att vi kan klara allt detta? Möjligen den siste entusiasterna.

Ledamöterna i Sveriges riksdag håller på det sättet på att skapa en negativ inställning till svenska produkter. Det är den bittra sanningen. Vi borde i stället över alla politiska gränser skapa bättre förutsättningar för tillverkningar inom landet och därmed förbättra förhållandena för berörda människor. Det gynnar det land som vi har förmånen att få bo i. I det praktiska handlandet visar man inte något sådant.

I sitt tidigare anförande sade herr Josefson såsom utskottets talesman att det här inte var så lätt att genomföra. Men om bara viljan finns

så är man inte låst vid vad man hänvisat till i olika situationer.

Ett stöd till inom landet tillverkade produkter i förhållande till de importerade borde vara en självklarhet. Därmed inte sagt att stödet till de importerade produkterna skall tas bort, men med en differentierad skala skulle man kunna skapa bättre förutsättningar för den inhemska tillverkningen, därför att kostnadsläget är som det är.

Det beslut som riksdagen nu kommer att fatta om förlängning av bidrag resp. avdrag gynnar alltså i högre grad importerade produkter än svensk-tillverkade.

Herr talman! Eftersom jag hade hoppats på en annan behandling av motionen i utskottet och eftersom den erforderliga lagtext som skulle åstadkommas i den här uppörelsen inte finns i motionen, kan jag inte yrka bifall till motionen. Tyvärr går det inte att komma så värst mycket längre än så här, men jag konstaterar med ledsnad att utskottet inte har velat se speciellt seriöst på detta.

Herr JOSEFSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ställningstagande beror inte på någon non-chalans mot motionären utan på det faktum att vi, om vi skulle föreslå generella åtgärder som gynnade de svenska varorna, skulle bryta mot våra internationella åtaganden på det handelspolitiska området. Däremot har det vidtagits speciella åtgärder mot vissa branscher, s. k. direkta stöd-åtgärder. Det framgår också klart av utskottets motivering att de internationella åtagandena är de avgörande för utskottets ställningstagande.

Herr KOMSTEDT (m) kort genmäle:

Herr talman! Nog finns det väl vägar, herr Josefson, att gå om man bara vill. Vad jag har pekat på är behandlingen av de svenska produkterna. Låt oss ta lantbruket som exempel, ett område som ligger herr Josefson nära i hans civila jobb, och se hur besvärligt det är på maskinsidan. Man vill egentligen inte göra dessa investeringar, därför att man håller på att skaffa sig ett lager av begagnad utrustning, något som kommer att få konsekvenser längre fram.

I mycket hög grad är det utlandstillverkade produkter som man för in i landet. Om man köper en jordbruksmaskin för 400 000 kr. i ett annat europeiskt land, skapar det inte ett enda arbetstillfälle i detta land, herr Josefson. Den differentiering som jag efterlyser hade emellertid gjort det hela intressant, eftersom vi prismässigt ligger väldigt högt med våra produkter. Den hade givit den svenska varan en möjlighet att konkurrera. Det kan inte vara rimligt – åtminstone för en borgerlig regering – att vi utomlands lånar upp pengar för att kunna ge en stimulans till någonting som tillverkas utomlands och tas in i Sverige.

Herr JOSEFSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom herr Komstedt inte alls vill beakta de internationella överenskommelser som Sverige har träffat, är det inte lönt att fortsätta resonemanget längre.

Onsdagen den
23 mars 1977

*Förlängd tid för
särskilt investe-
ringsavdrag och
statligt investerings-
bidrag*

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Denna borgerliga regering blir underbarare för varje dag. Den ene är för kärnkraft och den andre är emot. Den ene är för kvinnans frigörelse, och den andre romantiserar modersmyten. Det är faran av att ha tre partier i samma regering. Nu har det blivit ännu värre. Handelsministern som är moderat är frihandlare, och herr Komstedt som också är moderat är raka motsatsen, nämligen protektionist. Vad kan det bli av en sådan soppa annat än handlingsförlamning?

Nu vill jag övergå en smula till herr Josefson, för han har väl inte riktigt förstått eller velat förstå vad jag ville diskutera. Om staten utvecklar ett subventionssystem – det kanske i och för sig kan finnas skäl härtill från många synpunkter – som blir väldigt stort, måste vi väl någon gång här i riksdagen, där vi beviljar pengar, kunna föra ett principiellt resonemang om huruvida subventionsmetoden är den i princip riktiga eller om det finns riktigare metoder och bättre sätt att använda de rätt betydande belopp som det ändå handlar om.

Jag kan då se fyra olika metoder att använda de belopp som vi här skall bevilja. För det första kan man subventionera företagen direkt. Då blir företagen glada. Men löntagarna får bära dels bördan av skattebortfallet, dels bördan av den inflatoriska effekt som subventionerna skapar genom de direkta investeringar som de påstås ge upphov till. Alternativt får löntagarna bära bördan av att kapital försvinner ur landet, men det är lika illa.

För det andra kan man stimulera de militära rustningarna med hjälp av ökade statliga beställningar till rustningsindustrin. Då blir militären och rustningsindustrin glada. Men vi vet alla att konsumenterna och löntagarna får betala priset.

För det tredje kan man bygga ut daghemmen. På det sättet skapar man inte bara en ökad marknad för de företag som levererar materiel och produkter till denna utbyggnad, utan man lyckas ju samtidigt få ett annat fördelningspolitiskt resultat än med de två föregående metoderna: man åstadkommer en socialt viktig investering. Det blir en annan fördelningspolitisk effekt än om man bara ger subventioner direkt till företagen. Genom de ökade avsättningsmöjligheterna kan företagen ackumulera vinster, som de sedan kan använda för sina maskininvesteringar utan att behöva några subventioner.

För det fjärde kan man låta staten investera direkt i nya framåtsyftande industriföretag. Också då får man en annan fördelningspolitisk effekt, för då har man möjlighet att styra dessa investeringar till förnyande branscher, vilket kan leda till en ökad förädlingsgrad och kompensera strukturomvandlingens negativa verkningar för de lönearbetande. Man kan styra investeringarna, så att man når bästa möjliga sysselsättningseffekt. Även där uppnår man genom insatsen en annan fördelningspolitisk effekt än man gör om man ger företagen direkta och rena subventioner, vilka bara ökar företagets profit. Man vet inte om subventionerna verkligen stimulerar maskininvesteringarna, eftersom dessa investeringar kanske

hade kommit ändå. De beror på andra ting.

Då vill jag fråga: Är herr Josefson så socialt ligkiltig att han, när han skall bevilja anslag, över huvud taget inte frågar efter vilken fördelningspolitisk effekt de får? I så fall är centerpartiet ännu reaktionärare än jag först hade föreställt mig.

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag anser inte att herr Svensson i Malmö skall raljera över att det kan finnas någon ledamot i ett av de borgerliga partierna som har en avvikande mening i en viss fråga. I sådana här fall tycker jag att jag vill ha den friheten som enskild ledamot. De tre regeringspartierna förfogar över 180 mandat, herr Svensson, och då kan det finnas vissa skillnader. Herr Svensson har ju ett väldigt besvär med att få till stånd en linje på 17 mandat – det är minst två.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Men skillnaden är ju den, herr Komstedt, att vi tänker ordna upp situationen i god tid innan vi inträder i någon regering. Det tycker jag att ni också borde ha ägnat er åt innan ni bildade en trepartiregering som inte håller ihop.

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Skall ni bara reda upp situationen innan herr Svensson i Malmö kommer i regeringsställning så har ni god tid på er.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservation av herr Wärnberg m. fl. samt 3:o motionen nr 1422 av herr Werner m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Kristenson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 1 antar reservationen av herr Wärnberg m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit motionen nr 1422.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 137
Nej - 9
Avstår - 153

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Wärnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Kristenson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 136
Avstår - 9

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 20 Föredrogs

Lagutskottets betänkanden

1976/77:20 med anledning av motion om viss översyn av namnlagen
1976/77:21 med anledning av motion om rätt till ersättning vid skada
på grund av felaktigt tandtekniskt material

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 21 Stöd till idrotten

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1976/77:33 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till stöd till idrotten jämte motioner.

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 13 (jordbruksdepartementet) under punkterna I 1 och I 2 (s. 154-158) föreslagit riksdagen

1. att till Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 107 130 000 kr.,

2. att till Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 36 370 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1976/77:142 av fru Håkansson (fp),
1976/77:479 av herrar Carlstein (s) och Fagerlund (s),
1976/77:745 av herrar Dahlberg (m) och Knutson (m) samt
1976/77:1142 av herr Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att till idrotten anslå ett belopp om 225 000 000 kr. motsvarande 50 % av tipsmedlen sedan vinsterna utbetalats, varav 143 500 000 kr. i enlighet med förslagen i budgetpropositionens 13:c bilaga punkten "I. Idrott" och resterande 81 500 000 kr. i enlighet med vad som förordats i motionen om särskilda anslag till kommunala idrottsanläggningar, stöd till småföreningar och kvinnoiddrott samt handikappidrotten,

2. att efter en övergångsperiod om tre år en summa motsvarande hela summan tipsmedel, sedan vinsterna utbetalats och AB Tipstjänsts omkostnader täckts, årligen borde anslås till idrotts- och friluftssändamål,

3. att hos regeringen hemställa om utredning och förslag om utbyggnad av ett system med kommunalt anställda idrotts- och fritidsinstruktörer,

4. att hos regeringen hemställa om förslag till åtgärder för ekonomiskt och annat stöd till icke-professionella idrottsledare,

5. att hos regeringen hemställa om tillsättandet av en parlamentarisk utredning som skulle utreda hur kommersialismens grepp över idrotten borde brytas och hur ett samhällsstöd till elitidrottens utövare borde utformas.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande frågan om den statliga medelsanvisningen till idrotts- och friluftssändamål för nästa budgetår skulle motsvara 50 % av tipsmedlen sedan vinsterna utbetalats och längre fram efter en övergångstid av tre år hela summan tipsmedel, sedan vinsterna utbetalats och AB Tipstjänsts omkostnader täckts, skulle avslå motionen 1976/77:1142, yrkande 1 såvitt nu var i fråga samt yrkande 2,

2. att riksdagen beträffande anslagsbeloppet med bifall till propositionen 1976/77:100 och med avslag på motionen 1976/77:1142, yrkande 1 såvitt nu var i fråga, för budgetåret 1977/78 anvisade

a) till Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m. ett reservationsanslag av 107 130 000 kr.,

b) till Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. ett reservationsanslag av 36 370 000 kr.,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:142,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:479,

5. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:745,

6. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1142, yrkandena 3 och 4,

7. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1142, yrkande 5.

Onsdagen den
23 mars 1977

Stöd till idrotten

Herr FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har i partimotionen 1142 ställt följande yrkanden:

1. att till idrotten anslås ett belopp om 225 000 000 kr., motsvarande 50 % av tipsmedlen sedan vinsterna utbetalats, varav 143 500 000 kr. i enlighet med förslagen i budgetpropositionens 13:e bilaga punkten "1. Idrott" och resterande 81 500 000 kr. i enlighet med vad som förordas i motionen om särskilda anslag till kommunala idrottsanläggningar, stöd till småföreningar och kvinnoidrott samt handikappidrott,

2. att efter en övergångsperiod om tre år en summa motsvarande hela summan tipsmedel, sedan vinsterna utbetalats och AB Tipstjänsts omkostnader täckts, årligen bör anslås till idrotts- och friluftssändamål,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om utredning och förslag om utbyggnad av ett system med kommunalt anställda idrotts- och fritidsinstruktörer,

4. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till åtgärder för ekonomiskt och annat stöd till icke-professionella idrottsledare,

5. att riksdagen hos regeringen hemställer om tillsättandet av en parlamentarisk utredning, som skall utreda hur kommersialismens grepp över idrotten bör brytas och hur ett samhällsstöd till elitidrottens utövare bör utformas.

Herr talman! Vi har ställt dessa förslag eftersom de nuvarande anslagen är helt otillräckliga och därför skapar en beroendeställning till det storkapital som anser det lönsamt att satsa på vissa idrotter och enskilda idrottsutövare av toppklass. därför att idrottsreklamen för dessa företag ger en bra återbäring.

Vi har ställt dessa förslag för att man med ordentliga anslag till idrotten från statsmaktens sida också skulle motverka denna kommersialisering av idrotten.

Vi har ställt dessa yrkanden därför att det nuvarande systemet understödjare och underblåser en diskriminering av kvinno- och handikappidrotterna, genom att dessa inte är så intressanta för storkapitalet att satsa på då det ger för låg avkastning.

Vi har ställt kraven därför att ett sätt att ge idrotten bra anslag och fortsatt ökning av desamma är en koppling mellan tipspengar och anslag, och vi har ställt kraven därför att det behövs icke-professionella idrottsledare och instruktörer för att stimulera en breddning av idrottsutövandet till ett meningsfullt motionsutövande för alla.

Alla dessa intentioner och förslag har utskottet avstyrkt och binder därför upp sig till den kommersialiserade och elitbetonade idrotten. Det klingar falskt när utskottet påstår att man ställer sig bakom en målsättning om idrott åt alla.

Det finns anledning att närmare gå in på de olika förutsättningar som betingar ett idrottsligt utövande i Sverige i dag.

Miljontals människor i Sverige bedriver något slag av idrottslig verksamhet. Denna massrörelse har en betydelsefull social funktion och tar

till vara den leklust som finns bland ungdom och andra. Denna verksamhet bidrar även till fysisk hälsa, om den utövas under rätta förhållanden. En bra fysisk hälsa bygger också upp en bättre psykisk balans som i dagens stressande samhälle är nog så behövlig. Men en förutsättning för detta är att utövandet kan ske i sådana former att ett ekonomiskt beroende inte kommer in och stressar, och därför motverkar, den psykiska balansen.

Idrotten är utsatt för dessa ekonomiska beroenden, och de till spekulerande ekonomiska intressen, som då i själva verket motverkar det ursprungliga motivet.

Inom idrottsrörelsen pågår en i många stycken lika hård utslagning – om inte hårdare – av utövarna som i arbetslivets hårda verklighet. Det finns många exempel på detta, och de utgör i sig ett gott bevis på vilka tendenser som kommersialiseringen skapar. För det är kommersialiseringen som är den utan jämförelse största orsaken till utslagningen.

Kommersialismen har skadat idrotten. Den har skadat såväl dess innehåll som dess anseende. Den har fört bort från idrotten viktiga sociala uppgifter och den har förstärkt de konservativa och auktoritära krafternas grepp om idrottsrörelsens ledning.

Kommersialismen är givetvis i främsta rummet en följd av de allt starkare kapitalintressenas agerande. Idrotten har blivit en marknad bland andra marknader. Storfinansen har sett den som ett reklaminstrument och ett redskap för marknadsföring. Därför har den velat skaffa sig ett grepp om idrotten.

Men i denna process har också staten ett ansvar. Det har varit på modet länge att från statligt håll tala i högtidliga fraser om idrottens fostrande betydelse, om dess sociala och hälsopolitiska roll. Det har varit mycken tom fraseologi. Staten har i verkligheten indirekt hjälpt fram kommersialiseringen.

Det har skett på flera vägar. För det första har staten, regeringen och riksdagen, aldrig tagit upp någon diskussion om idrottens syften och ändamål med människorna. Man har accepterat överbetoningen på elit och konkurrens. Man har tigit om direktörernas allt starkare makt över Riksidrottsförbundet. Och man har tigit om såväl kvinnoidrotten som handikappidrotten och – för den delen – den självständiga arbetaridrotten, som har en gammal fin tradition här i landet. Man har visat ringa intresse för det tysta oavlönade arbete som många idrottsidealister utfört. Självbelåtet har man låtit idrottens innehåll urholkas under en falsk skylt av ideologisk neutralitet.

För det andra har man byggt upp en administration av det statliga engagemanget som har gett toppen i Riksidrottsförbundet alldeles för stor makt. Därför ser vi också hur kvinnoidrotten, handikappidrotten och arbetaridrotten kommit på undantag i den statliga satsningen. Därför har också reaktionära värderingar kunnat breda ut sig, som är ett hån mot idrottens folkförbrödande idé.

Men statens kanske största indirekta ansvar för kommersialiseringen ligger på det ekonomiska planet. För bakom alla uppskattande fraser, som kommit idrotten och dess många ärliga idealister till del, ligger det faktum att idrotten alls inte kunnat hävda sig då det gäller pengar från det allmänna.

Ingen fara på taket – säger idrottsledarna om bidragen från firmorna – bidragen ges utan villkor och vi är självständiga att besluta hur vi vill. Men är man verkligen det?

Utvecklingen talar för en annan bedömning. Ta exempelvis sexdagsloppet på cykel, som från början mest handlade om cykelsport men som nu förknippas med en av de största dagstidningarna, därför att denna tidning står som sponsor. De medarrangerande idrottsorganisationerna har försvunnit ur bilden. Nu är det bara denna tidning för hela slanten. Om tidningen sedan tappade intresset för loppet, skulle också det försvinna. Lösnummerförsäljningen ger tillbaka de utlagda pengarna samtidigt som tidningen framstår som idrottens stora gynnare.

Nästan likadant är det över hela linjen. Var finns i dag den idrottsutövare som inte springer, åker eller på annat sätt framträder som en reklampelare, annat än den som idrottar i motionssyfte? Ta bara problemet med nummerlapparna! Dan Glans protesterade mot att vara reklampelare åt något företag genom att vika undan namnet på det företag som stod på hans lapp, och han hotades genast med att inte få vara med och tävla, trots att han tillhör det absoluta toppskikt som landslagseliten utgör. Det var inte idrotten som bestämde det här utan de som hade köpt reklamen.

Ett annat exempel är idrottsarenorna. De är inramade med reklam i så stor utsträckning att det inte finns en chans att undvika den, och det som egentligen skall visas, idrotten, försvinner nästan i all reklamfrossa.

En kännetecknande sammankoppling av storföretagsintressen är Volvos uppköp av Jofa. Ett stort multinationellt industriföretag går in i idrottsredskapsbranschen för att i dubbel bemärkelse profitera på det idrottsliga utövandet.

Hur omfattande idrottsaffärerna verkligen är tycks ingen i dag kunna säga. Möjligen kan det påvisas till en del genom riksidsrottsstyrelsens utredning, men knappast i sin helhet.

Detta får för idrotten menliga följder. Det är idrottsklubbens tävlingsframgångar som bestämmer dess reklamvärde och hur mycket pengar den kan få in till sin verksamhet. Det är också detta som bestämmer i vilken grad klubben kan satsa på verksamhet bland ungdomen. Pengarna räcker heller aldrig till för att satsa på en allsidig verksamhet i den meningen att man bedriver arbete i större skala bland de äldre – de som så att säga har passerat det intressanta tävlingsstadiet men som idrottar eller skulle behöva idrotta för att förbättra sin hälsa.

På ledande idrottshåll fortsätter man att bagatellisera betydelsen av det här samröret. Ledarna säger att deras organisationer kan leva utan

bidragen samtidigt som de menar, att ett borttagande av dessa skulle medföra en kraftig inskränkning av idrottsverksamheten. Detta resonemang är uttryck för en dubbelmoral och går inte ihop.

Att understödet kan förenas med påtryckningar visas ju klart genom skidpoolens hot att dra in ett stöd åt Skidförbundet på 300 000 kr., om inte detta slutar att samverka med Kooperativa förbundet för att försöka få fram billigare skidor.

Andra kopplingar mellan storkapitalet och idrottsklubbarna är när företaget direkt går in och styr klubbarna i någon sorts samarbetsanda och sätter sitt namn på klubben. Sådana exempel är SAAB i handboll och fotboll och baskettektionen i Gamlestads IF, som övertogs av NJA och åsattes NJA:s byggdivisions namn Plannja. Vi har också det kända ishockeylaget MoDo, vars fadder är Mo och Domsjö AB.

Detta, herr talman, är bara några exempel och synpunkter på idrottens beroende av storföretagen. Bland de senare inslagen i denna flora är alla dessa leasingbilar, som rullar på vägarna som rena reklampelare dels för det företag som "lånar" ut bilen, dels också för en mängd andra företag. Beroendet av en välvillig inställning hos sponsorerna bara ökar.

Även matchannonserna i pressen börjar få en sådan utformning att det ibland över huvud taget inte är möjligt att gissa att det rör sig om en förestående idrottstävling. Låt mig bara hänvisa till det exempel som just nu visas på bildskärmen!

Det är inte lätt att se att det rör sig om en annons för en basketmatch mellan två lag, utan det verkar snarare vara en väl tillbökad samlingsannons. Inte ens i själva den ruta där meddelandet om matchen framställs kan reklamprofitorerna hålla sig borta. Kom sedan inte och säg att idrotten inte står i beroendeställning till företagens pengar!

Nu är det också på det viset att dessa reklaminslag av alla de sorter genom sina kostnader undandrar samhället inkomster i skatter, som i stället skulle kunnat fördelas efter ett rättvist mönster och efter en annan prioritering än den som de kommersiella intressenterna gör. En prioritering som skulle kunna ske på basis av behov inom olika områden och inte efter företagens profiterande gottfinnande.

Herr talman! Till de kommersiella intressenas möjligheter att styra idrotten bidrar, förutom deras egna insatser, också det relativt dåliga ekonomiska stödet från samhället. Ett bifall till vpk:s motion 1142 skulle underlätta för idrottsklubbarna att göra sig oberoende gentemot kommersialismen och ge en större möjlighet till satsningar inte bara på de områden som är kommersiellt lönande utan också på sådana där de säkert mer skulle behövas. En utredning av en parlamentarisk grupp om hur idrotten skall kunna ta sig ur kommersialismens grepp är nödvändig för idrottens framtid.

Vpk har i motionen också tagit upp frågan om kvinno- och handikappidrotten. Dessa frågor kommer herr Svensson i Malmö (att beröra samtidigt som han mer ingående tar upp den ekonomiska delen av denna problematik.

Herr talman! Vi har även berört frågan om icke-professionella ledare och kommunalt anställda instruktörer och tränare i vår motion.

Idrottsledare i dag måste i de flesta fall själva betala för att kunna fungera i sina organisationer. Det är inte tillfredsställande och har också diskuterats i idrottsutredningen. Utskottet anser att frågan om kommunalt anställda instruktörer och tränare bara är en kommunal angelägenhet och därför skall behandlas i kommunen och inte i riksdagen. Samtidigt säger man att frågan är löst på vissa håll i landet. Jag betecknar detta resonemang som ett bypolitiskt snack. Det är väl ingen ovanlighet att riksdagen fastställer ramar för kommunerna och deras verksamhet, och det är också ett underligt resonemang att riksdagen inte skulle kunna besluta om vad som skall prioriteras i samhället.

Nu är det inte heller i vår motion tal om att riksdagen skall anställa instruktörer och tränare för kommunernas räkning. Det vore intressant om utskottet hade svarat med utgångspunkt i de krav vi ställde i motionen och inte som nu i stället med några svävande ord i ren bekvämlighet avstyrkt. Vi kräver i motionen att den här frågan om kommunalt anställda idrottsinstruktörer och tränare skall utredas, så att man sedan kan framlägga förslag till riksdagen. Det gäller inte att sätta sig på kommunerna utan att ge dessa, och då samtliga kommuner och inte bara vissa, ekonomiska möjligheter till den här satsningen.

Vad gäller idrottsledare anges i motionen skäl som talar för att dessa skall ges ekonomiska resurser för att kunna utöva sin verksamhet. Det är numera vanligt i vårt samhälle att dagtid måste tas i anspråk för att man skall kunna organisera och leda även idrottsliga verksamheter. Inom bildningsverksamheten har studieledaren statligt ekonomiskt stöd, och det är en lösning som kanske också skulle kunna komma i fråga inom idrotten. Vi föreslår att regeringen framlägger förslag i denna fråga.

Herr talman! Jag vill med detta anförande i alla delar yrka bifall till motionen 1142.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr DAHLBERG (m):

Herr talman! I motionen 745 tar herr Knutson och jag upp frågan om skapandet av en särskild lånefond för att underlätta för båtorganisationer att själva bygga och driva småbåtshamnar.

Antalet fritidsbåtar har under de senaste åren ökat mycket kraftigt och uppgår i dag till ca 600 000, och allt talar för att denna utveckling kommer att fortsätta. I många kommuner är det i dag nästan omöjligt att få tag på en förtöjnings- och uppläggningsplats för fritidsbåten, och många båtälskare får vänta med att förverkliga sin dröm om en egen båt i avvaktan på att man skall lyckas hitta en plats för båten. Med hänsyn till att båtsporten i stor utsträckning har en utpräglad familjekaraktär och fått allt vidare spridning bland olika slags människor är

det befogat att samhället i större utsträckning än hittills engagerar sig för att förbättra båtsportens villkor. Detta engagemang bör i första hand inriktas på att stödja och uppmuntra det livaktiga föreningsliv som finns inom båtsporten. Den speciella verksamhet som det här är fråga om passar avgjort bäst att drivas i föreningsregi. Dessutom är det naturligtvis viktigt att det kunnande och intresse som finns bland båtfolket utnyttjas såväl vid byggandet av en ny anläggning som vid drift och underhåll av färdiga hamnar.

De möjligheter som i dag finns att få hjälp av staten för byggandet av småbåtshamnar är helt otillräckliga. De anslag som naturvårdsverket har till sitt förfogande för detta ändamål är ytterst blygsamma, och ansökningarna om bidrag överstiger vida de medel som finns anvisade. Detta i sin tur medför stora förseningar i byggandet av nya småbåtshamnar.

Det är mot denna bakgrund som inrättandet av en särskild lånefond skall ses. Den skulle göra det möjligt för flera båtklubbar att snabbare realisera planerna på byggandet av nya hamnar.

Utskottet säger i sitt yttrande över motionen bl. a. att frågan naturligen bör prövas vid den fortsatta behandlingen av fritidsbåtsutredningens förslag om statligt stöd till fritidsbåtstrafiken. Det är min förhoppning att denna behandling, som utskottet talar om, snabbt kommer att ske och att vi snart kan se konkreta åtgärder.

Eftersom jag tycker mig kunna se en positiv inställning till frågan från utskottets sida, nöjer jag mig, herr talman, med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Varför skall man idrotta? Vad är det som kan och bör befrämjas genom idrottsverksamheten?

Frågan är berättigad ur två synvinklar. För det första därför att man här i riksdagen aldrig har brukat diskutera idrottsrörelsens djupare målsättning och innehåll. Ytliga och allmänt hållna fraser har fått ersätta ordentliga resonemang om vad idrotten egentligen skall främja hos människor.

För det andra därför att staten har åtagit sig ett visst politiskt och ekonomiskt ansvar inför idrotten och dess utövare. Därför är det ett rimligt krav att man någon gång frågar sig: Hur utövas detta ansvar? Vad får statens handlande för effekt på idrottens innehåll och idrottens villkor? Såvitt jag kunnat finna ställs sådana frågor aldrig till diskussion. Och ändå rör det sig om en aktivitet av utomordentlig storlek, bredd och mångfald.

Det kan kanske vara dags att ställa frågorna om idrottens sociala och ideologiska innehåll. Det är hög tid med tanke på de kommersiella intressenas våldsamma frammarsch, som min partikamrat Tommy Franzén just har belyst.

Meningen med idrotten är att öka den sociala kontakten, att stärka

och utveckla kamratskap. Det skall däremot inte vara meningen att främja prestationstänkandet som sådant, att avgränsa elitgrupper från deras egentliga ursprung och deras samband med den breda rörelsen.

Meningen med idrotten skall vara att främja laganda och solidaritet, inte avund och konkurrens. Meningen skall vara att öka kontaktytor, inte att separera i en mansvärld och en kvinnovärld, i en värld för klubbar som har pengar och en annan för dem som måste kämpa under små omständigheter.

Meningen med idrotten skall vara folkförbrödning över gränserna – inte intriger, besinningslös medaljhunger och nationell prestige.

Idrotten skall vara en folklig verksamhet. Den skall inte vara tummelplats för affärsintressen och bingokungar. Den skall vara demokratisk – dvs. den skall inte döma den breda verksamheten till glömska och tystnad och lyfta fram ett fåtal företagsdirektörer och bossar framför den stora mängden entusiastiska och intresserade lokala ledare som gör det verkliga jobbet.

Idrotten skall inte vara en marknad – vare sig för reklamslogans eller människohandel. Men dithän går det mer och mer – och ingen på politiskt ansvarigt håll har hittills vågat ta en verklig diskussion om detta.

Det är här som statens ansvar kommer in. För vad är det som gjort det lätt för storfinans och kommersialism att erövra mark inom idrotten? Det är statens ovilja att se idrottsrörelsens verkliga ekonomiska problem i ögonen.

Det är lätt att som politiker uttala ytliga fraser om idrottens samhälleliga betydelse – bara man slipper definiera vad det kräver av ekonomiskt stöd och vad det kräver av kamp mot urartningar och reaktionär ideologi.

Ser man till den kalla ekonomiska verkligheten, står sig nämligen de officiella fraserna slätt. Sanningen är att idrotten de senaste åren klart har fallit tillbaka i statens politik.

Budgetåret 1970/71 var statens samlade utgifter för alla ändamål 42 miljarder. Nu är de uppe i 110 miljarder. Det är drygt 2,6 gånger mer. Men under samma tid ökade idrottsanslagen från 57 miljoner till 143 miljoner. Det är ca 2,5 gånger mer. Alltså en mindre ökning. Idrotten har minskat sin andel av statens samlade utgifter. Den har i verkligheten prioriterats ner. Det har skett trots att kraven på t. ex. det lokala ledararbetet ökat, trots att mycket av det tysta arbetet alltjämt är obetalt, trots att behovet av anläggningar fått en helt annan betydelse än förr. De särskilda anslagen till anläggningar har f. ö. ökat i en takt som inte ens kunnat bevara deras realvärde. För att hålla realvärdet från 1971/72 hade anslaget till idrottsanläggningar bort öka med minst 90 % fram till nu – i verkligheten mera, eftersom materialpriser av olika slag i regel stigit snabbare än konsumtionspriser i allmänhet. Men den faktiska ökningen i anslagen är bara omkring 65 %.

Det är uppenbart att denna relativa och absoluta eftersläpning av statsanslagen i hög grad måste ha varit en faktor som har röjt vägen för en hårdare kommersialisering och försatt idrottsrörelsen i en skärpt

tvångssituation. Inga officiella lovsånger i världen kan bortskymma detta faktum. Kommersialiseringen uppmuntras genom statens politik.

Och det ynkligaste avsnittet uppvisas kanske av statens attityd till kvinnoidrotten. Utskottet kommer här med ett ganska magstarkt yttrande. Man hänvisar till att kvinnoidrotten fått en särskild del av organisationsstödet. 1 – säger *en* – miljon av totalt 89 miljoner i organisationsstöd! Och detta mot bakgrund av den massiva mansdominans som på alla plan redan är rådande. Det är den verkliga aningslösheten utskottet ger uttryck för här. Utskottet drar sig inte ens för att i utlåtandet öppet skryta med sin egen futtighet. Det visar hur litet man tydligen vill förstå av dagens verklighet, av det tysta obetalda arbetet, av kvinnoidrotten, handikappidrotten, arbetaridrottsföreningarna, korpidoften – allt detta som både ideologiskt och ekonomiskt skjuts i bakgrunden i diskussionen.

Jag hävdar att staten här har svikit och att den medvetet undviker att diskutera kommersialismens problem, att den intar en falsk neutralitet, som får bli förevändning för en styvmoderlig behandling av idrotten i stort, att den svältföder delar av idrotten som är särskilt viktiga ur social och folklig synpunkt, att den förväxlar idrottens verkliga ansikte med Matts Carlgrens.

Som folkligt och demokratiskt parti med rötter i svensk arbetarrörelse vill vi i vpk se en annan politik från staten gentemot idrotten. Därför yrkar vi bifall till motionen 1142.

Herr NORRBY (c):

Herr talman! Från att ha varit en sysselsättning för några få fantaster har idrotten utvecklats till vår i särklass största folkrörelse med drygt 3,7 miljoner organiserade medlemmar. Förkortad arbetstid och ökad fritid har bland andra faktorer påskyndat idrottens utbredning. Bara under de senaste tio åren har Riksidrottsförbundets medlemstal vuxit med över 100 %.

Av medlemmarna år 1975 var 1,5 miljoner i åldern 12–24 år. Självfallet förekommer det att åtskilliga unga människor samtidigt är medlemmar i mer än ett förbund och därmed dubbelräknas, men även med hänsyn till denna reservation råder det inget tvivel om att idrottsrörelsen mer än någon annan folkrörelse lyckas engagera de unga.

Idrotts- och friluftsliv bedrivs inte bara inom idrottsrörelsen. Många andra ideella organisationer har också idrotts- och friluftaktiviteter på programmet. Inom skolan och försvaret har "gymnastik" eller "fysisk träning" sin givna plats. Kommunerna har ofta egen verksamhet, där de lokala organisationernas resurser är otillräckliga. Landstingen visar allt större intresse för fysisk aktivitet som ett medel att förbättra det allmänna hälsoläget. Socialstyrelsens kampanjer för bättre kost och ökad motion har säkert förstärkt intresset för fysisk aktivitet.

Idrottens totala omfattning, utformning och inriktning gör att i stort sett varje individ kan finna en aktivitet som passar individuella för-

utsättningar, behov och ambitioner.

Allmänhetens intresse för denna folkrörelse är mycket stort. Sportevenemangen har stor publiktillströmning. I press, radio och TV ägnas idrotten större uppmärksamhet än varje annan folkrörelse.

Idrottens betydelse i samhället låter sig inte mätas bara i pengar. I sin bästa form ger idrotten utlopp för en leklust och livsglädje som inget mätinstrument kan registrera. Den fyller för många människor det behov av lek, avkoppling, spänning, omväxling och friluftsliv som det moderna samhället skapat. Idrotten erbjuder med andra ord en aktiv fritidsmiljö. Detta gäller också i viss mån de åskådare som varje år i miljontal söker sig till de olika idrottsevenemangen.

Idrotten fyller uppenbarligen en rad viktiga behov i vårt samhälle. Individerna behöver en ökad fysisk träning som motvikt till allt stillasittande. Människor behöver tillfällena till rekreation som motvikt till det höga och stressande arbetstempot. Många behöver hjälp till spontana kontakter i tätortens boendemiljö för att bryta isolering och främlingskap. Under 1970-talet gjorda undersökningar visar att 90 % av det svenska folket har förståelse för nyttan av regelbunden fysisk aktivitet. Man är också positiv till motionsutövande. Men undersökningarna visar också att högst 25 % är fysiskt aktiva. Om man följer fysiologernas krav på minst 30 minuters träning två tre gånger per vecka torde procenttalet sjunka till under 15 %.

Liksom övriga folkrörelser ger den organiserade idrotten många av sina medlemmar en skolning i föreningsteknik, administration och organisation som kommer till användning på andra områden i samhället.

Idrottsrörelsens samhällsnytta behöver emellertid förtydligas i många sammanhang, inte minst när det gäller de sociala effekterna, dvs. dess betydelse för gemenskapen mellan grupper av människor och mellan generationerna. Det är också viktigt att sprida kunskapen om idrottsverksamhetens värde till beslutsfattarna, så att de kan tillvarata verksamhetens alla positiva sidor i full utsträckning.

Regeringen har under jordbrukets huvudtitel för budgetåret 1977/78 föreslagit 107 130 000 kr. som organisationsstöd till idrotten. Riksidrottsförbundet äskade 112 493 000 kr. Regeringen har alltså prutat drygt 5 milj. kr. Men trots denna prutning är anslagsökningen jämfört med föregående år 18 milj. kr. eller 20,2 %, vilket är det högsta procentuella påslaget efter det att riksdagen lade fast idrottsutredningens målsättning "Idrott åt alla".

Under samma huvudtitel finns också det s. k. anläggningsstödet till mindre idrottsanläggningar, som ökats med 6 milj. kr. till 36 milj. kr. under 1977/78. Det totala stödet under jordbrukshuvudtiteln blir alltså 143 milj. kr., vilket innebär en ökning med totalt 24 milj. kr.

Under utbildningshuvudtiteln kan idrottsrörelsen under 1977/78 tillgodoräkna sig ca 55 milj. kr. som utgår från anslaget Lokalt aktivitetsstöd. Det lokala aktivitetsstödet betalas ut direkt till föreningar på grundval av deras aktiviteter. Detta anslag har nästan fördubblats från tidigare

år. Anslaget har höjts per sammankomst från 9 till 10 kr., och samtidigt har åldersgränsen sänkts från tolv till sju år i enlighet med riksdagens beslut i samband med SIA-propositionen. Av det totala anslaget till lokalt aktivitetsstöd går ca 80 % till idrottsföreningarna, vilket ger ca 55 milj. kr. Jämfört med föregående budgetår är det en höjning med 20 milj. kr. för idrotten.

I samma huvudtitel under anslaget Utbildning föreslås att man skall inrätta försöksverksamhet med kombinerad idrott och utbildning i 13 kommuner i landet och att SÖ svarar för kostnaderna under timplanebunden tid. I och med att man nu inför s. k. idrottsskolor har pojkar och flickor som vill kombinera elitidrott och studier möjlighet till detta. Möjligheten finns f. n. i 13 kommuner med 148 elever per läsår i 13 olika grenar. Det är bara början. Jag är övertygad om att denna försöksverksamhet kommer att visa sig så värdefull att ytterligare steg kan tas med varvad idrott och utbildning. Det är också viktigt att studier i denna riktning kan bedrivas på högskolenivå.

Ser man på vad idrottsrörelsen får totalt under nästkommande budgetår kan man konstatera att idrotten aldrig tidigare fått ett så kraftigt påslag. Regeringen har klart dokumenterat sin vilja att satsa på idrotten, både på bredden och på eliten, genom denna anslagshöjning – detta trots det hårda ekonomiska läge som landet befinner sig i. Jag tror det är en bra investering, och jag hoppas att stat, kommuner och landsting även fortsättningsvis stöder idrotten i dess samhällsgagnande arbete.

Utskottet har vid behandlingen av årets budgetproposition haft att ta ställning till de motioner som har väckts med anledning av densamma. I motionerna framförs förslag om bl. a. användande av tipsmedel till idrotten, ökad satsning på kvinnoidrotten samt ökat stöd till idrott och båtsport.

Jag vill kortfattat redogöra för varför ett enigt utskott föreslår riksdagen att avslå motionerna.

Med anledning av de motionsförslag som rör tipsmedel får utskottet först erinra om att en grundläggande utgångspunkt för riksdagsbeslutet 1970 om formerna för och inriktningen av idrottsstödet var idrottsrörelsens ställning som en bred folkrörelse med stor frihet att genom sina organisationer fatta beslut i egna angelägenheter. Utskottet har inte kunnat finna att det föreligger några uttalade önskemål inom idrottsrörelsen och dess huvudorganisation, Sveriges riksidrottsförbund, att relatera det statliga idrottsstödet till tipsmedlen. Detta utgör enligt utskottets uppfattning i och för sig tillräcklig grund för ett avvisande av en anslagsberäkning av det slag som föreslås i motionen 1142. Några tankar i den riktning motionärerna ger uttryck för redovisas inte heller i 1965 års idrottsutrednings ingående överväganden beträffande statens stöd till idrotten och därmed sammanhängande frågor.

Idrotten har rätt till ett betydande samhällsstöd oberoende av att den via tipsverksamheten tillför statsverket inkomster. Enligt utskottets uppfattning bör samhällets stöd till idrotten på sedvanligt sätt avvägas vid

bedömningen av anslagsbelopp till andra ändamål. Det bör också uppmärksammas att en ingående bedömning av frågan om specialdestinering av tipsmedel kräver överväganden avseende särskild disposition av andra inkomstitlar på driftbudgeten såsom Skatt på spel och Totalisatoravgift. Med det anförda avstyrker utskottet dels motionen 1142 såvitt den avser tipsmedel, dels motionen 142 om bidrag till fotbollsklubbar från AB Tips-tjänst.

Med anledning av yrkandet i motionen 479 om ett uttalande till förmån för en ökad satsning på kvinnoidrotten – ett område som även behandlas i motionen 1142 – bör noteras att regeringen beslutat att minst 1 milj. kr. av organisationsstödet innevarande budgetår skall användas för främjande av idrott för kvinnor. Utskottet har erhållit uppgifter om hur dessa medel disponeras av Riksidrottsförbundet. Därjämte har utskottet delgivits material som belyser förbundets satsning på kvinnlig idrott. Av detta framgår bl. a. att särskild uppmärksamhet ägnats ledarfrågan samt att man genom försöksverksamhet och propaganda sökt aktivera fler kvinnor. I motionen 479 påpekas bl. a. de hinder för kvinnliga idrottsutövare som föranleds av att idrottsanläggningarna i vårt land i stort sett inrättats med tanke på enbart manlig idrott. Utskottet har noterat att dessa, liksom andra specifika problem som kan vara aktuella för både manliga och kvinnliga idrottsutövare, såsom exempelvis barnpassning, står klara för Riksidrottsförbundet, som söker beakta dem i förbundets insatser för att skapa bättre betingelser för kvinnlig idrott.

Statens stöd till idrotten bygger på det av riksdagen fastställda målet – idrott åt alla. Utskottet finner att statsmakterna därmed har uttalat att jämlika förhållanden måste skapas bl. a. mellan kvinnliga och manliga idrottsutövare. För att uppnå detta behövs energiska insatser inom idrottsrörelsen, såväl centralt som regionalt och lokalt. En generösare inställning från massmediernas sida i fråga om utrymme för kvinnoidrotten och dess yttringar är också av betydelse. Med hänsyn till att behovet av särskilda åtgärder i syfte att främja kvinnoidrotten uppmärksammas på sätt här redovisats, anser utskottet det emellertid inte erforderligt med något särskilt uttalande i frågan från riksdagen, varför utskottet avstyrker motionen 479.

Herr talman! Jag skall – för att inte onödigtvis förlänga debatten – inte ta upp fler frågor utan hänvisar till utskottsbetänkandet, till vilket jag i alla delar vill yrka bifall.

Men jag vill också med anledning av herr Franzéns inlägg något kommentera de påståenden som han där gjorde. Det är rätt intressant att höra vad herr Franzén säger. Man får ett intryck av att de som står utanför det egentliga arbetet i idrottsorganisationerna ropar högt när det gäller idrott och reklam. Jag vill inte påstå att herr Franzén tillhör dem, men man gör onekligen det konstaterandet när man tar del av det här problemet – kommersialismen inom idrotten.

Jag hävdar att idrotten och den ökande kommersialiseringen ständigt debatteras inom idrottsrörelsen. Det råder inget tvivel om att det kom-

mersiella inslaget inom idrotten har tilltagit under de senaste åren. Det får naturligtvis inte vara så att reklamen skall styra idrottsutövandet. Men jag vill också påstå att det inte heller sker i dag. Riksidrottsförbundet följer fortlöpande den här frågan och är berett att föreslå åtgärder för att hitta lämpliga former som innebär att näringslivet kan stödja idrotten utan att samtidigt bli styrande. Som en illustration till detta kan jag nämna att Svenska skidförbundet budgetåret 1974/75 fick i anslag 38,6 % av sin totala budget. Man fick alltså själv finansiera 61,4 %. Motsvarande siffror var för budgetåret 1975/76 37,3 % i anslag och 62,7 % i självfinansiering. Man kan konstatera att inte ens ett överförande av tipsmedlen i full utsträckning skulle kunna lösa de här problemen inom idrotten.

Svenska skidförbundet – och jag har mig bekant att även andra specialidrottsförbund har liknande former för mottagande av medel för sin verksamhet – handlägger de här frågorna så att det inte förekommer någon styrning från de firmor som anslår medel till förbundets verksamhet. Jag håller gärna med om att frågan är viktig och måste följas med uppmärksamhet, men jag vill nog påstå att man från vpk överdriver när man går till storms i den här frågan.

Jag måste också göra ett tillrättaläggande. Herr Franzén säger att sexdagarsloppet alltmör har övertagits av en viss tidning. Redan på 1940-talet stod jag vid sexdagarsloppets mål i Arvika och tittade på när sexdagarscyklisterna gick i mål där. Redan då, herr Franzén, var Dagens Nyheter medarrangör. Jag vet inte om detta är en upplysning, men jag ber bara att få konstatera att reklam har funnits sedan länge. Sponsorer har också funnits inom idrotten. Vi kan vara helt överens om att vi inte skall ha det så att reklampengar styr idrotten, men jag vill med skärpa tillbakavisa påståenden om att så är fallet i dag.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Norrby döljer på ett finurligt sätt den verkliga situationen när det gäller statens stöd till idrotten. Han räknar bara ett år tillbaka, därför att det just nu har varit en höjning. Under tidigare år har små och obetydliga höjningar alltid växlat med större höjningar under andra år. Det är ju väldigt bra att göra jämförelsen när det har varit en relativt stor höjning. Därigenom skapar man ju det felaktiga intrycket att idrotten har prioriterats upp i den totala statsbudgeten. Det har funnits tidigare år när exempelvis stödet till anläggningar har ökat mera än vad det ökar i år. Från 1971/72 till 1972/73 ökade det med 35 % i ett enda svep. Men sedan stagnerade det, och man måste ju mäta totaleffekten över ett antal år. Min poäng är att från budgetåret 1971/72 och fram till årets budget har idrottens samlade anslag minskat, räknat i procent – det blir väl snarare promille – av de totala anslagen. Att påstå att detta inte skulle ha något som helst samband med eller har haft någon som helst verkan på den ökade kommersialiseringen förefaller mig naivt. Det orsakssammanhanget är väl ändå uppenbart?

Herr Norrby är en karakteristisk representant för anhängarna till just den glättade och litet officiella frascologi som man kör med. Han talar om den oerhört ökade uppmärksamhet som idrotten har fått i massmedia. Men han säger inte vilken idrott och vilka klubbar det är som har fått denna ökade uppmärksamhet. Är det kvinnoidrotten, korpidotheten, arbetaridrotten, de yngstas idrottsutövning, som så att säga är basen för alla annan idrottsverksamhet, som får ökad uppmärksamhet? Han vet att det inte är så, utan att det är kommersiellt speciellt gångbara ting som får den stora uppmärksamheten. Han talar om att idrotten skapar leklust och livsglädje. Ja, det är den idylliska aningslösheten från början av 1900-talet – ingenting om prestationskrav, ingenting om kommersialism, ingenting om bingo osv. Han talar om att idrotten skapar gemenskap, men han talar inte om det hot mot gemenskapen som den nuvarande konkurrens- och utslagningsmentaliteten på många håll har givit upphov till. Han talar om idrottsrörelsens frihet att besluta. Tycker herr Norrby att idrotten har frihet att besluta? Tror han att idrottsfolk är i den situationen att de kan välja? Är det inte så att de pressas in i en tvångssituation, där de blivit beroende av en typ av intressen som egentligen inte har med idrottsverksamhet att skaffa?

Herr FRANZÉN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Norrby började med att prata om vad idrotten skall ha och vad den gör i sina bästa former. I de lägena håller jag med herr Norrby. Jag är också överens med honom om att den skapar en aktiv fritidsmiljö, att den bygger upp deltagarnas hälsa. Men samtidigt konstaterar herr Norrby att kommunernas ekonomiska resurser i dessa sammanhang är otillräckliga. Vidare säger han att idrotten gör samhällsnytta. Ja, det gör den, men när kommunernas ekonomiska resurser nu är otillräckliga och man måste förlita sig till de olika kommersiella intressena har dessa senare alltså helt plötsligt börjat verka för samhällsnyttan! Ja, herr Norrby, det är en ideologi som vi definitivt inte är överens om. För mig har aldrig de kommersiella intressena haft till syfte att göra någon samhällsnytta, och jag tror att herr Norrby måste hålla med mig när jag har den uppfattningen.

När det sedan gäller tipsmedlen anförs att detta är idrottsföreningarnas egna angelägenheter och att de inte har uttalat att de vill ha tipsmedel. Här är det ju fråga om vad riksdagen skall ge för anslag! Idrottsföreningarna lägger fram äskanden om hur mycket pengar de vill ha. Sedan är det riksdagen som beslutar hur mycket de skall få. Riksdagen kan naturligtvis också göra på det sättet att anslagen kopplas till tipsmedel. Men anledningen till att herr Norrby och utskottet i övrigt är så emot det är naturligtvis att utskottet bara föreslår 143,5 milj. kr. och tipspengarna enligt vårt förslag i första delen innebär 225 milj. kr. Det är klart att man kan säga att tipsmedlen är örönmärkta och ange det som ett skäl att neka att ge mer pengar. Men vårt förslag skulle, med den utbyggnad som avses till hela tipsmedelskakan, innebära 450 milj. kr. –

alltså ungefär tre gånger så mycket som herr Norrby och hans vänner i utskottet är villiga att ge.

Det är i och för sig beklagligt att herr Norrby på så bräcklig grund ville ta upp frågan om kommersialiseringen och dess betydelse och styrning av idrotten. Jag kan bara hänvisa till det som varit aktuellt i dagarna, slalomtävlingarna i Åre. Där sades det helt klart och tydligt att sponsorn, Polarvagnen, hade gjort en verkligt bra vinst genom de här tävlingarna. Det var naturligtvis av den orsaken som företaget ställde upp och gav möjligheter att hålla tävlingarna.

Herr NORRBY (c) kort genmäle:

Herr talman! Skall vi ta upp det aktuella fallet Åre kan vi väl konstatera att den insats som ifrågavarande företag gjorde genom att sponsra dessa tävlingar ändå möjliggjorde att vi fick en mycket fin World Cup-tävling förlagd hit till Sverige, som vi väl i annat fall inte kunnat få på grund av de utgifter som är förknippade med ett så stort evenemang.

Jag vill peka på Åretävlingen som ett exempel på fall där man kan använda firmapengar på ett sätt som gör att det icke verkar styrande på idrotten. Jag tror inte att någon vare sig av dem som satt i ledningen för World Cup i Åre eller av dem som tävlade där uppe kände att det fanns en firma som möjliggjorde att evenemanget gick av stapeln.

Det är inte möjligt att ta upp alla de påpekanden som herrar Svensson och Franzén har gjort. Men låt mig ännu en gång tillbakavisa påståendet – det är inte någonting annat än ett påstående – att kommersialismen styr idrotten.

Låt mig också konstatera att det finns en vardagssida och en gladare sida inom idrotten. Vardagssidan, och även verksamheten på andra plan, är för många klubbledare beroende av penninginkomster vid sidan av de ordinarie anslagen – det är ingen tvekan om att så är fallet.

När det gäller herr Svenssons uträkning att samhällets stöd till idrotten har sjunkit har jag redan gjort en jämförelse mellan den nya och den gamla regeringen och har angerat den nya regeringen för att den har satsat så kraftigt. Jag sade i mitt första inlägg att jag hoppades att staten, lands- ting och kommuner fortsättningsvis kommer att stödja idrotten i ökad utsträckning. Kan vi på detta vis bli mindre beroende av bingo och lotterier, kanske helt komma ifrån det, så att vi slipper det här käbblat om en kommersialisering av idrotten, är det i och för sig bara bra. Men jag vill som sagt ännu en gång tillbakavisa påståendena att idrotten så att säga är besudlad med pengar från företag som sponsrar olika aktiviteter. Jag tror inte att man i många fall kan påvisa att så är fallet.

Herr FRANZÉN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är intressant att höra det här resonemanget och att dra ut konsekvenserna av det. Jag menar att de pengar Polarvagnen har satsat på projektet i Åre har givit bra utdelning, och det har naturligtvis också företaget insett att de skulle göra. Miljontals TV-tittare har följt den mycket väl upplagda reklamkampanjen. Om inte TV hade varit, om arrangemangen inte dragit stor publik och om det gällt en

tävling som gått under mycket litet intressanta omständigheter, tror herr Norrby att Polarvagnen då hade ställt upp för att stödja den? Nej, det hade man inte gjort. Inte hjälper Polarvagnen eller andra kommersiella sponsorer smågrabbar som vill försöka lira boll med att skaffa dräkter, skor eller annan utrustning! De blir intressanta att satsa på först i elit-idrottssammanhang, när de blir reklampelare för att de är kända.

Vi menar att detta är fel. Vi menar att samhället skall ekonomiskt stödja alla de olika delarna av idrotten. De skall inte vara beroende av privata kommersiella intressen.

I sitt förra inlägg talade herr Norrby om att DN var medarrangör i sexdagarloppet redan på 1940-talet. Ja, det bevisar bara att man redan då var inne på linjen att kommersialisera idrotten. Det är ingen nyhet för mig. Men det var kanske en nyhet för herr Norrby när han på 1940-talet stod vid etappmålet i Arvika.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Norrby retirerar nu från den för honom pinsamma diskussionen om idrottens plats i den totala budgeten genom att skylla på att höjningarna inte var så stora innan den nya regeringen kom till stånd. Försök inte att skylla på den gamla regeringen! Den borgerliga oppositionen var med på de anslagen.

Man måste se det över en följd av år, t. ex. från början av 1970-talet, och inte se på tillfälliga ryck, då anslagsökningarna kan vara stora eller små det ena resp. det andra året. Kan herr Norrby då leda i bevis att det inte skulle vara så, som jag räknat ut, att idrottens samlade andel av de totala statsutgifterna minskat? Detta måste sättas i samband med det tvång idrottsrörelsen i vissa fall upplever att ge sig i händerna på intressen som vill ge pengar men samtidigt också kommersiellt utnyttja idrotten.

Herr Norrby förstärker bilden av sin aningslöshet genom att försvara Årcarrangemanget. Om jag minns hans ordval rätt sade han ungefär så att inte kan man väl se att det var några firmapengar bakom det arrangemanget. Det är klart att man inte kan se profiten; man kan inte se den smygande kommersialismens verkningar underifrån, man kan inte se värderingarna, man kan inte se det beroende den skapar, man kan inte se det främjande av elit- och konkurrensanda som den för in i idrotten och den kändiskult som den för med sig. Inte heller kan man se tillbakasättandet av korporationsidrotten, den breda idrotten, kvinnoidrotten, handikappidrotten, de ungas idrott – allt detta som inte är kommersiellt intressant.

Får jag tolka herr Norrbys inställning så att han accepterar idrottens kommersialism bara han själv inte kan se den?

Herr NORRBY (c) kort genmäle:

Herr talman! Kanske vi skall diskutera Doroteaföretaget en sista gång.

Givetvis räknade företaget kallt med att det skulle få nytta av de pengar som gavs till arrangemanget i Åre. Skall jag tolka vpk:s uppträdande här i kammaren så att ni inte är ett dugt intresserade av hur det går

för det här Doroteaföretaget? Det betyder dock en hel del för företaget, och det är kanske anledningen till att företaget har valt den här vägen. Givetvis har företaget en oerhörd stor fördel av att via TV få gå ut över de nordiska länderna och även långt utanför de nordiska länderna och peka på den industriprodukt som det framställer.

Jag vill inte påstå att vi skall bli beroende av firmapengar, men jag tillbakavisar en sista gång att vi är beroende av dem och att det skulle föreligga någon styrning.

När det gäller tipsmedlen vill jag fråga: Om vi skulle införa systemet att öronmärka pengarna till den svenska idrotten, hur skulle vi då kunna överföra tipsmedlen, som ju kommer från fotbollen, till simning, orientering, skidsport? Jag tror att vi skall vara mycket rädda för att skapa sådana incitament inom vår idrottsrörelse att vi får den här debatten om öronmärkta pengar. Vi skall vara glada över att Riksidrottsförbundet fritt får förfoga över statliga medel som inte är öronmärkta.

Ett sista inlägg när det gäller vpk:s medverkan i denna fråga. Redan i centermotionen 85 år 1975 tog vi upp frågan om idrottens inriktning särskilt med tanke på breddidrotten. Vi begärde i motionen en utredning om följderna för den svenska idrotten. Vpk röstade ner den tillsammans med socialdemokraterna. Det är alltså ett ganska nymornat intresse jag spårar hos vpk i dessa frågor när ni nu med brösttoner går till storms mot de andra partierna och säger att de är totalt ointresserade av den här frågan. Det är vi inte.

Herr KNUTSON (m):

Herr talman! Jag hade egentligen tänkt tala om båtsporten med anledning av en motion som herr Dahlberg och jag har väckt, men jag har lyssnat till den här debatten om idrotten och dess eventuella kommersialisering.

Det är alldeles uppenbart att man från vpk:s sida vill misstänkliggöra idrotten såsom styrd av företagen. Men det förhållandet att idrotten i viss mån är beroende av reklampengar behöver ju inte innebära att den är styrd. Jag tror, herr talman, att det företag som medvetet skulle försöka styra idrotten snabbt skulle göra sig omöjligt i de sammanhangen.

Men det finns samtidigt en sanning i den kritik som framförts i den här debatten, och det är att det är beklagligt att idrotten skall vara så pass beroende av reklampengar som den är. Det är faktiskt inte särskilt roligt att se alla dessa levande reklampelare i alla sammanhang och att skyltar och stora plakat bokstavligen skymmer en del av själva idrottsutövandet.

Men jag tror, herr talman, att den nya regeringen slagit in på en väg som gör att vi kan förvänta ökade anslag till idrotten. Jag tror också att man ute i landstingen, där jag själv har varit med om debatter i denna fråga, kommer att vara beredd att anslå medel, så att idrotten blir allt mindre beroende av reklamanslag.

Får jag sedan rent allmänt konstatera att det är ett mycket stort och viktigt område som behandlas i kulturutskottets betänkande nr 33. Idrot-

ten har en enorm betydelse i vår nation, inte minst för ungdomens fysiska fostran.

I betänkandet behandlas också en motion om båtsporten, en sport som fått allt större omfattning och som har en väldig bredd i vårt land. Praktiskt taget alla familjer har eller vill skaffa sig en båt, liten eller stor. Herr Dahlberg och jag har motionerat om en särskild lånefond till båtsportens fromma, och herr Dahlberg har nyss gett kammaren en del väsentliga synpunkter på den problematik som vi tagit upp i motion nr 745.

Herr talman! Jag vill instämma med herr Dahlberg, och i likhet med honom tolkar jag utskottets skrivning över vår motion som positiv. Utskottet hänvisar till fritidsbåtsutredningen, och jag vill därför inte ställa något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan. Men jag vill gärna understryka hur angeläget det är att båtsporten får tillgång till lånekapital för att bygga och bygga ut fritidsbåtshamnar i den utsträckning som behövs. Behovet är mycket stort.

Jag anser i likhet med herr Dahlberg att båtklubbarna är bäst skickade att stå för den här verksamheten. Det finns i båtklubbarna ett enormt engagemang från medlemmarnas sida för att göra idella insatser, dvs. att båtägarna själva gör gemensamma insatser för att bygga bryggor, båt-skjul och upptagningsplatser. Men man behöver låna pengar till material.

I min hemstad Karlstad har vi lysande exempel på båtklubbarnas verksamhet, men bristen på kapital lägger ofta hinder i vägen för båtklubbarnas planer på fritidsbåtshamnar. Kommunerna har som bekant också ont om pengar, och angelägna projekt av det här slaget skjuts på framtiden. Så är det runt om i landet.

I Karlstad har vi en lång kö av båtägare och blivande båtägare, som söker bryggplatser för sina båtar – antingen mindre båtar som bara har en aktersnurra eller något större segelbåtar med ett displacement på ett par ton. Men kommunen har alltså en lång kölista, och man råder de sökande som ännu inte skaffat någon båt att vänta med båtköpet några år – observera *några år!*

Tänk om vi hade haft samma problem med bilparkeringen, så att blivande bilägare skulle få beskedet att det inte är någon idé att de skaffar sig en bil, eftersom de får vänta några år innan de får någonstans att ställa den!

Det rådande förhållandet är beklagligt inte bara för båtälskarna utan också för båtindustrin i vårt land, som börjar få problem med avsättningen. Varsel om permitteringar föreligger. Samtidigt finns det alltså många människor som vill köpa båt men som inte kan få någon bryggplats, dvs. en plats att förtöja båten vid. Detta gäller främst segelbåtar men även, såsom jag nämnt, mindre båtar.

En statlig lånefond skulle lösa de väsentliga problemen när det gäller att bygga fler hamnanläggningar. Båtklubbarna är redo. Jag hoppas att den nya regeringen skall ta välkomna initiativ också på det här området.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag behöver i och för sig inte polemisera med herr Knutson, därför att han på sitt sätt erkänner att denna kommersialisering är ett problem. Jag vill dock passa på tillfället att understryka att när vi påtalar den så är det ingen anklagelse, inget skuldbeläggande på de aktiva idrottsutövarna, utan ett konstaterande av att här försiggår en social och ekonomisk process som både direkt och indirekt gör att vissa, som vi menar, mycket viktiga sidor av den breda idrotten, vilka inte är intressanta för de rent kommersiella intressena, skjutes i bakgrunden. I stället görs en mängd bisaker till huvudsaker därför att de är av värde för de kommersiella intressena. Det hotar, menar vi, att urholka idrottens innehåll på ett icke önskvärt sätt. Staten bör alltså ta ansvar för att förhindra att idrotten hamnar i en tvångssituation. Det är vad vi har sagt.

Jag kan slutligen försäkra herr Norrby att jag på den tiden centern var i opposition tog del av en otrolig mängd motioner från centern om stöd till idrotten. Vi inom vpk-gruppen läste dem och tyckte att de var intressanta och i många stycken bra. Vad yrkar man då, frågade vi oss. Jo, nästan alltid yrkade man på en utredning. Vi tyckte att det var skäligen meningslöst att understödja den typen av illusionspolitik. Hade ni under er oppositionstid fått alla era motioner om utredningar bifallna, skulle det inte ha funnits en enda ordinarie tingsdomare i landet som utövade sin tjänst, utan alla skulle ha varit sysselsatta i de utredningar som centerpartiet hade föreslagit.

Herr FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Jag kan återknyta till detta Doroteaföretag. Men det är inte bara det företaget som genom reklam i idrottssammanhang vill visa upp sin produktion. Det gäller också Modo, Volvo och en del andra multinationella företag, för att inte glömma Adidas, som stått bakom jippot Superstars i TV. Dessa företag har intressen inom idrotten så länge de får pengar tillbaka. När så inte längre är fallet står sig idrotten slätt. Vi menar att det skall finnas samhällseliga pengar som ger idrotten möjlighet att verka. Det skall inte behövas pengar från olika jippobetonade eller kommersiella intressen.

Herr Norrby talade om tipsmedlen och öronmärkning av pengar. Vi menar inte att så mycket pengar skall gå till exempelvis fotbollen i relation till hur mycket som kommit in genom tipset. Vi menar i stället att de ca 450 milj. kr. som tipset tar in skall gå tillbaka till idrotten. Det är tre gånger så mycket som regeringen vill satsa på idrotten varje år. I ärlighetens namn skall väl sägas att samhällets stöd, som vårt förslag nu ligger, kommer att uppgå till ca 225 milj. kr., dvs. halva det belopp som kommer in genom tipset. Men med en uppräknig på tre år skulle samma belopp som nu tas in genom tipset gå till idrottslig verksamhet.

Både herr Knutson och herr Norrby påstår att dessa sponsorer, kommersiella intressenter, inte skulle styra delar av idrotten. I mitt inledningsanförande talade jag om den s. k. skidpoolen, i vilken åtta företag

ingår. Dessa företag ger Skidförbundet 300 000 kr. Nu hotar man att dra in dessa pengar, vilket skulle medföra ekonomiska svårigheter för Skidförbundet. Anledningen till detta är att Skidförbundet tillsammans med Kooperativa förbundet försöker ta fram billigare skidor än vad dessa åtta företag vill lansera på marknaden. Kooperationen har i samarbete med Skidförbundet fått fram bra skidor till relativt billigt pris. Det tycker inte poolfirmorna om. Det kan minska deras profit. De vill naturligtvis sälja sina dyrare grejor med olika krusiduller och märken på.

I denna ekonomiska exploatering ingår att intala vanliga turiståkare att de inte kan ta sig fram på annat än de rena lyxskidorna, som kostar så mycket mer pengar. Det gäller f. ö. inte bara skidsporten. Vi kan t. ex. se på bordtennisen, där grundskoleelever redan i de lägsta klasserna fås att tro att man måste ha toppendyra världsmästarracketar för att över huvud taget kunna lira pingis.

Nej, jag tycker att man med öppna ögon skall se den verklighet som råder. Man kan nog inte påstå annat än att det trots allt är de ekonomiska intressena som i alltför hög grad styr idrotten och det idrottsliga utövandet. Vi anser att man med ett rejält stöd till idrotten skulle kunna få bort detta beroende.

Herr KNUTSON (m):

Herr talman! Herr Franzén försökte möjligen definiera vad han menar med styrning av idrotten. Jag är inte alldeles säker på att han lyckades. Men låt oss göra klart att inflytande och styrning är två skilda saker, i all synnerhet som ett inflytande över ett enstaka arrangemang – vilket möjligen kan åberopas såsom exempel från den sida som vill misstänkliggöra idrotten – självfallet inte skall jämföras med den form av dirigerering som dessa inlägg från vpk ger intryck av. Massor av enstaka idrottsarrangemang har anordnats av tidningar. Det är någonting som jag tidigare inte har hört någon kritik mot. Tvärtom har det ansetts vara ett vällovligt syfte.

Herr Svensson i Malmö sade att vpk inte vill misstänkliggöra idrotten – åtminstone inte han. Men han talade om att man "urholkar". Han åberopade det yttrande jag fällde och som jag kan upprepa, nämligen att det naturligtvis är tråkigt att idrotten i stor utsträckning skall vara beroende av reklampengar. Men jag ser detta med levande reklampelare närmast som ett estetiskt problem.

Här har vi emellertid, herr talman, ett område där diskussionen alldeles säkert kommer att fortsätta till dess att samhället har möjlighet att gå in med större summor än i dag. Jag tror att idrotten kommer att få en ännu viktigare plats i samhället. Den har dessutom väldigt stor betydelse för ungdomens fostran.

Herr FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Det är inte så som herr Knutson har uppfattat oss – det skulle ju verka underligt – att vi menar att de kommersiella intressena

skall tala om att bollen skall spelas så och så, utan det är fråga om vilka bollar som skall spelas. Vi kan se på gårdagens TV-debatt i Kvällsöppet. Representanten för Handikappidrottsförbundet förklarade att man i mycket stor utsträckning var i behov av jippon Kungafondens pengar för att bedriva sin verksamhet. Vi tycker att det är fullkomligt vansinnigt att man skall vara beroende av sådana gåvor. Det är också vansinnigt att samhället inte ställer upp och stöder dessa grupper i den omfattning som är behövligt.

Beträffande kommersiella intressens inverkan på idrotten har vi i vår motion begärt – och där kanske herr Knutson kan vara överens med oss, eftersom han ändå har kommit till klarhet om att dessa saker förekommer – att man tillsätter en parlamentarisk utredning för att se under vilka former det kommersiella greppet över idrotten utövas och hur man skall kunna bryta det.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! I sin iver att slippa tala om kontroversiella ting har nu herr Knutson kommit in på estetikens område. För honom är kommersialismen inom idrotten ett estetiskt problem. Tydligt är då också den konkurrensmentalitet och den överdrivna stjärnidrottsdyrkan som kommersialismen ger upphov till uteslutande ett estetiskt problem. Undanskjutandet av kvinnoidrotten, undanskjutandet av handikappidrotten, undanskjutandet av det breda tysta arbetet inom idrottsrörelsen – sådant som inte är direkt kommersiellt intressant – allt detta ser han inte, för hela saken är för honom ett estetiskt problem.

När man hör sådana aningslösheter, blir man ytterligare förstärkt i uppfattningen att vi faktiskt har angripit ett problem, eftersom folk tycks vara så rädda för att diskutera det här öppet och ärligt.

Herr KNUTSON (m):

Herr talman! Jag konstaterar – som så många andra troligen gör – att det är en typisk vokabulär som vpk har fört in i debatten. Det kommersialiserade, förhatliga samhället håller alltså på att förgöra även idrotten här i landet.

Det vore intressant att veta om man skulle kunna precisera sig från vpk-håll. Det finns ju ett utländskt system för att styra idrotten från statens sida, från de politiska makthavarnas sida. Det är att göra idrottsutövarna till statstjänstemän, att göra dem till officerare med exempelvis överstelöjtnants grad, över huvud taget att den centrala överheten tar ett fast grepp över idrotten och styr den i syfte att också understryka nationens storhet på det politiska området. Vill vpk ha statsanställda idrottsmän även i Sverige?

Idrotten har också en estetisk betydelse, det torde icke kunna förnekas från något håll. F. ö. vet vi att ungdomsidrotten, korpidoften och breddidrotten arbetar i hägnet av elitidrotten. Utan elitidrott får vi inte den bredd i ungdomsidrotten som vi kan glädja oss åt i vårt land i dag.

Överläggningen var härmed slutad.

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till statens
ungdomsråd,*

m. m.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1142 av herr Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 33 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1142.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 293

Nej - 9

Herr andre vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

§ 22 Anslag till statens ungdomsråd, m. m.

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1976/77:34 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till statens ungdomsråd samt ungdomsorganisationerna m. m. jämte motioner.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast den punkt, vid vilken under överläggningen framställdes särskilda yrkanden.

Punkten 1 (Statens ungdomsråd: Förvaltningskostnader. Statens ungdomsråd: Utrednings- och informationsverksamhet.)

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) under punkterna B 57 och B 58 (s. 175-178) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1977/78 till Statens ungdomsråd: Förvaltningskostnader anvisa ett förslagsanslag av 1 388 000 kr. och till Statens ungdomsråd: Utrednings- och informationsverksamhet ett reservationsanslag av 887 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1976/77:741 av herr Andersson i Lycksele m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen gav regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande riktlinjer för statens ungdomsråds kartläggning av fritidens kommersialisering.

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till statens
ungdomsråd,
m. m.*

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Statens ungdomsråd: Förvaltningskostnader för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 1 388 000 kr.,
2. att riksdagen till Statens ungdomsråd: Utrednings- och informationsverksamhet för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 887 000 kr.,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:741.

Reservation hade avgivits av herrar Andersson i Lycksele, Leander och Green, fru Johansson i Uddevalla, herr Bladh, fru Rönning samt herr Klöver (samtliga s) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:741 som sin mening gav till känna för regeringen vad i motionen anförts angående riktlinjerna för en planerad studie av det kommersiella fritids- och kulturutbudet.

Herr BLADH (s):

Herr talman! I betänkandet 1976/77:34, som gäller anslag till statens ungdomsråd samt ungdomsorganisationerna m. m., är utskottet i stora drag enigt. Det råder dock inom några områden olika uppfattningar, till vilket jag skall knyta an.

Under punkten 1, statens ungdomsråd, finns delade meningar. I propositionen redovisas bl. a. att ungdomsrådet begärt medel för en studie av hur det kommersiella fritids- och kulturutbudet påverkar ungdomens fritidsförhållanden. För ändamålet beräknas ett belopp av 200 000 kr. Det förutsätts vidare att det skall ankomma på regeringen att utfärda de närmare riktlinjerna för genomförandet av studierna.

Utskottets borgerliga majoritet tillstyrker propositionen och avstyrker därmed även ungdomsrådets hemställan att självt få utforma direktiven för kartläggningen.

Ungdomsrådet har i sin skrivelse till regeringen angett följande delmål:

1. att försöka ge en bild av ungdomars faktiska fritids- och kulturkonsumtion och av deras inställning till denna,
2. att i kontakt med organisationslivet studera hur det kommersiella fritids- och kulturutbudet påverkar ungdomars totala miljö,
3. att i kontakt med organisationslivet studera hur det kommersiella fritids- och kulturutbudet påverkar ungdomsorganisationernas arbetsvillkor, samt
4. att i kontakt med organisationslivet ge underlag för förslag till åtgärder i syfte att motverka kommersialismens negativa verkningar.

I motionen 1976/77:741 av herr Andersson i Lycksele och de övriga socialdemokratiska ledamöterna i kulturutskottet framhålls de nämnda

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till statens
ungdomsråd,
m. m.*

delmålen samt noteras vidare att vid alla tidigare utredningar som ungdomsrådet tagit initiativ till har ungdomsrådet självt fått utforma direktiven för dessa. I reservationen vid punkten 1 framhåller de socialdemokratiska ledamöterna i kulturutskottet detta och ansluter sig sålunda till synpunkterna i motionen 741.

I reservationen fastslår vi vidare, i likhet med statens kulturråd och konsumentverket, att det är angeläget att en studie av det kommersiella fritidsutbudet och ungdomsorganisationernas arbetsmöjligheter kommer till stånd. Det finns en bred uppslutning bakom uppfattningen att stora risker är förknippade med det profitinriktade kommersiella fritids- och kulturutbudets utveckling. Det kommersiella fritids- och kulturutbudet påverkar alla grupper i samhället. Särskilt viktigt är det förhållandet att de unga människorna är mest utsatta för utbudet.

Föredragande statsrådet har betonat betydelsen av kartläggningen och har särskilt framhållit hur angeläget det är att undersöka hur barn- och ungdomsverksamheten skall kunna bli mer attraktiv och sålunda bli ett verkligt alternativ, så att den verkar för en god fritid.

Men att sträcka sig så långt som att ge det organ som håller i ungdomsfrågorna, nämligen ungdomsrådet, förtroendet att självt utforma direktiven gör man inte. Det är förvånansvärt att varken statsrådet eller den borgerliga utskottsmajoriteten vill ansluta sig till en förut självklar praxis. Misstroendet mot ungdomsrådet är beklagligt. Om någonsin är det nu angeläget att ett förtroendefullt samarbete kan skapas. Behovet av ungdomsorganisationernas arbete tillsammans med och i SIA-skolan är dokumenterat, och samarbetet måste byggas ut.

Under punkten 2 behandlas ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. Här är utskottet i stora drag enigt. Dock vill de socialdemokratiska ledamöterna i ett särskilt yttrande framhålla följande beträffande överflyttningen av bidragsgivningen till Förbundet Skog och ungdom och Jordbrukarungdomens förbund från jordbrukshuvudtiteln till utbildningshuvudtiteln. Vi motsätter oss inte överflyttningen som sådan men noterar att det är mycket små förbund. Förbundet Skog och ungdom har endast 64 rapporterade medlemmar och Jordbrukarungdomens förbund har ca 1 200 medlemmar, varav ungefär hälften är äldre än 25 år. Vi har alltså tillstyrkt överflyttningen av bidragsgivningen i båda fallen men framhåller att bidrag i den ordning som nu föreslagits dock kan godtas endast övergångsvis. Vidare säger vi att det i fortsättningen måste gälla samma normer för dessa som för övriga organisationer.

Beträffande övriga delar av betänkandet, punkterna 3 och 4, är utskottet enigt. Det kunde beträffande anslagens storlek vara av intresse att jämföra med idrottsdebatten för en stund sedan, men det skall jag inte göra.

Herr talman! Jag vill med det anförda yrka bifall till utskottets hemställan under punkterna 2, 3 och 4 samt till den socialdemokratiska reservationen vid punkten 1.

Ondsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till statens
ungdomsråd,
m. m.*

Herr NORRBY (c):

Herr talman! Kulturrådskottet har under årens lopp ägnat betydande tid och intresse åt de viktiga ungdomsfrågorna. Statens ungdomsråd har i det sammanhanget gjort ett betydelsefullt och värdefullt arbete. Ungdomsrådets ställning har vid några tillfällen ifrågasatts. Kulturrådskottet har dock tillbakavisat sådana propåer.

Vi har inte ändrat mening utan vi hälsar med tillfredsställelse den förstärkning av resurserna som har föreslagits i budgetpropositionen. Särskilt glädjande är den kraftiga uppräkningsen av bidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet. Den nya regeringen har sålunda tillgodosett ett redan 1971 framfört krav om att bidraget skall utgå med 10 kr. per sammankomst. Dessutom sänks åldersgränsen för erhållande av bidrag från 12 till 7 år. Därmed uppfylls också ett gammalt krav som inte har varit till gagn för ungdomsorganisationerna.

Sänkningen av åldersgränsen och höjningen av sammankomstbidraget har medfört att anslaget har höjts med inte mindre än 30 milj. kr. Utöver detta har också regeringen uppfört ett nytt anslag på 25 milj. kr. som skall utgå som bidrag till allmän fritidsverksamhet i kommuner. Bidraget skall syfta till att garantera ett utbud av fritidsverksamhet efter skoldagens slut. Bidraget bör användas för stöd och stimulans till föreningslivets verksamhet i den allmänna fritidsverksamheten och skall ses som ett komplement till det statliga lokala aktivitetsstödet och till kommunernas egen bidragsgivning.

Sammantaget har alltså anslagen nära fördubblats sedan föregående år. Det torde klart framgå att ungdomsrådet mot denna bakgrund kommer att få en viktig funktion vid medlens fördelning.

Med anledning av de förslag som regeringen lagt fram och som utskottet behandlar i betänkandet 34 har två motioner väckts. Den ena motionen, 741 av herr Andersson i Lycksele m. fl., behandlar frågan om ungdomsrådets kartläggning av fritidens kommersialisering.

Ungdomsrådets förslag om en studie av hur det kommersiella fritidsutbudet påverkar ungdomens fritidssituation och ungdomsorganisationernas arbetsmöjligheter har mött ett positivt gensvar hos kulturrådet och konsumentverket. Båda myndigheterna har framhållit det angelägna i att studien kommer till stånd och därvid redovisat vissa, i propositionen inte närmare angivna, synpunkter på uppläggningsen av densamma.

I propositionen betonas betydelsen av kunskaper om vilka faktorer som påverkar barns och ungdomars val av fritidsaktiviteter. Som det inte minst angelägna framhålls att man undersöker hur barn- och ungdomsorganisationernas verksamhet skall kunna bli ett attraktivt alternativ. För att ungdomsrådet skall få möjlighet att genomföra en studie av dessa frågor föreslås i propositionen en medelsanvisning av 200 000 kr. under det nya anslaget Statens ungdomsråd: Utrednings- och informationsverksamhet.

Utskottet finner i likhet med statens kulturråd och konsumentverket att det är angeläget att en studie av det kommersiella fritidsutbudet och

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till statens
ungdomsråd,
m. m.*

ungdomsorganisationernas arbetsmöjligheter av den typ som statens ungdomsråd föreslagit kommer till stånd. Några invändningar mot detta har inte gjorts i propositionen. Syftet med motionen 741 är att betona vikten av att den modell för arbetet och den inriktning av detta som statens ungdomsråd redovisat får ligga till grund för de riktlinjer som regeringen avser att utfärda. Utskottet vill för sin del understryka att det enligt propositionen är avsikten att ungdomsrådet, som utarbetat förslag till studien, också skall genomföra densamma. Det uttalande som görs i propositionen om att det ankommer på regeringen att utfärda de närmare riktlinjerna för genomförandet av studien får ses som ett uttryck för den betydelse som bör tillmätas detta arbete, men utesluter givetvis inte att det kan bli fråga om ytterligare samråd och överväganden innan riktlinjerna anges. Utskottet förutsätter emellertid att ungdomsrådets eget förslag till uppläggning av arbetet kommer att vara en väsentlig grund för det kommande utredningsarbetet och finner det betydelsefullt att ungdomsrådet ges resurser att genomföra studien. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet det inte erforderligt att riksdagen gör något uttalande i fråga om riktlinjerna för studien och avstyrker därför motionen 741.

När det gäller bidraget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet kan bara noteras att utskottet föreslår att JUF skall få ett jämfört med föregående år oförändrat anslag på 290 000 kr.

Slutligen har utskottet haft att behandla motionen 749, vari bl. a. yrkas att regeringen utarbetar ett förslag om en genomtänkt och samordnad bidragspolitik till föreningslivet, som inte diskriminerar barn- och ungdomsorganisationerna.

Frågan om en översyn av de utgående bidragen är ju inte någon ny fråga. Vi har bl. a. från centerpartiet i flera år krävt en översyn, och utskottet har mycket utförligt redovisat hur ärendet tidigare har behandlats. Ett bifall till de förslag i fråga om ungdomsverksamheten som lagts fram i årets budgetproposition (bil. 12) kommer att innebära en mycket betydande ökning av den sammanlagda medelsanvisningen till denna verksamhet. Av denna ökning hänför sig 25 milj. kr. till det nya anslaget Bidrag till allmän fritidsverksamhet i kommuner. Detta nya bidrag syftar till att garantera ett utbud av fritidsverksamhet efter skoldagens slut. Det är avsett att användas som stöd och stimulans för föreningslivets medverkan i den allmänna fritidsverksamheten. Det utgör ett komplement till det statliga lokala aktivitetsstödet och till kommunernas egen bidragsgivning.

I propositionen uttalas att ett av statens ungdomsråd framlagt förslag om hanteringen av det nya bidraget bör kunna bilda utgångspunkt för den närmare utformningen av bidragssystemet. Utskottet har ingen erinran häremot och inte heller mot vad som i övrigt i propositionen anförts om användningen av det nya bidraget. Utskottet tillstyrker därför att riksdagen godkänner de i propositionen förordade riktlinjerna för bidrag till allmän fritidsverksamhet i kommuner. Likaså tillstyrker utskottet

den föreslagna medelsanvisningen på 25 milj. kr.

De beslut angående det statliga stödet till ungdomsverksamheten som riksdagen fattat under de senaste åren markerar den växande betydelse som självständigt verkande ungdomsorganisationer har i det svenska samhället. Samtidigt härmed har det – som framgått av det föregående – ansetts nödvändigt med en översyn av samhällets totala stöd till den inom olika organisationer bedrivna ungdomsverksamheten.

Med utgångspunkt i det av riksdagen vid förra riksmötet fattade beslutet om föreningslivets medverkan i den allmänna fritidsverksamheten har i motionen 749 yrkats att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag om en genomtänkt och samordnad bidragspolitik på föreningslivets område (yrkande 1). Motionärerna anser också att riksdagen bör anhålla om förslag om hur organisationerna skall medverka i den allmänna fritidsverksamheten, det utvidgade fritidshemmet och under den samlade skoldagen på sikt samt om hur denna medverkan skall finansieras (yrkande 2). Slutligen anhålls i motionen också att riksdagen hos regeringen skall anhålla om förslag utifrån principen om prioritering av barn- och ungdomsverksamhet i föreningsregi före den i samhällelig regi, i syfte att ge barn och ungdom större möjligheter att genom sina organisationer gemensamt forma och ansvara för sin fritid.

Det översynsarbete i fråga om samhällets totala stöd till ungdomsorganisationernas verksamhet varom utskottet flera gånger uttalat sig har fått ytterligare aktualitet med anledning av den beslutade reformen angående skolans inre arbete (SIA). Utskottet finner det mot den bakgrunden självklart att man från statsmakternas sida fortsättningsvis med stor uppmärksamhet följer utvecklingen av de organisatoriska och ekonomiska betingelserna för ungdomsorganisationernas verksamhet, inte minst med hänsyn till den roll som organisationerna avses få i skolans inre arbete. Utskottet räknar med att de synpunkter som anförts i motionen 749 därvid också kommer under övervägande. Utskottet finner det inte erforderligt att riksdagen gör de framställningar till regeringen som yrkats i denna motion, som därför avstyrks.

Herr talman! Jag vill med det anförda yrka bifall till utskottets betänkande på alla punkter.

Herr BLADH (s) kort genmäle:

Herr talman! Det bör uppmärksammas att de uppräknningar som herr Norrby nu redogjort för är gamla "synder". De är beställningar från den gamla regeringen, men de blir ju inte sämre för det.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Låt mig först, med instämmande i vad herr Bladh yttrade, säga att det, när man ser hur regeringen har behandlat barn- och ungdomsorganisationerna, kanske är tur att det var vårriksdagen med en socialdemokratisk regering som fattade beslutet om sänkningen av åldersgränserna för det lokala stödet till sju år och som också fattade be-

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till statens
ungdomsråd, m. m.*

slutet om anslaget på 25 milj. kr. till den allmänna fritidsverksamheten, som nu enligt den borgerliga regeringens förslag har krympts till 22,5 milj. kr.

Jag begärde ordet, herr talman, därför att jag tillsammans med min partikamrat Ove Karlsson har en motion som berör ungdomsorganisationerna. När man lyssnar till debatten om idrotten kan man ju lätt få intrycket att idrotten i förhållande till andra organisationer är oerhört diskriminerad ur anslagssynpunkt, men om man jämför idrotten med barn- och ungdomsorganisationer finner man att de som företräder barn- och ungdomsorganisationerna får finna sig i att den borgerliga regeringen har räknat upp det centrala stödet till dessa organisationer med bara 8 %. Det är inte ens tillräckligt för täckning av inflationen. Vad däremot gäller idrotten har där skett en uppräknings med 20 %. Det är bl. a. detta förhållande som tas upp i vår motion. Även om ålderssänkningen i samband med det lokala stödet i och för sig är oerhört positiv, skall vi komma ihåg att det är idrottsorganisationerna som till huvuddelen lägger beslag på detta stöd – f. n. omkring 80 % av dessa pengar.

När herr Norrby läste upp att-satserna i vår motion glömde han den sista delen av den första att-satsen, nämligen att vi vill ha en genomtänkt och samordnad bidragspolitik till föreningslivet som inte diskriminerar barn- och ungdomsorganisationerna. Jag anser således att man bör se bidragshöjningarna i relation till varandra.

För den andra att-satsen redogjorde herr Norrby – såvitt jag kommer ihåg – helt riktigt. Organisationerna kommer att ställas inför helt nya uppgifter, bl. a. genom förslagen i SIA-utredningen om den samlade skoldagen. De skall dessutom ha praktiska möjligheter att genomföra sin reguljära verksamhet. Under det första året ställer man också medel till förfogande – 22,5 milj. kr. – men det saknas fortfarande en samlad syn på hur verksamheten skall finansieras och understödjas på längre sikt.

Den tredje fråga som vi tar upp i vår motion handlar om principen om prioritering av barn- och ungdomsverksamhet i föreningsregi före verksamhet i samhällelig regi. Också där menar vi att man genom en översyn bör ge organisationerna större möjligheter att vara med och forma verksamheten så att barn och ungdomar själva kan få ansvara för sin fritid.

Jag inser, herr talman, det meningslösa i att yrka bifall till en motion som ett enhälligt utskott, om än med en ganska positiv skrivning, har avslagit. Jag avstår därför ifrån att ställa något yrkande på den punkten.

Under punkten Stöd till idrotten hade vi en debatt om kommersialismen. Jag är glad över att utskottets borgerliga majoritet jämfört med det föredragande statsrådet har gjort en starkare markering av kommersialismen. Statsrådet säger i propositionen: "Jag delar uppfattningen att det är viktigt att vi skaffar oss bättre kunskaper om vilka faktorer som påverkar barns och ungdomars val av fritidsaktiviteter. Inte minst är det angeläget att undersöka hur barn- och ungdomsorganisationernas verksamhet skall kunna bli ett attraktivt alternativ." Utskottet gör för

sin del en klarare markering och säger:

”Utskottet finner i likhet med statens kulturråd och konsumentverket att det är angeläget att en studie av det kommersiella fritidsutbudet och ungdomsorganisationernas arbetsmöjligheter av den typ som statens ungdomsråd föreslagit kommer till stånd.” Utskottet förutsätter också ”att ungdomsrådets eget förslag till uppläggning av arbetet kommer att vara en väsentlig grund för det kommande utredningsarbetet och finner det betydelsefullt att ungdomsrådet ges resurser att genomföra studien”.

Men, herr Norrby, när man nu är så positiv till att denna undersökning görs och när man säger ja till de förutsättningar som ungdomsrådet har angivit, varför kan man då inte som de socialdemokratiska reservanterna vill ta steget fullt ut och säga att ungdomsrådet skall få fullfölja utredningen på det sätt som det vill? Det har aldrig tidigare förekommit att regeringen har gått ut och givit direktiv till statens ungdomsråd om hur de utredningar som ungdomsrådet har föreslagit skall genomföras. Den borgerliga inställningen är desto mer förvånande som ungdomsrådet ju är det statliga utredningsorganet på det barn- och ungdomspolitiska området. Jag måste säga att jag tycker att de borgerliga gör sig skyldiga till något av en undervärdering av de möjligheter som ungdomsrådet har när det gäller att verka på det här området. Dessutom är rådets förslag enhälligt. Företrädare för de olika borgerliga ungdomsförbunden har ställt sig bakom det förslag som ungdomsrådet lämnat in till regeringen.

Jag skall inte ta upp syftet med kartläggningen, för det framgår såväl av den socialdemokratiska reservationen som av vad herr Bladh sade. Men jag skall bara säga några ord till slut om avsikten med kartläggningen. Vi vill genom denna kartläggning från ungdomsrådets sida ge organisationerna möjligheter att utifrån de egna värderingarna diskutera kommersialismens negativa verkningar. Vi menar att det är samhällets uppgift att ge organisationerna service för att de i sin verksamhet skall få möjligheter att i ett demokratiskt samhälle bilda opinion och vidta alternativa åtgärder. Man skall också från samhällets sida kunna vara med om att föreslå samhällseliga åtgärder för att motverka kommersialismens negativa effekter.

Vi hoppas med denna undersökning även kunna ge ett mer långtgående förslag till reformer på det fritids- och kulturpolitiska området.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Herr NORRBY (c) kort genmäle:

Herr talman! Till stora delar kan jag bara instämma i Åke Gustavssons syn på ungdomsrådets ställning och betydelse. I mitt första inlägg försökte jag också betona detta. Jag konstaterade även att det är riktigt och på sin plats att statens ungdomsråd får ökade medel till sin verksamhet. Jag tror inte att det råder några delade meningar om detta mellan oss två.

Vi har sagt i betänkandet att vi förutsätter att kartläggningen kommer

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till statens
ungdomsråd, m. m.*

att göras helt i enlighet med vad ungdomsrådet här har föreslagit. Med tillfredsställelse noterar jag att Åke Gustavsson också har märkt den uppstramning som vi har gjort i fråga om detta i skrivningen.

Sedan var jag faktiskt så pass finkänslig, herr Gustavsson, att jag inte citerade vad ni motionärer har sagt om den utredning, där ni talar om ett genomtänkt förslag som inte diskriminerar barn- och ungdomsorganisationer. Jag har nämligen fattat detta som kritik mot den föregående regeringens sätt att handlägga dessa frågor. I det sammanhanget måste man notera att vi i åratal har fordrat en översyn, en belysning av den här frågan, med en redogörelse för hur regeringen ser på frågan – om det sammanlagda samhälleliga stödet till ungdomsorganisationerna utgår efter de principer som vi förordar.

Åke Gustavsson säger – och det kanske var en åsnespark – att det var tur att den gamla regeringen lade fram förslaget om sänkning av åldersgränsen och även lade fram SIA-propositionen, så att tiokronan säkrades till dessa ungdomars sammankomster. Låt mig bara säga att jag skulle ha blivit mycket förvånad om den inte hade gjort det, med det oerhört starka tryck som jag i mitt föregående inlägg framhöll att man hade haft i den frågan alltsedan 1971, då vi framförde förslaget om sänkning av åldersgränsen och även vidhöll att sammankomstbidraget skulle utgå med 10 kr. Jag fann det helt följdriktigt att den gamla regeringen inte kunde stå emot dessa krav längre.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först tacka för den vänliga omtanken från herr Norrbys sida att inte vilja citera hela satsen, eftersom han trodde att det skulle vara en kritik mot den socialdemokratiska politiken. Men om herr Norrby hade lyssnat på vad jag sade i anförandet hade han märkt vad det hela handlar om.

För det första har vi en kostnadsutveckling som varit högre det senaste året än vad höjningen av anslaget till barn- och ungdomsorganisationerna är. Och årets budgetproposition får faktiskt den borgerliga regeringen stå för!

För det andra höjer man – i den relationen – anslaget till idrotten med 20 %; något som jag inte vill motsätta mig. Men då tycker jag också att man måste visa litet större generositet mot barn- och ungdomsorganisationerna.

Jag hoppas att man genom en översyn av de här frågorna kan få fram en politik som inte diskriminerar barn- och ungdomsorganisationerna. Jag ifrågasätter nämligen om inte en sådan politik som den borgerliga regeringen fört på den här punkten gör det.

Sedan noterar jag med tacksamhet herr Norrbys uttalande, och jag återger exakt vad han sade, nämligen att studien skall genomföras helt i enlighet med vad rådet föreslagit. Det tas till protokollet att utskottets talesman säger detta, och det är ett löfte som jag noterar med tacksamhet.

Men om studien verkligen skall genomföras helt i enlighet med vad rådet föreslagit, varför skall man då skriva direktiv från regeringens sida?

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

Herr UNCKEL (m):

Herr talman! I årets budgetproposition föreslås en kraftig uppräknig av statens stöd till ungdomsorganisationerna, en kraftigare uppräknig än vad som har varit vanligt under de senaste budgetåren. Ökningen av ungdomsanslagen är ett uttryck för det värde som statsmakterna sätter på ungdomsorganisationernas verksamhet. Genom ett differentierat föreningsliv kan unga människor erbjudas en meningsfull fritidssysselsättning och få möjlighet att utveckla sina speciella anlag och intressen. Nya organisationer föreslås också i årets budgetproposition få samhällets stöd till sin verksamhet. Många organisationer, stora lika väl som små, är den bästa garantin för mångsidighet och variation i det totala utbudet av föreningsaktiviteter.

*Anslag till statens
ungdomsråd, m. m.*

Det stöd som nu kommer ungdomsorganisationerna till del möjliggör satsningar på ett brett spektrum av aktiviteter. Staten är engagerad som bidragsgivare till de centrala organisationerna liksom till det lokala föreningslivet. Bidrag utgår också till ungdomsorganisationerna för verksamheter som statsmakterna bedömt som särskilt angelägna.

Det totala flödet av pengar från staten till organisations- och föreningslivet är alltså betydande och för bidragsmottagarna angeläget. Det är emellertid samtidigt uppenbart att de splittrade formerna för bidragsgivningen inte sällan innebär problem för organisationerna. Risk finns också för att de specialdestinerade bidragen kan verka styrande på föreningslivet, till förfång för den öppenhet och den autonomi som är det fria föreningslivets livsnerv. Riktlinjen för nödvändiga framtida reformeringar av stödet till ungdomsorganisationerna bör därför enligt min mening vara att skapa generellaste möjliga regler som möjliggör för organisationerna att själva forma sin verksamhet utan direkta eller indirekta pekpinnar.

Statens uppgift måste vara att garantera variation i det utbud av fritidsaktiviteter som erbjuds unga människor. Ett mångsidigt och livskraftigt föreningsliv är en av grundpelarna. Kommunalt anordnade och andra fritidsaktiviteter kan därutöver bidra till att bredda utbudet till gagn för alla de skilda intressen som ungdomar har. Det är enligt min mening orimligt att bara därför att vi vet att föreningsliv är stimulerande och personlighetsutvecklande utgå från att just föreningsverksamhet är den idealiska fritidsverksamheten för alla ungdomar. Somliga efterfrågar fritidssysselsättningar i andra former, sysselsättningar som av dem som efterlyser dem framstår såsom väsentliga och avkopplande.

Jag menar att debatten om annan fritidsverksamhet än den föreningsbaserade skall ses just i detta perspektiv. Också fritidsaktiviteter som drivs i annan regi än Föreningsssverige kan ha värdefulla egenskaper som unga människor finner berikande utifrån sina krav och önskemål. Tendensen att framhäva föreningsliv som det enda lyckobringande och i

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till statens
ungdomsråd, m. m.*

klump förkasta all annan fritidsverksamhet är ytterst ett slag mot det val som ungdomar träffar om den egna fritidssysselsättningen.

Det är uppenbart att föreningslivet i dag möter en konkurrens som är långt hårdare än tidigare. Till en del har denna konkurrens inneburit en minskad tillströmning av ungdomar till de traditionella ungdomsorganisationerna. Men bilden är långt ifrån entydig. Många organisationer har genom hård självprövning av sina verksamhetsformer och sitt verksamhetsutbud lyckats hävda sig väl gentemot andra typer av fritidssysselsättningar. Statligt och kommunalt stöd har därvidlag varit av stor betydelse.

Arbetet för att garantera ett vitalt föreningsliv också framöver måste till en betydande del utföras inom organisationerna själva. Det är föreningslivet som måste komma underfund med vad det är som brister när tillströmningen av medlemmar avtar och göra de anpassningar av verksamheten som ungdomar kräver.

I detta sammanhang kan den undersökning av det kommersiella fritidsutbudets utbredning och verkningar som statens ungdomsråd föreslås få medel för att genomföra spela en väsentlig roll. Att ge ungdomsorganisationerna ett rikt bakgrundsmaterial för den nödvändiga självprövningen – genom att hjälpa till att kartlägga attityder hos de ungdomar som föreningsverksamheten syftar till att engagera – är angeläget.

I sin reservation till kulturutskottets betänkande på denna punkt framhåller den socialdemokratiska minoriteten i utskottet att just den form av undersökning som statens ungdomsråd har föreslagit skall genomföras. I sak råder inga delade meningar mellan majoriteten och minoriteten vad gäller värdet av att en undersökning av det slag ungdomsrådet föreslagit kommer till stånd. Utskottets skrivning ger också klart besked på denna punkt. Vad majoriteten emellertid har velat göra är att öppna en väg för att ytterligare synpunkter på utredningens inriktning skall kunna tillföras. Att ge regeringen denna möjlighet är knappast uttryck för något bristande förtroende för statens ungdomsråds förmåga att genomföra ett värdefullt utredningsarbete – också utskottet håller ju fast vid att det är ungdomsrådet som skall genomföra utredningsarbetet – utan endast ett sätt att samstämna ungdomsrådets utredningsverksamhet med övriga åtgärder, syftande till att ge föreningslivet i allmänhet bästa möjliga arbetsbetingelser. Det är svårt att förstå hur socialdemokraterna egentligen kan ha någonting att invända mot att så många infallsvinklar som möjligt tillåts påverka utredningens inriktning och arbete.

I ett särskilt yttrande till utskottets betänkande fogar socialdemokraterna några synpunkter på bidragsgivningen till organisationerna Förbundet Skog och ungdom och Jordbrukarungdomens förbund. Utskottet menar att dessa båda organisationer, som i och med nästa budgetår föreslås övergå från jordbruksdepartementets till utbildningsdepartementets ansvarsområde, skall erhålla oförändrat anslag för det kommande året.

I sitt särskilda yttrande anför socialdemokraterna tvivel mot att organisationer med så förhållandevis få medlemmar som dessa skall erhålla

stöd av den storleksordning utskottet föreslår. Får jag, herr talman, utöver vad herr Norrby anfört på den här punkten, endast tillägga att en organisations värde inte alltid går att mäta bara genom att man räknar antalet medlemmar. Såväl Skog och ungdom som Jordbrukarungdomens förbund bedriver en verksamhet som till sin karaktär är delvis öppen, delvis inriktad på service gentemot medlemmar i andra organisationer. Genom dessa aktiviteter når man regelbundet tiotusentals ungdomar med meningsfull verksamhet. Jag tycker själv att det är uppenbart att också sådana organisationer förtjänar samhällets stöd.

Till slut, herr talman: Herr Gustavsson i Nässjö är missnöjd över att regeringen inte föreslår ett större påslag på ungdomsverksamheten än den gör. Om herr Gustavsson är så missnöjd som han lät antyda från talarstolen kan man fråga sig: Varför har inte socialdemokraterna till årets riksdag motionerat om ett starkare stöd till ungdomsorganisationerna? Det är ett krav som vi i så fall hade kunnat debattera här i kammaren. Utskottet är ju totalt enigt när det gäller bidragens storlek.

Vidare: Herr Gustavsson i Nässjö berömmar utskottet för en positiv skrivning om hans egen motion om en översyn av bidragen till ungdomsverksamheten. Den positiva skrivningen beror i grunden på att motionen som sådan nära anknyter till krav som de tre borgerliga partierna drivit i utskottet under flera år men som socialdemokraterna senast vid förra riksmötet behagade avslå här i kammaren.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Herr Unckel säger att majoriteten har öppnat en väg för ytterligare synpunkter och frågar varför socialdemokraterna är så rädda för ytterligare synpunkter när det gäller undersökningar av kommersialismen. Jag tycker att företrädarna för de tre regeringspartierna skall bestämna sig för vilken linje de skall följa. Jag var glad över att herr Norrby sade – och jag instämde i det – att den studie som skall genomföras skall göras helt i enlighet med vad ungdomsrådet föreslagit. Herr Unckel tycks ta avstånd från den uppfattningen. Jag rekommenderar er att bestämma er för en gemensam linje.

Herr Unckels anförande bekräftade min misstanke att man inte har det förtroende för ungdomsrådet som man borde ha. Det har tidigare inte förekommit att man sagt att regeringen skall utfärda direktiv till ungdomsrådet om utredningar på ungdomsområdet. De har tidigare anförtrotts åt ungdomsrådet. Jag har, måste jag erkänna, förtroende också för företrädarna för de borgerliga ungdomsförbunden i ungdomsrådet. Jag tror att de tillsammans med oss andra kan genomföra ett bra arbete.

Per Unckel säger att vår skrivning nära anknyter till de borgerliga krav om överstyrning och utredning på det ungdomspolitiska området som mitt parti tidigare år varit med om att avslå. Men när man nu från borgerligt håll år efter år har krävt utredningar och fått stryk i den

frågan av riksdagen, och när man nu när det är borgerlig majoritet i riksdagen har chansen att tillsätta en sådan utredning, då säger man nej tack! Det är en förvånande slalompolitik som man därmed demonstrerar.

Herr BLADH (s):

Herr talman! Jag tycker också att herr Unckel gör det lätt för sig när han påstår att man breddar möjligheterna till en kartläggning. Jag kan helt kort konstatera att detta är uttryck för ett misstroende mot ungdomsrådet. Det har förut haft möjligheter att självt ta initiativ. Det säger man nu nej till. Det går inte att bredda det hela med några formler, herr Unckel!

Jag tror, precis som herr Gustavsson i Nässjö, att det kan bli besvärligt att få till stånd en samordning i kommande direktiv. Misstroendet mot ungdomsrådet från den borgerliga sidan är uppenbart. Det ges inte det förtroende som det hade förut.

Herr UNCKEL (m):

Herr talman! Låt mig först, för att lugna herr Gustavsson i Nässjö, citera vad utskottet sagt när det gäller den studie vi nu debatterar. I utskottsbetänkandet står följande på s. 2-3:

”Det uttalande som görs i propositionen om att det ankommer på regeringen att utfärda de närmare riktlinjerna för genomförandet av studien får ses som ett uttryck för den betydelse som bör tillmätas detta arbete men utesluter givetvis inte att det kan bli fråga om ytterligare samråd och överväganden innan riktlinjerna anges.”

Jag har lika svårt nu som tidigare att inse vad herr Gustavsson har emot att ytterligare synpunkter inhämtas.

Det är inte uttryck för ett misstroende, herr Bladh, när vi från regeringspartiernas sida vill ha in ytterligare synpunkter i utredningsarbetet för att samstämna detta med övriga utredningsuppdrag och utredningsuppdrag som pågår inom flera olika fackdepartement. Den här formuleringen syftar till att ge bästa möjliga förutsättningar för statens ungdomsråds utredning att ge det bidrag till ungdomsorganisationernas egen självprövning, om vilket jag talade tidigare i mitt anförande.

Herr Gustavsson ställde krav på en utredning om ungdomsorganisationernas stöd på den lokala nivån.

Anledningen till att de borgerliga partierna i utskottet nu inte känner sig manade att bifalla den socialdemokratiska motionen är ju att det redan finns ett tidigare uttalande av riksdagen, vilket 1973 även hade socialdemokratisk anslutning. Då anslöt man sig till uttalandet, men förra året gjorde man det inte. För oss räcker det utredningskrav som riksdagen redan tidigare har ställt. Vi har alltså ingen anledning att gå på en motion som skulle göra den beställningen snävare än den som vi redan har fått igenom.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Om regeringen nu tillmäter denna fråga en speciell betydelse och avser att hämta in ytterligare synpunkter, att visa öppenhet och tolerans i dessa sammmanhang, måste den ha funderat väldigt mycket på denna fråga. Därför vill jag fråga Per Unckel: Vilka ytterligare synpunkter planerar regeringen att hämta in? Från vilka organisationer planerar regeringen att hämta in de synpunkterna?

Jag misstänker, om jag skall vara uppriktig, att det snarare är på det sättet att regeringen vill låsa in sig bakom dörrarna och där i tysthet utarbeta nya direktiv ungefär som man har gjort i försvarspolitiska sammanhang med frågan om det nya lätta attackplanet.

Herr UNCKEL (m):

Herr talman! Låt mig bara nämna ett exempel på en vidgning som skulle kunna vara angelägen. Om regeringen genomför den översyn av bidragsreglerna till ungdomsorganisationerna om vilken riksdagen tidigare har uttalat sig är det väl ändå rimligt att man får en viss koppling mellan en undersökning av den miljö i vilken ungdomsorganisationerna verkar och de bidrag som sedan skall användas av organisationerna för att de skall kunna fullfölja sina viktiga uppgifter?

En sådan samordning kan vara ett exempel på de ytterligare synpunkter som utskottet vill öppna möjlighet för regeringen att tillföra utredningsarbetet innan det börjar.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Till detta kan jag bara konstatera att den möjligheten finns också med de förslag till direktiv som ungdomsrådet har skrivit.

Men jag fick inte svar på min fråga: Med vilka vill man genomföra en diskussion?

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

M o m . 1 o c h 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Andersson i Lycksele m. fl. och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bladh begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 34 punkten 1 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Andersson i Lycksele m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bladh begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156

Nej - 142

Punkterna 2-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 23 Anslag till vuxenutbildning

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1976/77:19 med anledning av propositionen 1976/1977:100 såvitt gäller anslag till vuxenutbildning jämte motioner.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 4 (Bidrag till läntagarorganisationernas centrala kursverksamhet)

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) under punkten F 11 (s. 433-435) föreslagit riksdagen att till Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 21 753 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1976/77:761 av herr Alemyr m. fl. (s) såvitt gällde yrkandet att riksdagen beslutade att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ersättning till utbildning av löntagarorganisationernas skolinformatörer (yrkandet 3).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 21 753 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande utbildning av skolinformatörer skulle avslå motionen 1976/77:761, yrkandet 3.

Reservation hade avgivits

1. av herrar Alemyr, Jönsson i Arlöv, Wiklund och Gustafsson i Barkarby, fru Hjelm-Wallén samt herrar Sundgren och Hagberg i Örebro (samtliga

s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen beträffande utbildning av skolinformatörer med bifall till motionen 1976/77:761 yrkandet 3 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Punkten 7 (Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet)

Regeringen hade under punkten F 14 (s. 442–443) föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 530 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen

1976/77:766 av herr Alemyr m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen skulle

1. uttala att Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS) skulle erhålla bidrag enligt samma grunder som löntagarorganisationerna.

2. besluta att till Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 75 000 kr. förhöjt reservationsanslag på 605 000 kr.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande bidrag till KLYS enligt samma grunder som bidrag till löntagarorganisationerna skulle avslå motionen 1976/77:766, yrkandet 1,

2. att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:100 och med avslag på motionen 1976/77:766 yrkandet 2 till Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 530 000 kr.

Reservation hade avgivits

2. av herrar Alemyr, Jönsson i Arlöv, Wiklund och Gustafsson i Barkarby, fru Hjelm-Wallén samt herrar Sundgren och Hagberg i Örebro (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

1. att riksdagen beträffande bidrag till KLYS enligt samma grunder som bidrag till löntagarorganisationerna med bifall till motionen 1976/77:766 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. att riksdagen med anledning av propositionen 1976/77:100 och med bifall till motionen 1976/77:766 yrkandet 2 till Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 605 000 kr.

Punkten 8 (Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.)

Regeringen hade under punkten F 15 (s. 443–444) föreslagit riksdagen att

1. godkänna att 15 000 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till vuxenut-
bildning*

vuxenstudiestöden för budgetåret 1977/78 tillfördes anslaget Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.,

2. till Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett anslag av 1 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1976/77:274 av herr Alemyr m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen skulle avslå regeringens förslag under anslaget Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m. om statsbidrag till uppsökande verksamhet till företagarorganisationer.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen godkände att 15 000 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1977/78 tillfördes anslaget Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.

2. att riksdagen till Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m. för budgetåret 1977/78 anvisade ett anslag av 1 000 kr.,

3. att riksdagen beträffande bidrag till vissa organisationer för kostnader för uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. skulle bifalla propositionen 1976/77:100 och avslå motionen 1976/77:274

Reservation hade avgivits

3. av herrar Alemyr, Jönsson i Arlöv, Wiklund och Gustafsson i Barkarby, fru Hjelm-Wallén samt herrar Sundgren och Hagberg i Örebro (samtliga s) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen beträffande bidrag till vissa organisationer för kostnader för uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. skulle avslå propositionen 1976/77:100 och bifalla motionen 1976/77:274.

Herr JÖNSSON i Arlöv (s):

Herr talman! Utskottet har vid behandlingen av detta ärende, som gäller anslag till vissa delar av vuxenutbildningen, i stort sett varit enigt. På tre punkter har emellertid inte den socialdemokratiska minoriteten vunnit gehör för sina synpunkter, och jag vill något kommentera de reservationer som vi därför från vårt håll fogat till utskottets betänkande.

Vi ställer stora förhoppningar på de planeringsråd för samverkan mellan skola och arbetsliv – de s. k. SSA-råden – som riksdagen tidigare i år beslutat skall inrättas i varje kommun fr. o. m. nästa halvårsskifte. För att dessa planeringsråd skall fylla sitt syfte är det nödvändigt med en medverkan från de fackliga organisationerna. Detta understryks också i en gemensam skrivelse från Landsorganisationen och Tjänstemännens centralorganisation i november i fjol till utbildningsministern. Organisationerna erinrar också om att för att de fackliga representanterna skall kunna göra ett fullgott arbete och kunna fungera som resurs för skolan behövs det utbildning av dessa. Både LO och TCO har behov av att förbereda och följa upp de egna representanterna i skolverksamheten.

LO och TCO bör bedriva denna utbildning i egen regi, och den bör enligt organisationernas mening först inriktas på ledamöter i SSA-råd och i efterhand vidgas till att även omfatta de skolinformatorer som måste finnas för att den fackliga medverkan i skolan skall bli tillräcklig.

Beträffande ersättning vid facklig medverkan i undervisningen säger LO och TCO: "Skolan efterfrågar i växande utsträckning facklig medverkan i undervisningen. Arbetslivets förändring återspeglas i ett ökat intresse för demokratifrågor, facklig verksamhet och villkor i arbetslivet. SSA-råden kommer att ytterligare öka efterfrågan på arbetslivsrepresentanter till skolan.

De fackliga representanterna kommer inte in som lärare utan som extra resurs, ofta med kunskaper om ett område som kan vara av intresse för en viss klass. Kretsen av fackliga skolinformatorer måste med nödvändighet vara stor och representera skiftande yrken och sysselsättningar. Förutsättningen för ett deltagande på bred basis är att förlorad arbetsförtjänst för skolinformatoren täcks upp av samhället genom att ersättning utgår för medverkan."

Eftersom det i budgetpropositionen inte nämns någonting om betydelsen av skolinformatorer föreligger det en socialdemokratisk motion, som följer upp önskemålen från LO och TCO. Vi anser att anslaget till utbildning av löntagarorganisationernas representanter i planeringsråden också bör kunna användas till utbildning av skolinformatorer, även om naturligtvis utbildningen av den förstnämnda kategorin måste komma i första hand. De fackliga organisationerna bör själva få förtroendet att göra den lämpliga avvägningen.

Utskottsmajoriteten vill tyvärr inte ställa sig positiv till utbildning av skolinformatorer och ge organisationerna detta förtroende. Socialdemokraterna i utskottet föreslår därför i reservationen 1 att medel ur förevarande anslag skall få användas även av skolinformatorer vid sidan om råden och att riksdagen ger regeringen detta till känna.

Under punkten Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet har utbildningsministern föreslagit en höjning med 115 000 kr. Trots denna ökning av anslaget, varav huvuddelen naturligtvis går till Lantbrukarnas riksförbund, så har inte utbildningsministern velat ge föreningen Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd, KLYS, något anslag. Enligt utskottsminoritetens uppfattning är KLYS verksamhet av stor betydelse, och det är enligt vår mening också ett samhälleligt intresse att företrädarna för KLYS och de till KLYS anslutna organisationerna är fackligt kunniga. I reservationen 2 yrkas därför att KLYS bör få bidrag av detta anslag under nästa budgetår med högst 75 000 kr. Därför bör anslaget höjas med detta belopp i förhållande till budgetpropositionen och utgå som ett reservationsanslag av 605 000 kr.

Den tredje reservationen gäller bidraget till uppsökande verksamhet på arbetsplatserna. Här föreslås i budgetpropositionen, och utskottsmajoriteten tillstyrker, att medel för detta ändamål skall kunna utgå även till företagorganisationer som Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till vuxenut-
bildning*

fiskares riksförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation. Om detta hade det inte varit något att säga om det samtidigt hade föreslagits en avgiftsbeläggning för egenföretagarna.

Detta har emellertid inte skett, varför även denna verksamhet enligt förslaget skall finansieras med vuxenutbildningsavgiften. Det innebär att löntagarnas pengar kommer att förbrukas för företagarnas ändamål. Detta är enligt vår mening inte rättvist och riktigt så länge som inte egenföretagarna betalar vuxenutbildningsavgift, och därför yrkas i reservationen 3, med bifall till en socialdemokratisk motion, avslag på regeringens förslag i denna del.

Med detta yrkar jag, herr talman, bifall till samtliga tre reservationer och på övriga punkter bifall till utskottets förslag.

Fröken ROGESTAM (c):

Herr talman! Det råder, som herr Jönsson i Arlov sade, bred enighet i utskottet om vikten av en fortsatt satsning på vuxenutbildning i alla dess former, en vilja att ge människor möjlighet att utnyttja de olika studieförmer som samhället erbjuder och att välja den som passar var och en bäst.

I betänkande nr 19 från utbildningsutskottet behandlas bl. a. bidragen till kommunal vuxenutbildning, studieförbunden och studiecirkelverksamheten samt löntagarnas m. fl. organisationers centrala kursverksamhet. Här behandlas också bidragen till undervisning för invandrare i svenska språket och den relativt nya satsningen på uppsökande verksamhet på arbetsplatser.

Folkhögskoleanslagen, som normalt ligger inom denna del av budgetpropositionen, kommer att behandlas i ett senare sammanhang.

Vuxenutbildningen har blivit en alltmer betydelsefull del av utbildningssektorn. Genom satsningar på uppsökande verksamhet och genom att olika utbildningsanordnare erbjuder ett varierat utbud av kurser har fler människor fått stimulans till och möjlighet att börja studera. Här har studiecirkeln för många visat sig vara en bra form för studier. Cirkeln erbjuder en flexibel studietakt och studietid. Ämnesval m. m. kan anpassas till gruppen, och dessutom finns ofta ett stort mått av social gemenskap.

Tillsammans satsas en dryg miljard kronor på vuxenutbildningen i dess olika former. Det är således ett stort ärende som nu behandlas av riksdagen.

Enigheten i utskottet har som sagt varit stor, och endast på tre punkter finns delade meningar. Jag skall redovisa majoritetens syn på dessa tre punkter.

Den första reservationen gäller skolinformatörerna. I motionen 761 yrkas att riksdagen skall ge regeringen till känna att medel ur det här anslaget skall få användas för utbildning av såväl ledamöter i planeringsråd som fackliga skolinformatörer. Motionärerna hänvisar till vad LO och TCO begärt i en skrivelse den 19 november 1976. Utskotts-

majoriteten konstaterar att det är viktigt att de fackliga representanter som skall medverka i arbetet för en ökad kontakt mellan skolan och arbetslivet får förbereda sig för sina uppgifter genom utbildning. Det är därför bra att regeringen nu i budgetpropositionen föreslår 2 milj. kr. för det ändamålet. Utbildningen måste i första hand inriktas på ledamöterna i planeringsrådet.

Jag delar herr Jönssons uppfattning att det är väsentligt att dessa ledamöter får en utbildning. Om man följer reservationens förslag att pengarna skall få användas också för utbildning av skolinformatörer, skulle det emellertid bli mindre utrymme för utbildning av ledamöterna i SSA-råden. Den socialdemokratiska reservationen hade alltså reellt betytt någonting, om man också hade föreslagit nya pengar. Men det gör man inte.

Många organisationer vid sidan av de fackliga har skolinformatörer. Det blir en uppgift något senare i samband med konstruktionen av statsbidraget till SIA-skolan att finna formerna för att ekonomiskt klara utbildning och arvodering av skolinformatörerna från olika organisationer. Det är enligt utskottsmajoritetens uppfattning omöjligt att nu börja med två organisationers skolinformatörer, samtidigt som man ställer ett stort antal mindre organisationer, ofta med sämre ekonomiska möjligheter, utanför.

Den andra reservationen gäller KLYS, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd. KLYS har begärt statsbidrag till den egna kursverksamheten och till facklig kursverksamhet inom till KLYS anslutna organisationer. Föredragande statsråd är f. n. inte beredd att tillstyrka KLYS hemställan om bidrag. Antalet organisationer som får pengar från anslaget Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet har under åren utökats. Föredragande statsråd och utskottsmajoriteten är eniga om att det i år inte varit möjligt att få med KLYS men att en förnyad ansökan inför nästa år får prövas i vanlig ordning i budgetarbetet.

Den tredje reservationen handlar om bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser. Här föreslår föredragande statsråd att bidrag skall kunna utgå till Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges fiskares riksförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation enligt samma grunder som hittills har tillämpats för andra fackliga organisationer. Det är ett krav som den nuvarande majoriteten har drivit, och vi anser att det är ett riktigt förslag. Avsikten med bidraget till uppsökande verksamhet på arbetsplatserna var att öka möjligheterna att den vägen nå människor med kort, bristfällig utbildning och att stimulera dem till studier. Bland lantbrukare, fiskare och hantverkare finns många som har kort utbildning och som behöver en påstötning för att komma i gång med studier, precis som är fallet i många andra grupper. I reservationen argumenteras inte heller mot det riktiga och rimliga i att även dessa grupper omfattas av den uppsökande verksamheten. Propositionens förslag innebär ju endast att möjligheten öppnas för LRF, SHIO, Sveriges fiskares riksförbund och

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till vuxenut-
bildning*

med dem samverkande studieförbund att i fortsättningen få del av bidrag som fördelas via vuxenutbildningsnämnderna.

I reservationen sägs att detta bör ske först när egenföretagarna betalar vuxenutbildningsavgift. Av de 15 miljonerna som finns tillgängliga under anslaget till uppsökande verksamhet på arbetsplatserna kan det kanske röra sig om en halv miljon, som på det här sättet skulle komma andra till del. Under andra anslag i det betänkande vi nu behandlar föreslås att ungefär 115 miljoner, som har kommit in via vuxenutbildningsavgiften, används till andra ändamål – bidrag till studieförbunden, studiecirkelverksamhet m. m. Den ordningen är ingenting som den nuvarande regeringen har infört. Det gjordes redan för två år sedan av den socialdemokratiska regeringen i samband med att utbildningsavgiften infördes.

Jag är medveten om att det kan vara ett problem att göra en riktig avvägning mellan vad som skall finansieras budgetvägen och vad som skall finansieras med hjälp av vuxenutbildningsavgiften. För att skapa klarhet i den frågan finns det i årets budgetproposition en plan för hur man på några års sikt stegvis skall kunna utnyttja vuxenutbildningsavgiften enbart till studiesociala ändamål. Jag förutsätter att man i samband med den successiva övergången och omläggningen av finansieringen också löser frågan om hur bidraget till dessa organisationers uppsökande verksamhet skall finansieras i framtiden. Men f. n. uppfattar jag inte den halva miljon som förbrukas under det här anslaget som något större avsteg från principerna än de 115 miljoner som vi är överens om att fördela på andra anslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utbildningsutskottets hemställan på alla punkter.

Herr JÖNSSON i Arlöv (s):

Herr talman! Jag konstaterar att fröken Rogestam inte heller i dag är särskilt positiv till utbildning av skolinformatörer, åtminstone inte så mycket att hon vill skapa ekonomiska möjligheter till det. Hade hon varit positiv skulle hon väl inte ha motsatt sig det uttalande som minoriteten i utskottet har föreslagit. Jag är övertygad om att både LO och TCO kommer att notera de borgerligas ringa intresse för att de fackliga organisationerna skall få möjlighet att informera i skolan.

Fröken Rogestam säger att vi kunde ju ha föreslagit mer pengar till ändamålet. Jag vill fråga: Om vi hade lagt fram ett sådant förslag, hade fröken Rogestam då tillstyrkt det?

Det är inte första gången vi här i kammaren diskuterar huruvida företagarna skall utnyttja löntagarnas pengar. Under många år ville de borgerliga ge anslag till företagare under rubriken Bidrag till löntagarnas centrala kursverksamhet. Det blev till sist en överenskommelse om att bidrag till företagare skulle utgå under en ny rubrik, Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet, och löntagarna får nu själva utnyttja sitt anslag. Nu vill de borgerliga på ett annat sätt komma åt

löntagarnas pengar till förmån för företagarna. Jag slår fast ännu en gång att vi har ingenting emot uppsökande verksamhet bland de organisationer det här är fråga om, under förutsättning att vederbörande gör rätt för sig genom att betala vuxenutbildningsavgift.

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till vuxenut-
bildning*

Fröken ROGESTAM (c):

Herr talman! Det finns, herr Jönsson i Arlöv, vid sidan av de fackliga organisationerna många andra som arbetar aktivt med skolinformatörer. Exempel på sådana är nykterhetsorganisationer, religiösa organisationer och politiska organisationer. Jag anser att alla dessa skall ha samma möjligheter att föra fram sitt budskap och sin information.

Hur utbildningen av skolinformatörer från olika organisationer skall finansieras är en mycket stor budgetfråga. Därför är det rimligt att göra den avvägningen i ett sammanhang och inte nu ge bidrag till två organisationer, LO och TCO, som dessutom bägge två, till skillnad kanske från flera av de andra, ändå är organisationer med rätt stora egna resurser.

När det gäller den halva miljonen – eller vad det exakta beloppet nu kan vara – till uppsökande verksamhet i andra organisationer än de traditionella löntagorganisationerna, så kommer ju det hela att bli beroende på vilka projekt man presenterar och hur vuxenutbildningsnämnderna prioriterar.

Herr Jönsson är med och tillstyrker att 115 miljoner av vuxenutbildningsavgiften används för helt andra saker än löntagarnas aktiviteter. Då tycker jag att det för innevarande år inte är så allvarligt om man använder en halv miljon till ett första försök på företagsidan med uppsökande verksamhet. Jag håller med om – och det har jag sagt i mitt anförande – att om några år, när alla pengarna från vuxenutbildningsavgiften skall utnyttjas till studiesociala åtgärder, bör man ha klarat ut hur den här delen skall finansieras, antingen det nu skall ske med avgift eller på annat sätt.

Får jag sedan också säga att den ökning som har skett på anslagen till central kursverksamhet är densamma procentuellt sett både på företagsidan och på löntagarsidan, och det gör faktiskt i miljoner betydligt mer på löntagarsidan.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1–3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reserva-

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till vuxenut-
bildning*

tionen nr 1 av herr Alemyr m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jönsson i Arlov begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 4 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Alemyr m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jönsson i Arlov begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154

Nej - 141

Punkterna 5 och 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Alemyr m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jönsson i Arlov begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Alemyr m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jönsson i Arlov begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153

Nej - 141

Punkten 8

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Alemyr m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jönsson i Arlov begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 8 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Alemyr m. fl.

Nr 92

Onsdagen den
23 mars 1977

*Anslag till vuxenut-
bildning*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jönsson i Arlöv begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154
Nej - 140
Avstår - 1

Punkten 9

Utskottets hemställan bifölls.

På förslag av herr andre vice talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till kl. 19.30.

§ 24 Anmälades och bordlades

Propositioner

1976/77:77 om kontrollen av plantskoleväxter

1976/77:109 om aktiekapitalets storlek

1976/77:111 om ändring i skogsvårdslagen (1948:237), m. m.

1976/77:112 om ändring i lagen (1966:742) om hotell- och pensionärerelse

§ 25 Anmälades och bordlades

Jordbruksutskottets betänkande

1976/77:13 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt avser utgifterna för budgetåret 1977/78 inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

§ 26 Anmälades och bordlades

Motioner

1976/77:1451 av herr *Signell m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:66 om upprustning av Göta kanal,
m. m.

1976/77:1452 av herrar *Hagel* och *Lövenborg*

1976/77:1453 av herrar *Lövenborg* och *Hagel*

med anledning av propositionen 1976/77:74 om inriktningen av säkerhetspolitiken och totalförsvarets fortsatta utveckling

1976/77:1454 av herr *Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:81 om bokhandelsstöd

1976/77:1455 av herr *Börjesson* i Falköping

Onsdagen den
23 mars 1977

*Meddelande om
frågor*

med anledning av propositionen 1976/77:87 om insatser för handikappades kulturella verksamhet

1976/77:1456 av herr *Wachtmeister* i *Johannishus m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:91 om stödåtgärder på fiskets område

1976/77:1457 av herr *Nilsson* i *Tvärålund m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:105 om åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna

1976/77:1458 av herrar *Forslund* och *Ulander*

med anledning av propositionen 1976/77:107 om hushållning med energi i byggnader m. m.

§ 27 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 23 mars

1976/77:337 av herr *Måbrink* (vpk) till herr statsrådet Ullsten om förbättrade möjligheter för släktingar och vänner till invandrare att besöka Sverige:

Möjlighet att besöka släktingar och vänner bosatta i andra länder, liksom att få ta emot besök av dessa, ingår i de mänskliga fri- och rättigheter som Sverige bekänner sig till. Men den praxis som invandrarverket utvecklat beträffande inreseviseringar till Sverige sätter denna rättighet ur spel. Invandrare bosatta i Sverige nekas konsekvent att ta emot, ens för kortare besök, släktingar och vänner, som är medborgare i länder med viseringsskyldighet mot Sverige. Invandrarverkets praxis är att avslå alla ansökningar om inresetillstånd, även då det rör sig om kortare turistvisa, med motiveringen att personerna i fråga kan misstänkas vilja hoppa av och försöka få stanna i Sverige. Invandrarverkets avslag kan dessutom inte överklagas.

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidta för att garantera att i Sverige bosatta invandrare från länder med viseringstvång till Sverige ges tillåtelse att ta emot besök av släktingar och vänner?

1976/77:338 av herr *Olsson* i *Edane* (s) till fru statsrådet Mogård om åtgärder för att bredda den grundläggande vårdutbildningen:

Socialdemokraterna har i sitt budgetalternativ slagit fast att vi måste visa solidaritet med de gamla och sjuka. En fortsatt utbyggnad av lång-

tidsvården och hemsjukvården måste komma till stånd under de närmaste åren, därför att vi vet att 10 000 patienter i dag väntar på plats i långtidssjukvården. Vi vet att det behövs mer insatser inom hemsjukvården.

Personalbehovet kommer som en följd härav att starkt öka. Utbyggnadsprogrammet, som skissas i budgetalternativet, tar sikte på 10 000 nya vårdplatser i långtidsvården och 10 000 nya vårdplatser i hemsjukvården. De här föreslagna åtgärderna skulle innebära en personalökning på ca 25 000 personer.

För den skull blir det nödvändigt att bredda utbildningen. Efterfrågan på vårdpersonal är redan nu betydande. Detta gäller flertalet yrkeskategorier inom vårdområdet. Vi har en stark efterfrågan på sjuksköterskor, sjukgymnaster, arbetsterapeuter, vårdbiträden, ekonomibiträden etc. För att klara den framtida efterfrågan som en följd av utbyggnadsplanerna, framför allt inom långtidsvården, kommer det att bli nödvändigt med fler män i vårdarbete.

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidta för att bredda den grundläggande vårdutbildningen så att den drar till sig fler manliga sökande?

1976/77:339 av herr *Börjesson* i Falköping (c) till herr budgetministern om ökad information till pensionärer beträffande preliminärskatteavdrag:

Rätt till extra avdrag tillkommer fr. o. m. 1977 års taxering för den som uppbär folkpension i form av ålderspension, förtidspension, änkepension eller hustrutillägg. Det extra avdraget beräknas individuellt vid inkomstprövningen. Överstiger inte den taxerade inkomsten ett belopp som motsvarar folkpensionen och sidoinkomst på 3 800 kr., minskat med schablonavdraget på 100 kr., medges extra avdrag med så stort belopp att beskattningsbar inkomst inte uppkommer.

För de förtidspensionärer som erhåller dubbla pensionstillskott medges ej någon skattebefrielse. Det har inneburit att förtidspensionärer, som tidigare varit befriade från erläggandet av skatt, numera på sina utbetalningsbesked från riks försäkringsverket påförts preliminärt skatteavdrag. Detta har vållat irritation och undran över vad anledningen är till att skatt skall erläggas när tidigare ej så krävts.

Enligt min mening är det ytterst angeläget att den pensionstagare som tidigare varit skattebefriad skall erhålla besked i samband med avins mottagande om anledningen till att skatt skall erläggas, exempelvis när vederbörande erhåller dubbla pensionstillägg. Genom en sådan information skulle missförstånd ej behöva uppkomma.

Det är visserligen lokala skattemyndigheten som skall lämna informationen, men dess arbete skulle underlättas om riks försäkringsverket meddelade den tidigare skattebefriade pensionstagaren varför skatteavdrag har företagits.

Med stöd av det anförda vill jag ställa följande fråga till herr budgetministern:

Vill statsrådet medverka till att ökade informationer lämnas till pen-

Onsdagen den
23 mars 1977

*Meddelande om
frågor*

sionärer i samband med att dessa får vidkännas avdrag för skatt, i fall där de tidigare varit befriade från dylikt avdrag?

1976/77:340 av herr *Jonasson* (c) till herr arbetsmarknadsministern om åtgärder för att lösa sysselsättningsproblemen i Filipstad:

Sysselsättningsläget i östra Värmland är besvärligt. Inte minst gäller detta Filipstad. För att man skall kunna trygga en positiv utveckling för människorna vad gäller sysselsättning och service måste åtgärder snarast vidtas. En viktig del i ett sådant arbete är att genom kommunal försorg iordningställa industrilokaler för uthyrning till nyetablerade företag. Erfarenheterna av sådana initiativ har visat att de är positiva för sysselsättningsutvecklingen. För ändamålet har också i årets budgetproposition anvisats medel för statligt stöd till kommunerna för byggande av industrilokaler. Det är nu nödvändigt med ett kraftfullt agerande för att lösa sysselsättningsproblemen i Filipstad.

På vilket sätt är arbetsmarknadsministern beredd medverka till att lösa den besvärliga sysselsättningssituationen i Filipstad?

1976/77:341 av herr *Gahrton* (fp) till herr utbildningsministern om in-
nebörden av avtalet med Sveriges Radio i visst hänseende:

Den 14 december 1976 sändes i TV 1 ett uppmärksammat svenskproducerat program om förhållandena i Polen. Folkpartiets ungdomsförbund i Västerås begärde senare att få tillgång till programmet för en visning på ett medlemsmöte. Sveriges Radio avslog denna begäran. Där-
emot ordnade Sveriges Radio den 1 februari i år en specialvisning av programmet för en hög tjänsteman inom den polska statstelevisionen som enligt uppgift också har anknytning till den polska säkerhetstjänsten. Men när västtyska TV-bolaget ZDF ville köpa programmet meddelade Sveriges Radio den 25 februari per telex att programmet är belagt med exportförbud och att "skälen är politiska".

Med anledning av det anförda vill jag fråga herr utbildningsministern:

Anser utbildningsministern att det ingår i Sveriges Radios befogenheter i enlighet med gällande avtal att göra politiska överväganden i samband med handläggning av frågor beträffande visning, export m. m. av svenskproducerade radio- och TV-program?

1976/77:342 av herr *Blomkvist* (s) till herr socialministern om uttagandet av delpension:

Delpensionen har gett ett stort antal människor möjligheten att minska sin arbetsinsats till en personligt anpassad nivå. Det finns emellertid många arbetstagare för vilka det innebär uppenbara problem att på ett tillfredsställande och praktiskt sätt utnyttja denna förmån. I första hand gäller detta dem som önskar arbeta under sommarhalvårets sex månader

och få delpension under vinterhalvåret. Berörda myndigheter – försäkringsdomstolen och riksförsäkringsverket – har dock i några fall avslagit begäran om att på nämnda sätt lösa delpensioneringen.

Har statsrådet uppmärksammat förhållandet att delpension inte kan uttas halvårsvis?

Har statsrådet för avsikt att ändra på detta?

1976/77:343 av herr *Olsson* i Edane (s) till herr industriministern om försvarets tvätterier:

Enligt de förhandlingar som förts mellan statens förhandlingsnämnd och berörda landstings- och primärkommuner har landstingen och kommunerna förklarat sig beredda att ta över 13 av de 15 FFV-tvätterier som finns.

För de två övriga, Hagfors och Ödeshög, vilka båda är specialiserade på militär tvätt, har förhandlingarna ännu inte lett till något resultat.

I Hagfors finns i dag 56 personer anställda och av dessa är 46 kvinnor.

Oron bland de anställda och bland de ansvariga i kommunen är stor, i synnerhet som området i fråga tidigare och även nu, i samband med stålkrisen har fått vidkännas svåra sysselsättningsproblem.

På vilket sätt avser industriministern att lösa frågan kring tvätterierna i Hagfors och Ödeshög och hur ser statsrådet på framtida försörjning med tvättjänster för försvaret?

§ 28 Kammaren åtskildes kl. 17.50.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 92

Onsdagen den

23 mars 1977

*Meddelande om
frågor*